

การนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาของศาลทั่วไป

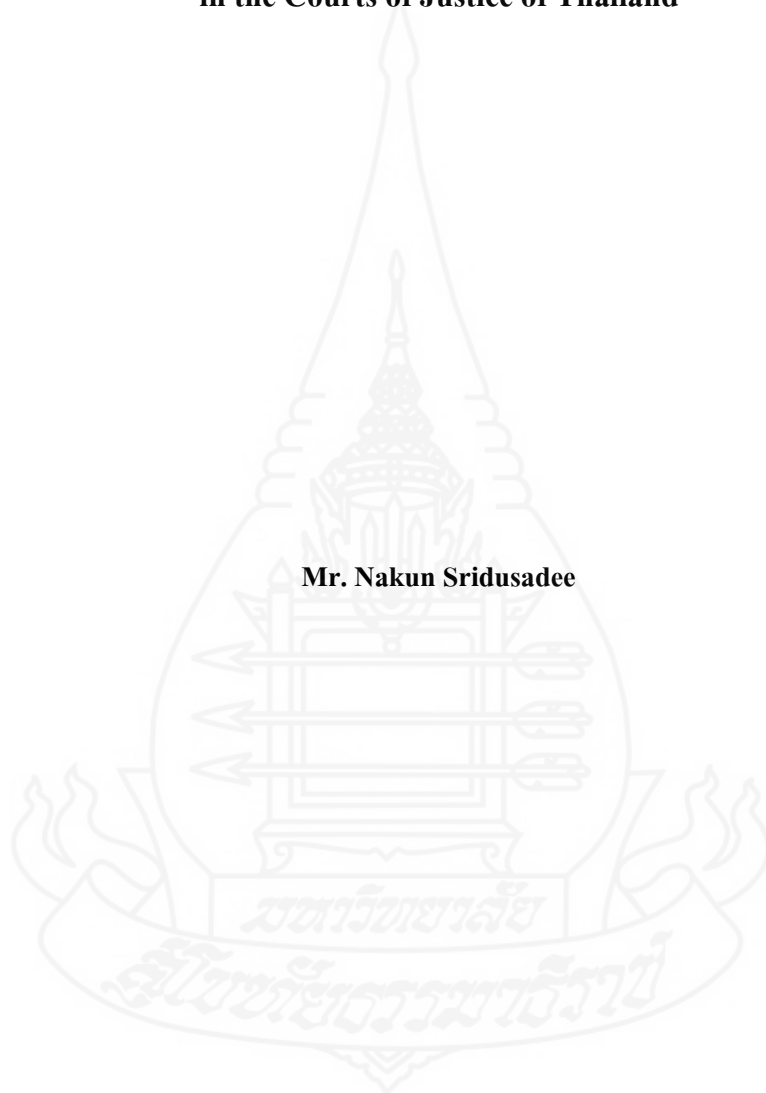
นายณคุณ ศรีสุขภู

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2561

**The Inquisitorial System with the Criminal Proceedings
in the Courts of Justice of Thailand**

Mr. Nakun Sridusadee

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2018

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การนำระบบได้ส่วนมาใช้ในการพิจารณาดีอาญาของศาลทั่วไป
ชื่อและนามสกุล นายณคุณ ศรีคุณฎี
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ้อคำ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2561

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ้อคำ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สรวิพันธ์ พลรบ)

.....
(รองศาสตราจารย์วรุฒิ เทพทอง)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา **คั่นควัวอิสระ** การนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาของศาลทั่วไป
ผู้ศึกษา นายณณคุณ ศรีคุษฎี รหัสนักศึกษา 2584002386 ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ภาณินี กิจพ้อคำ ปีการศึกษา 2561

บทคัดย่อ

การศึกษาคั่นควัวอิสระนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระบบการพิจารณาคดีอาญาของศาล เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างเหมาะสม และสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้ นำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขว่าศาลควรมีอำนาจในการค้นหาความจริงด้วยตนเองมากขึ้นเพียงใด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และป้องกันการดำเนินคดีแบบสมยอมกัน

การศึกษาคั่นควัวอิสระนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาคั่นควัวและรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร โดยการศึกษาคั่นควัวจากตำราหนังสือทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ตลอดจนศึกษาข้อมูลจากสื่อสารสนเทศ บทบัญญัติของกฎหมาย คำพิพากษาฎีกา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และฝรั่งเศส

ผลการศึกษาพบว่า การที่ศาลใช้ระบบกล่าวหา ในการพิจารณาคดีอาญา ทำให้การค้นหาความจริงมีข้อจำกัด เนื่องจากหากศาลถูกจำกัดอำนาจในการค้นหาความจริง จะส่งผลให้คู่ความอาจดำเนินคดีแบบสมยอมกัน โดยไม่นำสืบข้อเท็จจริงบางเรื่องที่เป็นเรื่องสำคัญในการพิจารณาคดี แม้จะมีพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และทนายความที่มีส่วนในการนำสืบข้อเท็จจริงก็ตาม แต่หากมีการตกลงในการสืบข้อเท็จจริงบางเรื่อง จะทำให้การพิจารณาคดีไม่มีประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณาคดีอาญา เนื่องจากเป็นคดีที่มีโทษเกี่ยวกับอิสรภาพของบุคคล จึงเห็นควรให้ค้นหาความจริงสามารถทำได้อย่างกว้างขวาง โดยใช้ระบบไต่สวน เข้ามาผสมผสานกันมีส่วนร่วมในการพิจารณาคดีมากยิ่งขึ้นทำให้มีศาลเข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงร่วมกับพนักงานอัยการ และทนายความ ทำให้สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีได้ชัดเจนมากขึ้น แต่ต้องจำกัดอำนาจของศาลบางประการเพื่อให้การพิจารณาคดีไม่เอียงเอียงเข้าฝ่ายใด

คำสำคัญ ระบบไต่สวน ระบบกล่าวหา คดีอาญา

Independent study title: The Inquisitorial System with the Criminal Proceedings in the Courts of Justice of Thailand

Author: Mr. Nakun Sridusadee; **ID:** 2584002386; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Paninee kitphaka, Associate Professor;

Academic year: 2018

Abstract

This independent study aims to adjust the process of Thai Court's criminal proceedings to render it more appropriate and at the same time make it the true symbol of justice to all people. It proposes to what extent the Court should have its own authority to seek the truth by itself allowing Justice to all the people and simultaneously prevent the consensual indictment. This independent study employs qualitative research mainly by documentary research focusing on the accumulation of data from both domestic and international resources along with the information archive that includes the provision, verdicts, theses, research, and other relevant resources such as that of England and French.

The research finds that the Court's use of accusatorial system to consider each criminal case renders the seeking of truth limited. If the Court's power is limited to seek the truth, such limitation may lead the party to be consensual upon the inquisitorial process by neglecting some important facts which are essential to such process. Although there is an interrogator, attorney, and lawyer, if some facts are deliberately ignored, the inquisitorial process cannot be deemed truly justified and effective to bring justice to the people. In fact, the truth in each case is crucial in the criminal proceedings since the case is intertwined with one's freedom. Thus, seeking of truth should be combined with employing inquisitorial system. Such amalgamation will allow more flexibility for the Court to work closely with an attorney and lawyer. The trial process, in this light, will be more transparent but it should be noted that some limitations of the Court's authority must be still imposed to prevent every possible form of consensual cases

Keywords: Inquisitorial System, Accusatorial System, Criminal Proceedings

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ่อคำ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจน ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ท่านวันชัย สอนศิริ สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ อาจารย์ สอนกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์แนะนำ ปรึกษา ในเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ รวมถึงขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ประจำ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ให้ข้อมูลต่าง ๆ และเอื้อต่อการทำงานวิจัย ตลอดจนบิดา มารดา ครอบครัวของข้าพเจ้า และคนที่ข้าพเจ้ารัก ที่ให้กำลังใจ และสนับสนุนข้าพเจ้าในการศึกษานี้มาตลอด

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ ให้แก่เหล่าคุณอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และขอมอบความกตัญญูกตเวทิตาคุณ แต่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดเพียงผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่าน ที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

ณคุณ ศรีคุณี

มกราคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ที่มา และความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
3. กรอบแนวคิดของการวิจัย	3
4. ขอบเขตของการวิจัย	4
5. ระเบียบวิธีการวิจัย	4
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา	6
1. ระบบการดำเนินคดีอาญา	6
1.1 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)	7
1.2 ระบบกล่าวหา (Accusatorial system)	9
2. การค้นหาความจริงของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์	11
2.1 การค้นหาความจริงในคดีอาญาของกฎหมายในระบบชีวิลลอว์	12
3. บทบาทศาลชั้นต้นในการค้นหาความจริงในคดีอาญา	14
3.1 ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง	14
3.2 ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย	15
บทที่ 3 บทบาทหน้าที่ของศาลในการค้นหาความจริงของศาล ในประเทศไทยและต่างประเทศ	18
1. บทบาทหน้าที่ของศาลในการค้นหาความจริงของศาลไทยประเทศไทย	18
1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	18
1.2 ระบบการค้นหาความจริง	21

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. บทบาทของศาลในการค้นหาความจริงในชั้นพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	23
2.1 ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง.....	23
2.2 ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย.....	31
2.3 ศาลมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง.....	40
3. การพิจารณาคดีอาญาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง..	44
3.1 จำเลยเป็นกรรมของคดี.....	44
3.2 จำเลยถูกพิพากษาเบื้องต้นว่า “มีความผิด”.....	45
3.3 ศาลต้องทำหน้าที่เป็นโจทก์และเป็นฝ่ายทนายความจำเลย.....	46
3.4 ศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการสืบพยานและรับฟังข้อเท็จจริง.....	46
3.5 ไม่มีกรายกประโยชน์แห่งข้อสงสัยให้แก่จำเลย.....	47
3.6 โจทก์ไม่มีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลย.....	48
3.7 จำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง.....	49
3.8 พยานหลักฐานของฝ่ายจำเลย สามารถนำมาลงโทษจำเลยได้.....	49
4. การพิจารณาคดีของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ.....	51
4.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ.....	51
4.2 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559	52
4.3 ขอบเขตอำนาจพิจารณาคดี.....	54
4.4 วิธีพิจารณาพิพากษาคดี.....	55
4.5 จุดเด่นของการพิจารณาคดี.....	55
5. การพิจารณาคดีอาญาของศาลยุติธรรมในประเทศอังกฤษ และฝรั่งเศส.....	57
5.1 การพิจารณาคดีอาญาในประเทศอังกฤษ.....	58
5.2 การพิจารณาคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส.....	61
5.3 การพิจารณาคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสแบ่งตามประเภทความผิด.....	61

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์บทบาทของศาลในการค้นหาความจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาไทย.....	64
1. ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง.....	65
2. ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย.....	70
3. ศาลต้องมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง.....	74
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	78
1. บทสรุป.....	78
2. ข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม.....	87
ประวัติผู้ศึกษา.....	91

ญ

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของระบบไต้สวน.....	81
ตารางที่ 5.2 เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของระบบกล่าวหา.....	82

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มา และความสำคัญของปัญหา

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น กระบวนการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ได้แก่ กระบวนการยุติธรรม ซึ่งกระบวนการยุติธรรมก็คือวิธีการดำเนินการหรือกระบวนการที่จะพิจารณาพิสูจน์ความผิดของผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยอาศัยบุคลากรและองค์กรที่กฎหมายให้อำนาจไว้ เช่น เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ทนายความ ศาล และราชทัณฑ์ ซึ่งองค์กรศาลเป็นหนึ่งในองค์กรที่มีความสำคัญที่จะพิจารณาพิพากษาผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดว่ามีความผิดดังที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ ดังนั้น การที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดในทางอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องมีระบบการพิจารณาคดีที่ดีและสามารถให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายได้

ระบบการพิจารณาคดีในประเทศไทยมีอยู่สองระบบ ได้แก่ ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) และระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ซึ่งสาระสำคัญของวิธีพิจารณาคดี คดีทั้งสองระบบนี้จะมีรูปแบบวิธีการและขอบเขตอำนาจของตุลาการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ระบบไต่สวนจะเป็นระบบที่ให้อำนาจศาล หรือผู้พิพากษาในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีได้ แม้คู่ความจะมีสิทธิเสนอพยานหลักฐาน แต่ศาลก็มีอำนาจสั่งไต่ถาม หรือสืบพยานเพิ่มเติมได้ และมีอำนาจใช้ดุลยพินิจซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่ระบบกล่าวหา หน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของกลุ่มความที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานพิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยนำพยานเข้ามานำเสนอต่อศาล ซึ่งศาลจะทำหน้าที่เหมือนคนกลางที่จะพิจารณาพยานหลักฐานประกอบข้อเท็จจริง และหลักกฎหมายที่คู่ความนำสืบ และพิจารณาพิพากษาไปตามน้ำหนักพยานหลักฐาน

สำหรับการพิจารณาคดีของศาลไทยเป็นระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือที่เรียกว่าระบบประมวลกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติประเทศไทยได้รับอิทธิพลในการจัดระบบศาลยุติธรรมแบบอังกฤษเพราะพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงศึกษาวิชากฎหมายมาจากประเทศอังกฤษ ประกอบกับที่ปรึกษากฎหมายส่วนใหญ่ก็มาจากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้การค้นหาข้อเท็จจริงเป็นระบบกล่าวหาจึงมีผลต่อการสืบพยานของไทย

ในทางปฏิบัติศาลไทยจึงวางตัวเป็นกลางในการพิจารณาคดี¹ แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 229 และ 235 จะให้อำนาจศาลเต็มที่ในการเรียกพยานมาสืบ หรือมีอำนาจในการถามโจทก์ จำเลย หรือพยานคนใดก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ระบบศาลยุติธรรมของไทยใช้ระบบกล่าวหา ทำให้บทบัญญัติดังกล่าวไม่ถูกนำมาใช้มากนัก ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ทำให้การนำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยตกเป็นของฝ่ายผู้กล่าวหาหรือ โจทก์ที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย โดยทำให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด หากพยานโจทก์รับฟังไม่ได้หรือเป็นที่สงสัย ศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 กล่าวคือ ศาลจะต้องยกฟ้องโจทก์โดยไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยพยานจำเลยว่ารับฟังได้หรือไม่ แต่อย่างไรก็ดี ดังนั้น หากพยานหลักฐานโจทก์ไม่พอฟังแล้ว แม้จำเลยจะเบิกความในฐานะเป็นพยานของตนว่า ได้ทำผิดจริงก็ลงโทษจำเลยไม่ได้ เพราะจำเลยมิได้ให้การในฐานะเป็นพยานโจทก์ ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 540/2504 ซึ่ง โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเล่นการพนัน โจทก์ไม่มีพยานหลักฐานอย่างใด นอกจากคำรับของจำเลยชั้นสอบสวน ในชั้นศาลจำเลยปฏิเสธ แต่เมื่อจำเลยเบิกความเป็นพยานตนเองได้ตอบคำซักค้านของโจทก์ว่า ได้เล่นการพนันจริง ดังนี้ ลงโทษจำเลยมิได้² หรือแม้แต่คดีที่จำเลยให้การรับสารภาพ แต่เป็นคดีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถานหนักกว่านั้น ศาลก็ยังไม่สามารถพิพากษาลงโทษจำเลยได้ทันที แต่ต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ซึ่งโจทก์ก็ต้องนำสืบพยานหลักฐานประกอบคำรับสารภาพของจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 จะเห็นได้ว่าภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดีอาญาจะตกอยู่ฝ่ายโจทก์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการจะพิสูจน์นำสืบความผิดของจำเลยก็จะต้องอาศัยประสบการณ์ของทนายความ พนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน ในการทำสำนวนคดี รวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจนการถามพยาน และเบิกความในชั้นศาล ฉะนั้น หากบุคคลดังกล่าวขาดประสบการณ์ หรือไม่มีความชำนาญในการทำคดี ก็จะส่งผลกระทบต่อรูปคดีได้ หรือแม้แต่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการตั้งฟ้องคดีของพนักงานอัยการรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 วรรคสอง บัญญัติว่า “พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไป

¹สมยศ ไขประพาย, “บทบาทและอำนาจของศาลยุติธรรมของการพิจารณาคดีระบบไต่สวน”, งานวิจัยประกอบการอบรมหลักสูตรผู้พิพากษา ผู้บริหารในศาลชั้นต้นรุ่นที่ 10, หน้าที่ 1.

²บัญญัติ สุชีวะ, “ข้อสังเกตในการชี้แจงนักพยานหลักฐานและการเขียนคำพิพากษา”,

โดยเที่ยงธรรม” แต่การที่พนักงานอัยการไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตั้งแต่มีการแจ้งความร้องทุกข์ หรือการกล่าวโทษ ทำให้พนักงานอัยการจะพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดี ต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในสำนวนคดีที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาเท่านั้น ซึ่งหากสำนวนมีข้อบกพร่องอยู่ก็จะส่งผลกระทบไปถึงการพิจารณาสั่งคดีของอัยการ ตลอดจนการพิจารณาคดีในชั้นศาล

นอกจากนี้การปล่อยให้คู่ความมีบทบาทสำคัญในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอาจทำให้เกิดการประวิงคดีระหว่างคู่ความได้ จะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการลงโทษผู้กระทำความผิดขาดชอบธรรม หรือความน่าเชื่อถือได้ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ

งานวิจัยฉบับนี้จะได้ศึกษาถึงบทบาทอำนาจของศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาในการรวบรวมพยานหลักฐาน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ระบบกล่าวหาในการพิจารณาคดีอาญา และศึกษาหาแนวทางที่มีความเป็นไปได้ที่จะนำระบบไต่สวนไปใช้ในการพิจารณาคดีอาญา รวมถึงข้อดีและข้อเสียของระบบกล่าวหา และระบบไต่สวน เพื่อให้ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของศาลยุติธรรม เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีมีประสิทธิภาพ และเป็นไปด้วยความเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี ของระบบไต่สวน (Inquisitorial System) และระบบกล่าวหา
- 2.2 เพื่อศึกษาระบบค้นหาความจริงในคดีอาญาของศาลยุติธรรมในประเทศไทย โดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางที่จะนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาของศาลยุติธรรม

3. กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา ซึ่งประเทศไทยใช้ทั้งสองระบบในการพิจารณาคดีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจไว้ คดีบางประเภท เช่น คดีแรงงาน หรือคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีดังกล่าวใช้ระบบไต่สวน แต่ในการพิจารณา

คดีอาญาของศาลยุติธรรมใช้ระบบกล่าวหา ซึ่งการที่ประเทศไทยใช้ทั้งสองระบบในการพิจารณาคดีนั้น เป็นเพราะความเหมาะสม และความเป็นธรรม จะเห็นได้ว่าระบบไต่สวนสามารถนำมาใช้พิจารณาคดีได้ เพียงแต่ต้องคำนึงถึงเหมาะสมในแต่ละกรณี ดังนั้น งานวิจัยนี้ก็จะได้ศึกษาถึงทฤษฎีหลักการ และวิวัฒนาการของระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรม ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า เหตุใดการดำเนินกระบวนการพิจารณา การแสวงหาข้อเท็จจริง และการนำเสนอพยานหลักฐาน จะต้องเป็นหน้าที่ของกลุ่มความเท่ากัน หากศาลเข้ามามีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงร่วมกับกลุ่มความในขอบเขตที่เหมาะสม จะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นธรรมแก่กลุ่มความทุกฝ่าย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้มีขอบเขตของการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักการพิจารณาคดีระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของศาลในการพิจารณาคดี และการพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีอาญาของศาลยุติธรรมทั้งในประเทศไทย ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส ประกอบกับการศึกษาหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมถึงการเปรียบเทียบการพิจารณาคดีของศาลที่ใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดี เช่น ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการการวิจัยเอกสาร โดยศึกษา และค้นคว้าจากเอกสาร ตำบทยกกฎหมาย บทความทางวิชาการ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และอินเทอร์เน็ต โดยนำมาวิเคราะห์ถึงหลักการและแนวคิดในการพิจารณาคดีอาญาของศาลยุติธรรม เปรียบเทียบกับการพิจารณาคดีของศาลชั้นอาญาการพิเศษอื่นๆ ที่ใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดี และเปรียบเทียบการพิจารณาคดีอาญาของศาลยุติธรรมในประเทศอังกฤษกับประเทศไทย จากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์หาผลสรุป และแนวทางแก้ไขปัญหามา เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของศาลยุติธรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิด หลักการ และทฤษฎีของระบบไต่สวน และระบบกล่าวหา
- 6.2 ทำให้ทราบถึงบทบาท และอำนาจของศาลยุติธรรมในการรวบรวมพยานหลักฐาน และพิจารณาคดีอาญา
- 6.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางการนำระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาของศาลยุติธรรม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับระบบการค้นหาคำความจริงในคดีอาญา

การพิจารณาคดีอาญาในศาลยุติธรรม ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในคดีจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี การมีคำสั่งและการรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในแต่ละระบบ บทบาทของผู้พิพากษาจะแตกต่างกันไป สำหรับการพิจารณาคดีอาญาในระบบตามระบบประมวลกฎหมายถือว่าเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ การค้นหาคำความจริงในคดีอาญาจึงเป็นการร่วมมือในทุกทุกองค์กรซึ่งพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการเป็นผู้ค้นหาคำความจริงตั้งแต่ชั้นสอบสวนฟ้องร้อง และศาลก็มีหน้าที่ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริง และพิจารณาคดีตามกฎหมาย โดยจะมีบทบาทในการค้นหาคำความจริงโดยไม่วางเฉย (Active role) ดังนั้น ระบบการพิจารณาคดีที่มีประสิทธิภาพก็จะช่วยอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และเป็นธรรมแก่คู่ความทุกฝ่าย ซึ่งจะได้ศึกษาถึงระบบการพิจารณาคดี ดังนี้

1. ระบบการดำเนินคดีอาญา
2. ระบบการค้นหาคำความจริงในคดีอาญา
3. บทบาทในการค้นหาคำความจริงในคดีอาญาของศาลชั้นต้น

1. ระบบการดำเนินคดีอาญา

ระบบการดำเนินคดีอาญา เป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อค้นหาคำความจริงเกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้น และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้รวดเร็ว ด้วยเหตุผลที่ว่า “การอำนวยความสะดวกที่ล่าช้าย่อมเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม” ในภาคพื้นยุโรปจะใช้ระบบกฎหมายมุ่งที่ค้นหาคำความจริง โดยที่พนักงานอัยการรวมถึงผู้พิพากษาจะทำหน้าที่ช่วยค้นหาคำความจริงและศาลจะพิพากษาตามความจริงที่เกิดขึ้น พนักงานอัยการจะทำงานร่วมกับศาล ทำให้ไม่มีฐานะเท่าเทียมกับจำเลย แต่มีรูปแบบการพิจารณาเป็น “ระบบไต่สวน” ทำให้มีความแตกต่างกับระบบกฎหมายในประเทศอังกฤษ ที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาพนักงานอัยการจะอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกับจำเลย โดยศาลวางตัวเป็นกลาง มีรูปแบบพิจารณาเป็น “ระบบกล่าวหา”

และเมื่อพิจารณาถึงระบบการดำเนินคดีอาญา ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีวิวัฒนาการมาจากระบบการพิจารณาคดีอาญาที่สำคัญ 2 ระบบ ดังนี้

1.1 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

1.2 ระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

1.1 ระบบไต่สวน

ระบบไต่สวนเป็นระบบที่เน้นการค้นหาความจริงในคดี โดยมีได้แยกอำนาจสอบสวนและฟ้องร้องออกจากกัน มีวิวัฒนาการและทฤษฎีในการค้นหาความจริงดังจะกล่าวต่อไป

ระบบไต่สวน มีวิวัฒนาการมาจากระบบกล่าวหาซึ่งมีที่มาจากกลุ่มประเทศยุโรป เช่น ฝรั่งเศสซึ่งใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือระบบ ประมวลกฎหมาย (Civil Law) อันมีที่มาจากกฎหมายโรมัน ในระบบนี้ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำ ความผิดซึ่งเป็นราษฎรทำหน้าที่เป็น โจทก์ฟ้องกล่าวโทษผู้กระทำความผิด แต่จะให้เจ้าหน้าที่รัฐซึ่งปัจจุบันก็คือพนักงานอัยการที่เปรียบเสมือนตัวแทนประชาชนทำหน้าที่เป็นโจทก์แทนระบบไต่สวน จึงมีสาระสำคัญของ สรุปได้ ดังนี้

ในทางทฤษฎีระบบไต่สวนมีที่มาจากศาลของคริสตศาสนิกายคาทอลิก ในสมัยกลาง มีวิธีการ พิจารณาคดีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายของทางศาสนาด้วยวิธีการสืบพยานในรูปของคณะกรรมการซึ่งได้แก่ พระผู้ทำการไต่สวนกับผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ถูกไต่สวน โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้พิพากษาเป็นคนกลาง ซึ่งระบบไต่สวนศาลไม่ได้ทำหน้าที่เหมือนระบบกล่าวหาที่จะต้องวางตัวเป็นกลาง และคอยควบคุมการพิจารณาคดีเท่านั้น แต่จะทำหน้าที่ค้นหาความจริงด้วยตัวเอง การพิจารณาจึงอาจทำกลับหลังจำเลยได้ เพราะถือว่าผู้ชำระความสามารถคุ้มครองสิทธิ และให้ความยุติธรรมแก่จำเลยเพียงพอแล้ว

ต่อมาเมื่อระบบการทรมานจำเลยหมดไป นักกฎหมายเริ่มค้นหาความจริงโดยทางการสืบพยานหลักฐาน ระบบนี้ก็เปลี่ยนแปลงไปในทางค้นหาความจริงโดยมีการนำพยานต่างๆ มาสืบ แต่ศาลยังมีหน้าที่ค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่คู่ความนำมาเสนอต่อศาล หรือศาลเห็นสมควรเรียกมาเอง ดังนั้น ในระบบไต่สวนศาลจึงมีบทบาทอย่างสูงในการแสวงหาพยานหลักฐานและควบคุมการไต่สวนเอง คนอื่นหากจะซักถามพยานต้องได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อนการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนมิใช่การต่อสู้คดีกันระหว่างคู่ความ แต่เป็นการต่อสู้กันระหว่างจำเลยกับรัฐ ปกติการพิจารณาคดีมิได้กระทำโดยเปิดเผย และใช้การพิจารณาจากพยานที่จับต้องได้ เช่น เอกสารมากกว่าการรับฟังคำเบิกความของพยานบุคคล

ระบบไต่สวนนี้ศาลจะมีบทบาทในการดำเนินคดีสูง ต่างกับในระบบกล่าวหาที่ศาลมีบทบาทน้อยมาก เพราะต้องวางตัวเป็นกลาง กล่าวคือ ในระบบไต่สวนศาลจะทำหน้าที่ ค้นหาความจริงด้วยตนเองตั้งแต่ชั้นสอบสวนตลอดมาจนกระทั่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล ซึ่งจะให้พยานเล่าเรื่องจนจบแล้วศาลจะซักถามเพิ่มเติมในภายหลัง ทนายจะซักถามพยาน ได้ก็ต่อเมื่อศาลอนุญาต และบางครั้งศาลอาจเป็นผู้ถามให้ โดยที่ระบบไต่สวนเน้นในเรื่องการค้นหาความจริงเป็นหลัก ดังนั้น กฎเกณฑ์ในการดำเนินคดี เช่น การสืบพยาน การดำเนินการต่างๆ ในศาล จึงยืดหยุ่นกว่าระบบกล่าวหา

ระบบไต่สวนเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องค้นหา และแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยอยู่แล้ว ดังนั้น การพิจารณาคดีจึงอาจทำกลับหลังจำเลยได้ และคู่ความจะมีบทบาทในคดีอาญาน้อยมาก เพราะบทบาทจะตกอยู่กับผู้พิพากษาเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ทนายความจึงมีบทบาทจำกัด ยิ่งในการซักถามพยาน ซึ่งต่างกับระบบกล่าวหาที่คู่ความจะมีบทบาทอย่างสูงในการดำเนินคดีและการซักถามพยานในศาล³

ประเทศที่ใช้ระบบไต่สวน อย่างเช่น ประเทศฝรั่งเศส หรือในประเทศไทย (ศาลแรงงาน ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง) ผู้พิพากษาจะมีบทบาทสำคัญมากในการค้นหาความจริง⁴ ซึ่งศาลโดยส่วนใหญ่แล้วจะรับฟังพยานหลักฐานทุกประเภท เพราะสาระสำคัญอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรให้ได้ความจริง ทำให้ระบบไต่สวนมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คือ ไม่มีบทตัดพยานหลักฐานที่เด็ดขาด หรือกฎที่ห้ามเสนอพยานหลักฐาน จะมีกรณีเดียวที่ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานใด คือ พยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดี ในส่วนของกรพิจารณาคดี จะมีความยืดหยุ่นกว่าระบบกล่าวหา เช่น สามารถพิจารณาลับหลังจำเลยได้ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ผู้พิพากษาเป็นผู้ค้นหาความจริงเป็นการให้ความเป็นธรรมแก่จำเลยอยู่แล้ว โดยผู้พิพากษาหรือศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานอย่างกว้างขวาง และมีดุลยพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างเต็มที่ จึงทำให้ระบบไต่สวนไม่ค่อยให้ความสำคัญในหลักการเท่าเทียมกันของคู่ความ เนื่องจากคู่ความมีหน้าที่เพียงแค่นำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลเท่านั้น

จากที่ได้ศึกษามาแล้วพอที่จะสรุปหลักการที่สำคัญของระบบไต่สวนได้ ดังนี้

1. ระบบไต่สวนมีวิวัฒนาการมาจากนิกายโรมันคาทอลิกซึ่งมีวิธีการพิจารณาคดีโดยใช้คณะกรรมการ ได้แก่ พระในคริสต์ศาสนาทำหน้าที่เป็นผู้ไต่สวน แสวงหาพยานหลักฐาน ซักถามพยาน และพิพากษาคัดสินคดี ซึ่งได้วิวัฒนาการมาเป็นระบบไต่สวนในปัจจุบัน

³ กุลพล พลวัน ก. (2544). เล่มเดิม. หน้า 14-15.

⁴ ณรงค์ ใจหาญ. (2544). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โรงพิมพ์เดือนตุลา, หน้า 29.

2. ระบบไต่สวนไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าจำเลย บทบาทของคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลมีน้อย เพราะศาลจะเป็นผู้สืบบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงไม่ว่าจะโดยวิธีการซักถามพยานด้วยตนเอง เรียกพยานมาสืบเพิ่มเติม หรือการสืบพยาน จึงอาจทำให้เกิดความคิดที่ว่าในระบบไต่สวน ศาลวางตัวไม่เป็นกลางเหมือนในระบบกล่าวหา

3. ระบบไต่สวนไม่มีการสืบพยานที่เคร่งครัด ไม่มีบทคัดพยานที่เด็ดขาดโดยศาล จะให้มีการเสนอพยานหลักฐานต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง และศาลจะเป็นผู้พิจารณาว่าพยานหลักฐานใดควรรับฟัง หรือคัดสืบพยานใด ที่คู่ความได้อ้างมา

1.2 ระบบกล่าวหา

ระบบกล่าวหาเป็นระบบการค้นหาความจริงที่ได้แก้ไขข้อบกพร่องของระบบไต่สวน โดยแยกอำนาจสอบสวนและฟ้องร้องออกจากกัน

ระบบกล่าวหา มีวิวัฒนาการมาจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 800 – 900 ปีที่ผ่านมา สืบเนื่องจากมีผู้กล่าวหาฟ้องร้องว่ามีบุคคลได้กระทำความผิดขึ้นต่อผู้มีอำนาจ เพื่อให้ดำเนินการชำระคดีนั้นให้แก่ตนเอง ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขได้อย่างครบถ้วนก็จะเป็นผู้ชนะคดี เช่น ผู้พิพากษาอาจจะสั่งให้ดำเนิน ลุยไฟ เป็นต้น

วิธีการนำคดีมาให้ผู้มีอำนาจพิจารณาคดี ทำโดยผู้กล่าวหาต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมายังศาล ซึ่งโจทก์และจำเลยมีฐานะเท่าเทียมกัน และคู่ความทั้งสองฝ่ายดังกล่าวจะถูกขังไว้จนกว่าจะเสร็จสิ้นการพิจารณาคดี และการจะพิพากษาพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดจริงหรือไม่ จะขึ้นอยู่กับพระเจ้า และยึดถือเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากำหนดความแพ้ชนะกันในคดี ซึ่งวิธีการดังกล่าวเกิดจากประเทศอังกฤษที่มีความเชื่อมั่นในพระเจ้า เพราะพระเจ้าจะคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ ส่วนผู้ไม่บริสุทธิ์จะถูกพระเจ้าลงโทษ อันทำให้การตัดสินว่าฝ่ายใดถูกหรือฝ่ายใดผิด ไม่ได้ขึ้นอยู่กับพิจารณาพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีเลย แต่ขึ้นอยู่กับว่าคู่ความฝ่ายใดจะปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือกติกาศักดิ์สิทธิ์ที่วางไว้ครบถ้วนมากกว่ากัน⁵ กล่าวคือ ระบบกล่าวหาคือการพิสูจน์ตนเองมากกว่าการพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐาน แต่ในระยะเวลาต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มีการพิสูจน์ความจริงด้วยพยานหลักฐาน ซึ่งทำโดยฝ่ายจำเลยต้องมีเพื่อนบ้านตามจำนวนที่กำหนดไว้มาสาบานตนว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ถ้าจำเลยสามารถทำตามเงื่อนไขโดยนำเพื่อนบ้านตามจำนวนที่กำหนดมาสาบานตนได้ ก็ต้องปล่อยตัวจำเลยนั้นไป โดยวิธีดังกล่าวเป็นที่นิยมในประเทศอังกฤษในช่วงต้น

⁵ ยิงศักดิ์ กฤษณจินดา แลววุฒิพงษ์ เวชยานนท์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์อักษร, หน้า 8.

⁶ เข็มชัย ชูติวงศ์. (2544). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, หน้า 6.

ก่อนรัฐบาลกลางจะมีอำนาจมากขึ้น ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีบางอย่างต้องถูกยกเลิกไป เช่น การดำเนินคดีด้วยไฟดั่งที่กล่าวมา โดยได้เปลี่ยนมาใช้วิธีแบบลูกขุน (Jury) ในการแสวงหาพยานหลักฐาน รวมถึงการพิพากษาคดีด้วย

ในระบบกล่าวหาจึงแบ่งบุคคลในคดีออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ผู้เสียหายซึ่งทำหน้าที่เป็นโจทก์จำเลย และศาล เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะมีแนวความคิดมาจากการพิจารณาคดีในสมัยโบราณ ซึ่งใช้วิธีทรมาน (Trial by ordeal) และให้สองฝ่ายต่อสู้คดีกันเอง (Trial by battle) ส่วนศาลจะทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือกรรมการ ต่อมาได้วิวัฒนาการมาเป็นการเอาพยานมาพิสูจน์ ความคิดของจำเลย โดยฝ่ายโจทก์จะเอาพยานที่เป็นพรรคพวกของตนมาเบิกความกล่าวหาจำเลย ส่วนจำเลยก็เอาพวกของตนมาเบิกความรับรองความบริสุทธิ์ของตนให้ศาลฟังแล้วตัดสินคดีไปตามน้ำหนักพยานของแต่ละฝ่าย

จากการที่ใช้วิธีการต่อสู้คดีกันเอง ระบบกล่าวหาจึงให้ความสำคัญอย่างสูงต่อหลักการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อ โดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยกระทำความผิดจริง ซึ่งจำเลยมีสิทธินำสืบพยานหลักฐานหักล้างพยานโจทก์เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน ถือหลักสำคัญว่าโจทก์และจำเลยมีฐานะในศาลเท่าเทียมกัน แม้โจทก์จะเป็นพนักงานอัยการซึ่งทำหน้าที่ในนามของรัฐก็จะมีฐานะเท่ากับจำเลยซึ่งเป็นราษฎร ศาลหรือลูกขุน (Jury) จะวางตนเป็นกลางอย่างเคร่งครัด คอยควบคุมให้ทั้งสองปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะพยาน โดยเคร่งครัด มีหลักคุ้มครองสิทธิของจำเลย โดยเฉพาะการพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าจำเลย การให้สิทธิซักค้านพยานโจทก์และการให้สิทธิ จำเลยที่จะมีทนายความคอยช่วยเหลือในการดำเนินคดี ศาลจะมีบทบาทค้นหาความจริงน้อยมาก เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของคู่กรณีจะฟ้องแสวงหาพยานมาแสดงต่อศาลด้วยตนเอง ดังนั้น ระบบนี้จึงเรียกกันอีกอย่างว่าระบบคู่ความ (Adversary System) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในคดีอาญาก็จะเข้าไปช่วยหาความจริงบ้างในบางกรณีที่เป็นอย่างยิ่งเท่านั้น เช่น ซักถามพยานเท่าที่จำเป็นเพื่อ ความเป็นธรรมแก่จำเลย และศาลจะซักเพื่อให้ข้อเท็จจริงชัดเจนยิ่งขึ้นเท่านั้น แม้ว่าบางกรณี คู่ความจะพลั้งเผลอไม่เสนอพยานหลักฐานให้ศาลทราบ ศาลก็วางตัวเป็นกลางจะไม่ช่วยเหลือ แนะนำหรือซักถามเพิ่มเติมหรือเรียกพยานมาสืบเอง

การดำเนินคดีระบบกล่าวหาที่มีที่มาจากประเทศอังกฤษและกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมาย ระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) เช่น สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ แคนาดา รวมทั้งกลุ่มประเทศ อาณานิคม

ปัจจุบันในทางปฏิบัติทั้งประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหาหรือระบบไต่สวน ต่างก็นำหลักเกณฑ์ของทั้งสองระบบมาผสมผสานมาใช้ในการพิจารณาคดีในศาลของตนมากยิ่งขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกธรรมแก่ทุกฝ่าย แม้แต่ประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นต้นแบบของระบบการพิจารณาคดี

แบบ “ไต่สวน” ก็นำระบบลูกขุนของอังกฤษมาใช้ในประเทศตน แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีประสิทธิภาพพอสมควร เพราะลูกขุนของฝรั่งเศสไม่ไว้วางใจผู้พิพากษา ประกอบกับเกิดความเห็นใจและสงสารจำเลย จึงต่อรองกับผู้พิพากษาให้ลงโทษจำเลยสถานเบา มิฉะนั้นจะวินิจฉัยว่าจำเลยไม่ผิด

จากที่ได้ศึกษามาแล้วพอที่จะสรุปหลักการที่สำคัญของระบบไต่สวนกล่าวหาได้ดังนี้

1. ระบบกล่าวหา มีหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง
2. จำเลยมีสิทธิในการนำสืบพยานหลักฐานเพื่อหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง
3. ระบบกล่าวหา ยึดถือหลักการเท่าเทียมกันในศาล แม้ว่าโจทก์จะเป็นพนักงานอัยการกระทำกรณแทนรัฐก็ตาม ก็มีฐานะเท่ากับจำเลยซึ่งเป็นราษฎร
4. ศาลหรือลูกขุน (Jury) จะวางตนเป็นกลาง ทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี หรือเป็นกรรมการ เพื่อควบคุมให้คู่ความปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามกฎหมายอย่างถูกต้อง

2. การค้นหาความจริงของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ วิธีการค้นหาความจริงจะใช้ระบบต่อสู้ระหว่างคู่ความ การฟ้องคดีต่อศาลเป็นไปตามระบบการฟ้องคดีโดยประชาชน (Popular – Prosecution) เป็นการต่อสู้ระหว่างโจทก์กับจำเลย ส่วนศาลจะวางตัวเป็นกลาง (Passive Vole)

ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ เป็นระบบการพิจารณาคดี โดยการค้นหาความจริงเป็นหน้าที่ของคู่ความ เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นในประเทศกลุ่มคอมมอนลอว์ คือ ประเทศอังกฤษ แล้วต่อมาพัฒนาไปยังประเทศ สหรัฐอเมริกา และประเทศในเครือจักรภพ อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบการสืบพยานแบบการค้นหาความจริง ระบบการต่อสู้กันนี้ เป็นวิธีค้นหาตามจริง ซึ่งมุ่งโดยตรงต่อการพิจารณา ศาลจะวางตัวเป็นกลางทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการพิจารณาคดี ให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ตามกฎหมาย เพื่อมิให้เกิดการเอาเปรียบกันในการสืบพยาน หรือการต่อสู้คดี ในชั้นศาลหน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของคู่ความซึ่งจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือตามที่ศาลสั่ง ผู้พิพากษาจะไม่มีหน้าที่ในการสืบพยานหลักฐาน ในการวินิจฉัยความจริงในคดีและไม่มีหน้าที่กำหนดประเด็นข้อกฎหมายที่ได้แย้งกัน ถ้าคู่ความใดไม่

พิสูจน์ข้อเท็จจริงใดซึ่งตามหน้าที่ ก็ย่อมแพ้ในประเด็นข้อนั้น การค้นหาความจริงของระบบการสืบพยานในลักษณะนี้จะเป็นไปในทำนองที่ว่า เมื่อบุคคลใดฟ้องร้อง หรือกล่าวหาว่าผู้อื่นกระทำความผิด บุคคลผู้กล่าวอ้างนั้นจะต้องมีหน้าที่นำสืบให้ได้ตามที่กล่าวหา ซึ่งอีกฝ่ายหนึ่งก็สามารถนำสืบหักล้าง

ทางปฏิบัติ นักกฎหมายต่างเห็นว่า หากลูกขุนและศาลทำการค้นหาความจริงด้วยตนเอง ซึ่งวัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนเป็นระบบการพิจารณาเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการยุติธรรม แทนที่จะปล่อยให้อยู่ในมือของนักกฎหมายเท่านั้น

ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ มีวิธีพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนโดยที่ลูกขุนนั้นเป็นเพียงบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้มีความรู้ในทางกฎหมาย โดยลูกขุนจะนั่งฟังการสืบพยานหลักฐานตั้งแต่ต้นจนจบผู้พิพากษาจะควบคุมการพิจารณาคดีโดยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายต่อสู้คดีด้วยการนำพยานหลักฐานเข้าฝ่ายตนเข้าสืบ เมื่อการพิจารณาคดีสิ้นสุดลงผู้พิพากษาจะสรุปผลของคดีให้คณะลูกขุนฟัง ทั้งปัญหาและข้อเท็จจริงและอธิบายข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้คณะลูกขุนฟัง หลังจากนั้นลูกขุนจะออกจากห้องพิจารณาเพื่อไปประชุมปรึกษาหารือเพื่อลงมติ เมื่อได้ลงมติแล้วหัวหน้าคณะลูกขุนจะเป็นผู้รายงานต่อศาล หากเห็นว่าจำเลยไม่ได้ทำผิดก็จะกล่าวว่า Not Guilty แต่หากเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดก็จะกล่าวว่า Guilty หลังจากนั้นผู้พิพากษาจะเป็นผู้กำหนดโทษต่อไป และฝ่ายที่ไม่พอใจยอมอุทธรณ์และฎีกาต่อไป⁷ อันเป็นวิธีการพิจารณาที่เปรียบเสมือนเป็นประเพณีที่สืบเนื่องกันมาหลายปี⁸

2.1 การค้นหาความจริงในคดีอาญาของกฎหมายในระบบชีวิตลอร์

การค้นหาความจริงในระบบประมวลกฎหมายนี้ เป็นระบบการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ (State Prosecution) ซึ่งรัฐเป็นผู้ดำเนินการค้นหาความจริงในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ทำให้องค์กรต่างๆ ของรัฐที่มีหน้าที่อำนวยความยุติธรรมตั้งแต่ชั้นก่อนฟ้องเป็นบทบาทหน้าที่ของพนักงานสอบสวนรวมถึงพนักงานอัยการในการค้นหาความจริงโดยเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน ฟ้องร้อง และรวบรวมพยานหลักฐาน

ในระบบประมวลกฎหมาย การค้นหาความจริงจะใช้ระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง การพิจารณาหลักฐานศาลจะต้องค้นหาความจริงด้วยตัวศาลเอง ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานของทั้งโจทก์และจำเลย กระบวนการพิจารณาคดีสืบพยานในศาลนั้นการสืบพยานจะต้องพิจารณาโดยเปิดเผย เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้การดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยเข้าไปฟังการพิจารณาในห้องพิจารณาของศาล หรือรับรู้ผ่านทาง

⁷ กัทร กำประเสริฐ และสุเมธ งานประดับ. (2543). ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยและระบบกฎหมาย

⁸ ณรงค์ ใจหาญ. (2544). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่6). หน้า28.

สื่อมวลชนแล้วนำมาถ่ายทอดออกสู่สาธารณะ ศาลจะเป็นผู้ซักถามพยานให้ได้ความจริงด้วยตัวเอง เพราะความน่าเชื่อถือของพยานเป็นสิ่งสำคัญ การรับฟังพยานหลักฐานของศาล จะให้โอกาสให้ทุกฝ่ายมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งการรับฟังพยานหลักฐาน ศาลต้องใช้ดุลพินิจ ในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน และนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจ พิจารณาพยานหลักฐานอย่างเต็มที่

ระบบไต่สวนนี้ผู้พิพากษาจะมีความเป็นอิสระในการพิจารณาคดี การรับฟังพยานหลักฐาน หรือ การค้นหาความจริงไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญของกลุ่มความในการนำสืบพยาน และไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดในการรับฟังพยานหลักฐานมากนัก แต่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางและยืดหยุ่นได้มาก เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจ และรับฟังพยานหลักฐานที่จำเป็นต่อการพิจารณาพิพากษาคดีได้ ผู้พิพากษาในระบบนี้จะเป็นผู้มีหน้าโดยตรงในการค้นหาข้อเท็จจริงจากการสืบสวนพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงของการกระทำผิดคู่ความ ไม่ได้มีบทบาทหลักในการค้นหาความจริงเช่นเดียวกับระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญาแบบต่อสู้กัน

ระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การค้นหาความจริงในเนื้อหา (Das Inquisitionsprinzip)⁹ ระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงนี้ไม่มีลักษณะต่อสู้กันระหว่างคู่ความสองฝ่าย หากแต่เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้พิพากษาที่จะเป็นผู้ค้นหาข้อเท็จจริงจากการสืบพยานและข้อเท็จจริงของการกระทำผิด

ดังนั้น การค้นหาความจริงของระบบนี้องค์กรในการดำเนินคดีอาญาของรัฐทุกฝ่าย จึงมีหน้าที่ค้นหาความจริง ในชั้นเจ้าพนักงาน เจ้าพนักงานมีหน้าที่ค้นหาความจริงโดยปราศจากการแทรกแซงจากทุกฝ่ายซึ่งคู่ความมีหน้าที่ที่ต้องขวนขวายหาพยานหลักฐานมานำสืบให้ศาลเห็น เพื่อให้ความจริงปรากฏและศาลเองก็วางเฉยไม่ได้ ในการทำหน้าที่ค้นหาความจริงของศาลนั้น ศาลจะไม่ถูกรบกวนแทรกแซงจากฝ่ายใดเช่นเดียวกัน¹⁰ และมีอำนาจค้นหาความจริงได้ทุกวิถีทางรวมทั้งทำหน้าที่วินิจฉัยข้อเท็จจริงเอง

⁹ ปทุมพร กลัดอำ. (2533). การนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 6-7.

¹⁰ เข็มชัย ชูดวงศ์. (2538). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน หน้า 14-15.

3. บทบาทศาลชั้นต้นในการค้นหาความจริงในคดีอาญา

ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย การค้นหาความจริงในคดีอาญา เป็นการค้นหาความจริงโดยอาศัยความร่วมมือของทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ องค์กรในชั้นสอบสวนฟ้องร้องเป็นบทบาทหน้าที่ของ พนักงานอัยการ โดยมีพนักงานสอบสวนหรือตำรวจเป็นผู้ช่วย ในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี เป็นบทบาทหน้าที่ของศาลในการค้นหาความจริง ทุกองค์กรต่างมีหน้าที่อำนวยความสะดวก ยุติธรรม รัฐจึงมีหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริงเมื่อมีการกระทำ ความผิดเกิดขึ้น โดยการทำงานของทุกองค์กรจึงไม่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์กับผู้กล่าวหา¹¹ แต่ถึงแม้ว่าการค้นหาความจริงจะต้องอาศัยความร่วมมือขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ศาลก็เป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการค้นหาความจริง ด้วยเหตุนี้ จากการศึกษา ผู้เขียนได้จำแนกบทบาทของศาล ในการค้นหาความจริงโดยมี สาระสำคัญ 3 เรื่อง คือ

- 3.1 ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง
- 3.2 ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย
- 3.3 ศาลมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง

3.1 ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง

ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย การดำเนินคดีอาญาทำโดยองค์กรของรัฐ กล่าว คือ มีการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน และการฟ้องร้องโดยพนักงานอัยการ และเมื่อพนักงานอัยการได้ดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานในศาลนั้น ระบบการดำเนินคดีจะดำเนินไปตามแนวคิดตามระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง หน้าที่เพื่อพิสูจน์ความจริง จึงเป็นหน้าที่ของศาล ศาลจึงมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง ซึ่งหากวางเฉยแล้วศาลก็จะไม่มีบทบาทในการค้นหาความจริงใด เพราะฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย ไม่ได้มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ หากเป็นเช่นนั้นย่อมไม่สามารถจะดำเนินการพิจารณาเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้

โดยหลักแล้วการพิจารณาคดีจะต้องทำด้วยความเป็นธรรมและรวดเร็ว หน้าที่เพื่อพิสูจน์ความจริงจึงควรเป็นของศาลเท่านั้น โดยเป็นผู้ถามพยานเป็นหลัก หรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบเพิ่ม เพื่อจะได้ทราบรายละเอียดแห่งคดี โดยการซักถามและแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ บทบาทในการค้นหาความจริงนั้นศาลจะทำในศาล หรือนอกศาล เพื่อค้นหาความจริงจะเป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงธรรม ศาลย่อมสามารถทำได้ และผู้พิพากษาต้องนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและร่วมกันหารืออย่างจริงจังเมื่อเสร็จการพิจารณา การพิจารณาคดีในศาลควรดำเนินไปอย่าง

¹¹ สมทรัพย์ นำอานวย. (2541). บทบาทของศาลในชั้นพิจารณากับการค้นหาความจริงในคดีอาญา.

ต่อเนื่องโดยองค์คณะของผู้พิพากษาชุดเดียว ไปจนกระทั่งทำคำพิพากษา เพื่อให้การทำพิพากษา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการค้นหาความจริง ซึ่งทำให้สอดคล้องกับหลักในเรื่องจิตวิทยาทำให้การของ พยานบุคคล ที่ว่าศาลที่จะวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีจึงควรเป็นผู้ที่ทำการสืบพยานต้องนั่งพิจารณาให้ ครบองค์คณะจะได้สังเกตอาการปฏิกิริยาของพยาน อันจะช่วยให้การนำสืบพยานมีความถูกต้อง

ในระบบประมวลกฎหมายการค้นหาความจริง เน้นหลักความเป็นอิสระของผู้ พิพากษาในการฟังพยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริง โดยถูกแทรกแซงจากฝ่ายใดในการรับฟัง พยานหลักฐาน¹² ศาลจะมีดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานได้กว้างขวางและยืดหยุ่นได้มาก ในกรณีนี้ ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยก็ไม่มีหน้าที่ต้องค้นหาความจริง เพื่อพิสูจน์ว่าตนบริสุทธิ์ เพราะหน้าที่ ในการพิสูจน์ดังกล่าวตกอยู่กับศาลเท่านั้น ศาลจึงมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง บทบาทของศาลในการค้นหาความจริงนี้ สามารถแยกเป็นหลายอย่างเช่น ศาลมีหน้าที่ในการ สืบพยานเอง โดยจะเป็นผู้ซักถามพยานด้วยตัวศาลเอง ศาลมีหน้าที่ไปเดินเผชิญสืบนอกศาล กรณีที่ มีความจำเป็นที่เป็นเหตุให้พยานมาศาลไม่ได้¹³

การดำเนินการเหล่านี้ถือเป็นการแสดงความกระตือรือร้นของศาล หากศาลวางตัวเฉย หรือ ไม่มีความกระตือรือร้น ก็จะไม่ได้นำซึ่งความจริงที่ใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และส่งผล กระทบต่อการพิจารณาวินิจฉัยคดีได้

3.2 ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย

ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยเพื่อทำให้คู่ความทั้ง 2 ฝ่ายได้รับความ เป็นธรรม ซึ่งระบบการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี ผู้ถูกกล่าวหา จึงต้องมีสิทธิต่างๆ ที่จะสามารถต่อสู้คดีได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับทราบว่ การกระทำใดที่ทำให้เขาถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้อง เพื่อที่จะได้มีโอกาสต่อสู้คดีแก้ข้อกล่าวหา

ขั้นตอนการพิจารณาในคดีของศาลเริ่มเมื่อศาลมีคำสั่งประทับฟ้องในวันพิจารณา เมื่อคู่ความมาอยู่พร้อมกันต่อหน้าศาลแล้วและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงให้ ศาลอ่านและอธิบายฟ้อง ให้จำเลยฟัง โดยการพิจารณาคดีและสืบพยานในศาลในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ศาลมีความ เป็นอิสระอย่างเต็มที่ในการใช้ดุลพินิจชั่ง น้ำหนักพยานหลักฐาน ซึ่งบทบาทของศาลที่ต้องมี ความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยนี้ ไม่ใช่ลักษณะเป็นการวางเฉย ขาดความกระตือรือร้นไม่ดำเนินการ ใดๆ ในคดีเลย หากแต่เป็นการที่ศาลมีความยุติธรรมโปร่งใสดำเนินการกระบวนการพิจารณา โดยไม่ เข้าข้างฝ่ายใด และเปิด โอกาสให้ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย ได้มีสิทธิและใช้สิทธิในการต่อสู้คดี

¹² สมทรัพย์ นำอำนาจ. เล่มเดิม. หน้า 12.

¹³ เข็มชัย ชุตินวงศ์. เล่มเดิม. หน้า 2-3

ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ศาลยังต้องมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยไม่ถูกละเมิด โดยกระบวนการพิจารณาด้วย

บทบาทของศาลที่วางเฉยในการค้นหาความจริง โดยเพียงแต่บันทึกคำพยานที่ คู่ความ นำสืบแล้วรวมเข้าสำนวนเพื่อนำไปตัดสิน การค้นหาความจริง ในการปฏิบัติจึงกลายเป็น ภาระของคู่ความที่จะต่อสู้คดีกันและหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์กันเองต่อหน้าศาล และอาศัยวิธีการ ให้คู่ความ ถามค้านพยาน ฝ่ายตรงข้าม เป็นวิธีการอันสำคัญในการพิสูจน์ความจริง ซึ่งเป็นเรื่องของ วิธีปฏิบัติที่สืบทอดกันมาโดยมิได้สอดคล้องกับ โครงสร้างของระบบตามกฎหมายที่ไม่มีคณะลูกขุน

กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ บทบาทของศาลในเรื่องความเป็นกลาง ที่เป็นภาวะวิสัยกล่าวคือ เป็นหน้าที่ของศาลต้องสอบถาม เรื่องการมีทนายความของผู้ต้องหา¹⁴ และจำเลย¹⁵ หากไม่มีและต้องการศาลต้องจัดหาทนายความ ให้เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ หรือสาธารณะเพื่อให้มีการตรวจสอบได้ถึงความโปร่งใส¹⁶ ให้ศาลเลื่อน การพิจารณาคดีออกไป หากคู่กรณีมีเหตุจำเป็นขัดข้องไม่อาจมาศาลได้¹⁷ มีการกำหนดให้มีการ ตรวจพยานเพื่อให้อีกฝ่ายได้ทราบ¹⁸ และมีแนวทางในการต่อสู้คดี ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ห้ามมิให้ศาลลงโทษจำเลยที่รับสารภาพ จนกว่าได้ฟังพยานโจทก์จนพอใจว่าจำเลยได้ทำ ผิดจริง¹⁹ ให้ศาลอ่านคำพิพากษาโดยเปิดเผย²⁰ หากผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องไม่เข้าใจก็ให้ศาลอธิบาย คำพิพากษาให้ฟัง และหากจำเลยที่ยากจนขอคัดสำเนาให้ศาลคัดให้²¹

การที่ศาลมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย ถือเป็นหัวใจของระบบการดำเนิน คดีอาญา ของระบบกล่าวหาที่ศาลหรือลูกขุน จะวางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัด ทำหน้าที่เหมือน กรรมการ คอยควบคุมให้ทั้ง 2 ฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายลักษณะพยาน โดยเคร่งครัด การปฏิบัติผิด หลักเกณฑ์อาจถูกศาลพิพากษายกฟ้องได้ ศาลจะมีบทบาทค้นหาความจริงน้อยมากเพราะถือว่าเป็น

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 134/1.

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 173.

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172.

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 179/1

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 173/1.

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 176.

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 182 วรรคสอง.

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 191.

หน้าที่ของคู่กรณีจะต้องแสวงหาพยานมาแสดงต่อศาลด้วยตนเอง²² โดยจะปรากฏในการกระทำดังเช่นการที่ศาลพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความและบุคคลภายนอกที่ประสงค์จะทราบการพิจารณา โดยให้โอกาสคู่ความได้ต่อสู้อย่างเต็มที่เช่น กรณีที่มีเหตุจำเป็นไม่อาจมาศาลได้ก็ให้เลื่อนการพิจารณาไปก่อน การที่ศาลห้ามไม่ให้โจทก์ อ้างจำเลยเป็นพยาน เพราะจะทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี ศาลจะคอยดูแลไม่ให้จำเลยต้องตอบคำถามที่อาจถูกดำเนินคดีได้เหล่านี้ เป็นต้น

---

²² กุลพล พลวัน. (2525). การพิจารณาคดีระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในกฎหมายไทย เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง กระบวนการยุติธรรมในระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการและสถาบันกฎหมายอาญาสำนักงานอัยการสูงสุด. (พฤศจิกายน), หน้า 14.

บทที่ 3

บทบาทหน้าที่ของศาลในการค้นหาความจริงในประเทศไทย ฝรั่งเศส และอังกฤษ

1. บทบาทในการค้นหาความจริงของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย

ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย เดิมใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน จนกระทั่งมีการยกเลิกระบบดังกล่าวที่เรียกในไทยว่า “ระบบจารีตนครบาล” โดยพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาอาชญากรรม ร.ศ. 115 และได้เปลี่ยนไปใช้ “ระบบกล่าวหา” แทนโดยประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม ร.ศ. 115 และได้เปลี่ยนไปใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 ส่วนระบบค้นหาความจริงนั้น ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายประเทศไทย เป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายอันได้แก่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถือเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ การค้นหาความจริงในคดีอาญาเป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริง ที่การค้นหาความจริงในคดีอาญาเป็นการร่วมมือกันของทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมในการค้นหาความจริง โดยเฉพาะศาลจะต้องมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยไม่วางเฉยซึ่งบทบาทส่วนใหญ่จะถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในบทนี้ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาดัง

- 1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 1.2 ระบบการค้นหาความจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 1.3 บทบาทในการค้นหาความจริงของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สำหรับระบบการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย มีการดำเนินคดีอาญาเริ่มแรกในระบบไต่สวน (Inquisitorial System) โดยในการดำเนินคดีอาญาไม่มีการแยกองค์กรที่ทำหน้าที่ “สอบสวน-ฟ้องร้อง” ออกจากองค์กรที่ทำหน้าที่ “พิจารณา-พิพากษา” ซึ่งระบบดังกล่าวนี้เรียกในประเทศไทยว่า ระบบจารีตนครบาล และเมื่อประเทศได้มีการพัฒนาขึ้นในด้านการดำเนินคดีถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิดจึงค่อยปรับระบบการดำเนินคดีที่ดำเนินถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมากขึ้น ที่เรียกระบบกล่าวหา (Accusatorial System)²³

²³ รายละเอียดโปรดดูในบทที่ 2

สำหรับประเทศไทยก่อนการใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยก็ใช้ระบบไต่สวนและการดำเนินคดีอาญา ในประเทศไทยตามระบบนี้ได้เลวร้ายจนถึงขีดสูงสุด เมื่อมีวิธีพิจารณาจารีตนครบาลเกิดขึ้น ซึ่ง ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) เป็นจุดสำคัญจุดหนึ่งของการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากว่าคือนอกจากจะได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115²⁴ แล้วยังได้มีพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาจารีตนครบาลอีกด้วย อันเป็นผลให้ยกเลิกการดำเนินคดีอาญาไต่สวน และมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาแทน เช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ²⁵

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย พ.ศ.2477 มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด แสดงให้เห็นว่าการดำเนินคดีอาญาของไทยได้พัฒนาการในทางที่เป็นเสรีนิยมมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นความเป็นประชาธิปไตยของการดำเนินคดีอาญาของไทยอีกด้วยและเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและมีความพยายามผลักดันให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ปกครองและตรวจสอบ อำนาจอรัฐ จึงเป็นผลให้เกิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 หรือที่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์หลายประการที่จะให้เกิดความโปร่งใสและเกิดการตรวจสอบได้ของการดำเนินคดีอาญา

ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาของไทยมิได้เน้นที่จะให้มีการหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษให้ได้แต่อย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่อย่างใด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาของไทยยังได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลและที่สำคัญยังมีการแยกองค์กรของรัฐ ในการดำเนินคดีอาญาออกจากกันเพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจอีกด้วย อันเป็นลักษณะสำคัญของการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา²⁶

ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยแล้วอาจกล่าวได้ว่า ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยได้ดำเนินไปตามระบบกล่าวหา (Accuratovial System) กล่าวคือตามระบบที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้มีการแบ่งองค์กรที่ทำหน้าที่ออกจากกัน กล่าวคือในชั้นก่อนฟ้องคดี (Pre-trial Stage) ได้กำหนดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่

²⁴ หลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความอาญา ตามพระราชบัญญัตินี้เอาเป็นแบบอย่าง มาจากอังกฤษและได้มีอิทธิพลตกทอดมาจนถึง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปัจจุบัน.

²⁵ ธิตินันท์ ฉายบาง. (2546). การรับคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาศาลสูงสุด ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี และประเทศไทย. หน้า 89.

²⁶ แหล่งเดิม.

สอบสวน และฟ้องร้องอันได้แก่ พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ ทั้งยังกำหนดให้มีกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจอีกด้วย²⁷ ซึ่งการดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้องนี้เป็นการดำเนินการ โดยฝ่ายบริหารและในชั้นพิจารณาพิพากษา (Trial Stage) ได้กำหนดให้องค์กรศาลทำหน้าที่ในการ พิจารณาพิพากษาโดยกฎหมายได้คุ้มครองความเป็นอิสระของผู้พิพากษา (Independence of Judge) ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอีกด้วย²⁸ และในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาไม่ได้ตกเป็น “กรรมในคดี” (Object) อีกต่อไป แต่กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา มีสิทธิต่างๆ ที่จะได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามแนวคิดเสรีนิยม เรื่องข้อสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด เป็นผู้กระทำ กระทำความผิด หรือ Presumption of Innocence และการยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) ขึ้นเป็นประธานในคดี ก็คือว่า กฎหมายไม่มองผู้ถูกกล่าวหา เป็นวัตถุแห่งการชักฟอกหรือกรรมในคดี แต่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็น “คน” และเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญา จึงให้สิทธิต่างๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหา เปิดโอกาสให้ ผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และห้ามการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่มีขอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับทราบว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่าอย่างไร เพื่อเขาจะได้มีโอกาส แก้อ้อกล่าวหาหรือให้การแก้ข้อหาในฟ้องได้จากหลักอันนี้ จึงต้องมีการสอบสวนผู้ต้องหา ก่อนฟ้องเสมอ²⁹

ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงกำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิต่างๆ ทั้งของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา³⁰ และจำเลย³¹ อย่างชัดเจน นอกจากนั้นยังกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอีกด้วย เช่น กำหนดให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจออกหมายอาญาได้³² หรือการคุ้มครองผู้ถูกควบคุมหรือขัง โดยมีขอบ³³ ตลอดจนการห้ามศาลมิให้รับฟังพยานหลักฐานต่างๆ ที่ได้มาโดยมิชอบ³⁴ เป็นต้น

²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย, มาตรา 145.

²⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, มาตรา 249.

²⁹ คณิต ณ นคร หน้าเดิม.

³⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 7/1.

³¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 8.

³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 58.

³³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 90.

³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 226.

1.2 ระบบการค้นหาคำความจริง

การค้นหาคำความจริงเป็นหัวใจสำคัญ ที่จะทำให้การดำเนินคดีอาญามีความถูกต้อง และเป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นชั้นที่จะตั้งฟ้องหรือไม่ฟ้อง และการพิพากษาคดีว่าจะลงโทษจำเลยหรือยกฟ้อง ล้วนต้องอาศัยการรู้รายละเอียดและพฤติการณ์แห่งคดีอย่างแท้จริงทั้งสิ้น

เมื่อมีการพิจารณาคดีอาญาในศาล ผู้พิพากษาซึ่งเป็นองค์คณะในคดีจะมีบทบาทสำคัญ อย่างยิ่งในการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นการรับฟังพยาน ซึ่งบทบาทของผู้พิพากษาในการดำเนินคดี อาญาในศาลนั้นจะแตกต่างกันไปในแต่ละระบบ ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีอาญาในระบบคอมมอนลอว์จะทำหน้าที่เพียงเป็นกลางในการดำเนินคดี โดยปล่อยให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย นำเสนอพยานของตนภายใต้หลักเกณฑ์ที่เคร่งครัดเพื่อให้ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะรักษาความเป็นกลางไว้

สำหรับการพิจารณาคดีอาญาในระบบซีวิลลอว์นั้น ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะในการดำเนินคดีจะมีบทบาทแตกต่างไปจากระบบคอมมอนลอว์ กล่าวคือ ในระบบซีวิลลอว์ถือว่าเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งแตกต่างจากระบบคอมมอนลอว์ ที่เป็นการดำเนินคดีโดยประชาชน ดังนั้นการค้นหาคำความจริงในคดีอาญาจึงเป็นการร่วมกันค้นหาคำความจริงในทุกองค์กร โดยเป็นการค้นหาคำความจริงในเนื้อหา (Examination System)

ประเทศไทยได้รับระบบซีวิลลอว์เข้ามาเป็นระบบหลักของกฎหมาย นับตั้งแต่รัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดทำประมวลกฎหมาย ตามระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็นับว่า เป็นระบบประมวลกฎหมายเช่นเดียวกัน

การดำเนินคดีตามระบบซีวิลลอว์จึงมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

1. องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรต้องร่วมมือกันในการค้นหาคำความจริง
2. ศาลเป็นผู้สืบพยาน ไม่ใช่ฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยโดยฝ่ายโจทก์ จำเลยเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้มีการสืบพยานเท่านั้น และศาลต้องไม่วางเฉยในการสืบพยานดังที่เห็น ในทางปฏิบัติแต่ต้องกระตือรือร้นในการค้นหาคำความจริง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) การค้นหาคำความจริงในคดีอาญาดำเนินไปในระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง การฟ้องคดีต่อศาลเป็นไปตามระบบการฟ้อง คดีอาญาโดยรัฐ ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันกับประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ³⁵ ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นทุกฝ่ายมีหน้าที่ค้นหาคำความจริง

³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 32.

ในชั้นเจ้าพนักงาน เจ้าพนักงานมีหน้าที่ค้นหาความจริงโดยไม่ผูกมัดกับคำขอหรือคำร้องของผู้ใด³⁶

การสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน และการฟ้องร้องโดยพนักงานอัยการนั้น จะพบว่า ผู้ถูกกล่าวหา ว่ากระทำความผิดหรือผู้ต้องหา นั้น แม้ได้รับการคุ้มครองในเรื่องสิทธิต่างๆ³⁷ แต่ในส่วนพยานหลักฐานต่างๆ ที่เจ้าพนักงานทำการรวบรวมเพื่อดำเนินคดีต่อผู้ต้องหา นั้น ตัวผู้ต้องหาเองก็ไม่มีโอกาสรับทราบเลย³⁸ จนกว่าฝ่ายโจทก์ คือ พนักงานอัยการจะดำเนินการสืบพยานในชั้นศาล แม้ระบบการดำเนินคดีของไทยทุกฝ่ายมีหน้าที่ต้องกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง ศาลเองก็จะวางเฉยไม่ได้³⁹ ในการค้นหาความจริงของศาลนั้นศาลไม่ผูกมัดกับแบบหรือคำขอของผู้ใดเช่นเดียวกัน ศาลมีหน้าที่ต้องค้นหาความจริงจนเป็นที่พอใจ ซึ่งการค้นหาความจริงในลักษณะนี้เรียกว่า การค้นหาความจริงใน “หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหา” อย่างไรก็ตาม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยศาลอาญพิพากษาคดีโดยอาศัยเพียงคำรับสารภาพของจำเลยได้⁴⁰

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้ประเทศไทยใช้ระบบการดำเนินคดีอาญา ตามระบบ “กล่าวหา” เพราะมีการแยก หน้าที่สอบสวน-ฟ้องร้อง และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกัน องค์กรในการดำเนินคดีอาญาที่แตกต่างหากจากกัน เป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งสองนั้น และยกฐานะ ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดี ส่วนระบบการค้นหาความจริงของไทยนั้น ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย แบบประมวลกฎหมาย การค้นหาความจริงจึงต้องใช้ระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง ที่การฟ้องคดีต่อศาลเป็นไปตามระบบการฟ้องคดีโดยรัฐ ซึ่งรัฐเป็นผู้ดำเนินการค้นหาความจริงในกรณีที่มีความผิดอาญาเกิดขึ้น โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้ค้นหาความจริงตั้งแต่ชั้นสอบสวน ฟ้องร้อง ส่วนศาลก็มีหน้าที่ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยจะมีบทบาทในการค้นหาความจริงโดยไม่วางเฉย ซึ่งบทบาทในการค้นหาความจริงของศาลนั้นจะได้ทำการศึกษาในหัวข้อต่อไป

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 131, มาตรา 143.

³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 7 ทวิ, มาตรา 8.

³⁸ ซึ่งสำนวนการสอบสวนนี้ศาลเองก็จะมีโอกาสเรียกมาประกอบการพิจารณาได้ก็ต่อเมื่อสืบพยานฝ่าย โจทก์เสร็จแล้วเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 175.

³⁹ ชาวลีส โสภณวัต. (2524). “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบ กล่าวหาจริงหรือ.” คุลพาท, 28. (พฤศจิกายน-ธันวาคม), หน้า 36.

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 176.

2. บทบาทในการค้นหาความจริงของศาลชั้นต้นในชั้นพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประเทศไทยใช้ระบบการดำเนินคดีอาญา “ระบบกล่าวหา” ส่วนระบบการค้นหาความจริงใช้ระบบในการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มีการฟ้องคดีต่อศาลเป็นไปตามระบบการฟ้องคดีโดยรัฐ ซึ่งรัฐเป็นผู้ดำเนินการค้นหาความจริงโดยศาลมีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริง ศาลมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งบทบาทในการค้นหาความจริง ซึ่งบทบาทในการค้นหาความจริงของศาลนั้น จากการศึกษาผู้เขียนได้จำแนกบทบาทของศาลในการค้นหาความจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีสาระสำคัญ 3 เรื่อง คือ

- 2.1 ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง
- 2.2 ศาลต้องมีความเป็นที่เป็นภาวะวิสัย
- 2.3 ศาลมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง

2.1 ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย การดำเนินคดีอาญาโดยองค์กรของรัฐกล่าวคือ การสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน และการฟ้องร้องโดยพนักงานอัยการนั้นและเมื่อพนักงานอัยการได้ดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานในศาลนั้น แม้ระบบการดำเนินคดีของไทย จะดำเนินไปตามแนวคิดตามระบบตรวจสอบข้อเท็จจริง⁴¹ หน้าที่เพื่อพิสูจน์ความจริงจึงตกอยู่กับศาลเท่านั้น ศาลจึงมีความกระตือรือร้นในการ ค้นหาความจริง ซึ่งหากศาลวางเฉยแล้วศาลก็จะไม่มีบทบาทในการค้นหาความจริงใด เพราะฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยไม่ได้มีหน้าที่ต้องพิสูจน์ หากเป็นเช่นนั้นย่อมไม่สามารถจะดำเนินการ พิเคราะห์เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ ในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเป็น “หลักการ ดำเนินคดีอาญา โดยรัฐ” ที่องค์กรของรัฐทุกองค์กรมีหน้าที่ต้องตรวจสอบความจริงแท้ของเรื่อง และต้องกระตือรือร้น ในการตรวจสอบความจริง โดยเฉพาะศาลต้องมีบทบาทในการตรวจสอบ ความจริงอย่างกระตือรือร้น

โดยหลักแล้วการพิจารณาคดีจะต้องทำด้วยความเป็นธรรมและรวดเร็ว⁴² เพราะจะมีผลการรับฟังพยานหลักฐานของศาลด้วย การพิจารณาคดีในศาลของไทยนั้นควรยึดถือหลักการตรวจสอบอย่างแท้จริง หน้าที่เพื่อพิสูจน์ความจริงจึงควรตกแก่ศาลเท่านั้น โดยผู้พิพากษาต้องนั่ง

⁴¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2548). เล่มเดิม. หน้า 18.

⁴² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, มาตรา 241.

พิจารณาคืออย่างครบองค์คณะ และร่วมกันปรึกษาหารืออย่างจริงจังทันทีเมื่อเสร็จการพิจารณา การพิจารณาคดีในศาลควรดำเนินไปอย่างต่อเนื่องโดยองค์คณะของผู้พิพากษาชุดเดียวไปจนกระทั่ง ทำคำพิพากษา⁴³ เพื่อให้การทำพิพากษาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการค้นหาความจริง⁴⁴ ซึ่งทำให้ สอดคล้องกับหลักในเรื่องจิตวิทยาทำให้การของพยานบุคคล ที่ว่าศาลที่จะวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดี จึงควรเป็นผู้ที่ทำการสืบพยานต้องนั่งพิจารณาให้ครบองค์คณะ จะได้สังเกตอากัปกริยาของพยาน อันจะช่วยให้การชักนำพยานมีความ ถูกต้องโดยส่วนที่เกี่ยวกับการสืบพยานในศาลก็เช่นเดียวกัน ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง ศาลต้องมีบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบ ข้อเท็จจริง โดยเป็นผู้ถามพยานเป็นหลัก หรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบเพิ่ม เพื่อจะได้ทราบ รายละเอียดแห่งคดีโดยการซักถามและแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ บทบาทในการค้นหา ความจริงนั้นศาลจะทำในศาลหรือนอกศาล เพื่อค้นหาความจริงจะเป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงธรรม

บทบาทของศาลชั้นต้น ไทยกับการค้นหาความจริงในคดีอาญาชั้นพิจารณาถึง หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ให้อำนาจศาลค้นหาความจริงในศาล ชั้นต้น

ระบบการค้นหาความจริงของศาลชั้นต้น ในการดำเนินคดีอาญา เกิดขึ้นเมื่อโจทก์ นำ พยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ถึงความผิดจำเลย การค้นหาความจริง เป็นเรื่องที่คู่ความ นำเสนอ พยานหลักฐานที่จะสนับสนุนคำฟ้อง คำให้การของตนเองให้มากที่สุด การค้นหาความจริง ของศาลจะเกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่ปรากฏต่อศาลไม่ชัดเจน โดยศาลสามารถส่งคำร้องที่คู่ความขอเข้ามาใช้ ทำการสืบพยานเพิ่มเติมได้ ดังนี้

2.1.1 อำนาจสั่งให้มีการสืบพยานเพิ่มเติมตามคำร้องของคู่ความ บทบาทในการ สืบพยานเป็นหน้าที่ของศาล ส่วน โจทก์ และจำเลยเป็นเพียงผู้กระตุ้น ให้มีการสืบพยานเท่านั้น ซึ่งในการกระตุ้นให้มีการสืบพยาน โจทก์และจำเลยจะกระทำโดยการอ้าง หรือขอให้ศาลสืบ พยานหลักฐานชนิดต่าง ๆ

บทบาทของศาลชั้นต้นในคดีอาญา ศาลมีหน้าที่หาความจริงในคดี โดยไม่ใช่ปล่อยให้ฝ่ายโจทก์และจำเลยนำเสนอพยานของฝ่ายตนและฝ่ายศาลทำหน้าที่เป็นกลาง อย่างคดีแพ่งเท่านั้น หน้าที่ของศาลในการสืบพยานนอกจากจะเห็นได้จาก การให้อำนาจศาลที่จะ สืบพยานเพิ่มได้เอง และการสืบพยานเพิ่มเติมนี้จะต้องทำระหว่างพิจารณาคดี คือก่อนที่ศาลจะมีคำ พิพากษาการสืบพยานเพิ่มเติมนี้ศาลอาจสืบเพิ่มเติมเองหรือส่งประเด็น ไปก็ได้ ปกติเป็นหน้าที่ของ

⁴³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, มาตรา 236.

⁴⁴ รายงานการเสวนาทางวิชาการ. (2539). “กระบวนการยุติธรรมจะร่วมมือกันค้นหาความจริงใน คดีอาญาได้อย่างไร.” บทบันทึก, เล่ม 52, ตอน 1. (มีนาคม), หน้า 133.

โจทก์ จำเลยที่ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย เมื่อโจทก์จำเลย นำสืบพยาน เสร็จแล้วศาลจะตรวจสำนวนการพิจารณา ซึ่งรวมถึงพยานหลักฐานของแต่ละฝ่ายจนเป็นที่พอใจแล้ว ก็ถึงขั้นที่ศาลทำคำพิพากษาและเมื่อเสร็จแล้วก็จะนัดให้คู่ความมาฟังคำพิพากษา ในวันเวลาที่ศาลกำหนด

อย่างไรก็ตาม ในระหว่างการพิจารณาคือก่อนที่ศาลจะอ่านคำพิพากษาให้ คู่ความฟัง ศาลอาจเห็นสมควรให้มีการสืบพยานเพิ่มเติมจากที่โจทก์จำเลยนำสืบไปแล้วก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อความ กระจ่างชัดของข้อเท็จจริงในบางเรื่องบางตอน ศาลก็มีอำนาจกระทำได้⁴⁵

การสืบพยานเพิ่มเติมโดยอำนาจของศาลตามมาตรานี้ก็เหมือนกับการ สืบพยาน โจทก์จำเลยเป็นกรณีปกติ คือสืบในศาลนั่นเอง หรือส่งประเด็น ไปสืบที่ศาลอื่นก็ได้หาก พยานหลักฐานที่จะสืบเพิ่มเติมอยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น

การสืบพยานเพิ่มเติมนี้ จะต้องทำระหว่างการพิจารณา กล่าวคือ ก่อนศาลมี คำพิพากษารับสืบพยานเพิ่มเติมนี้ ศาลอาจมีดุลพินิจเองหรือคู่ความร้องขอได้

บทบาทของผู้พิพากษาในการสืบพยานในศาลชั้นต้นมีน้อยมาก โดยศาลมัก ปล่อยให้เป็นที่ที่เสนอพยานหลักฐานและสืบพยาน โดยศาลจะสั่งให้มีการสืบพยานเพิ่มเติมก็ ต่อเมื่อมีคำร้องของคู่ความขอเข้ามาในสารบทความ เมื่อทำการสืบพยานไปแล้ว ถ้าคู่ความประสงค์ จะให้ทำการสืบพยานเพิ่มเติมศาลจะอนุญาตให้เฉพาะจำเลยเท่านั้น แม้ว่าจำเลยไม่ได้ยื่นพยานนั้น ไว้ใน บัญชีระบุพยาน ศาลก็ไม่เคร่งครัด แต่กรณีถ้าโจทก์เป็นฝ่ายขอให้ทำการสืบพยานเพิ่มเติม ศาลจะใช้ดุลพินิจสั่งไม่อนุญาต เพราะถือว่าโจทก์เอาเปรียบจำเลย ศาลไม่ได้พิจารณาถึงกรณี อนุญาตให้ จำเลยทำการสืบได้เพราะ โจทก์ในคดีอาญามีภาระต้องนำสืบพิสูจน์ความผิดจำเลย ถ้าศาลอนุญาตให้โจทก์ จะถือว่าเป็นการเพิ่มเติมคดีที่โจทก์บกพร่องอยู่เพื่อลงโทษจำเลยเสียเปรียบ ศาลไม่ได้คำนึงถึงว่าผลกระทบกระเทือนต่อสังคมจะเป็นเช่นไร ถ้าผู้กระทำผิดต้องถูกปล่อยไป เนื่องจาก ศาลเคร่งครัดต่อการนำกระเทือนต่อสังคมจะเป็นเช่นไร ถ้าผู้กระทำผิดต้องถูกปล่อยไป เนื่องจาก ศาลเคร่งครัดต่อการนำสืบพยานเพิ่มเติมของโจทก์โดยการนำเรื่องบัญชีระบุพยานเข้ามา พิจารณา ปรับใช้อย่างเคร่งครัด และทำการยกฟ้องไปโดยทางเทคนิค โดยปล่อยให้คู่ความเป็นผู้มี บทบาทใน การค้นหาความจริง ซึ่งกลายเป็นว่าศาลต้องตัดสินใจตามความต้องการของคู่ความไป⁴⁶

ดังที่กล่าวมาแล้ว ถึงบทบาทในการตรวจสอบความจริงของศาลอย่าง กระตือรือร้นนี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทของความเป็นภาวะวิสัยของศาล

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 228.

⁴⁶ สมทรัพย์ นำอำนวยการ. (2541). บทบาทของศาลในชั้นพิจารณากับการค้นหาความจริงใน คดีอาญา.

2.1.2 การสืบพยานเองของศาล

ศาลจะเป็นผู้สืบพยานเอง จะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้ แล้วแต่เห็นควร ตามลักษณะพยาน⁴⁷ พยานหลักฐานทุกชนิดทุกประเภทที่จะเข้าผู้การพิจารณาของศาลได้ ศาลหรือผู้พิพากษาจะต้องรับรู้เสมอ ถ้าเป็นพยานบุคคล ผู้นั้นต้องเบิกความต่อหน้าศาล ถ้าเป็นพยาน เอกสารหรือพยานวัตถุ เมื่อคู่ความให้พยานบุคคลตรวจดูหรือรับรองแล้ว ก็ต้องส่งศาลเพื่อเข้าสำนวนคดี โดยศาลจะจดบันทึกในรายงานการพิจารณาในสำนวนคดีนั้นเป็นหลักฐาน

พยานทุกชนิดโดยปกติจะสืบในศาล คือในห้องพิจารณาของศาล แต่หากโดย ลักษณะของพยาน การนำสืบในศาลทำไม่ได้ หรือไม่สะดวก ศาลจะสืบนอกศาล เช่น พยานบุคคลป่วยหรือพิการมาศาลไม่ได้ หรือคู่ความขอให้ศาลไปผู้สถานที่เกิดเหตุ ศาลก็จะเดินเผชิญสืบไปสืบพยานหลักฐานนอกศาล ณ ที่อยู่หรือที่ตั้งของพยานหลักฐานนั้น⁴⁸

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การสืบพยานในคดีอาญานั้น ศาลเป็นผู้ค้นหากความจริงเอง แม้ในการสืบพยานของฝ่ายโจทก์ จำเลย หรือพยานคนใดก็ได้ ซึ่งรวมถึงการที่จะสืบพยานเพิ่มเติมเองด้วยก็ได้ และจะสืบในศาล หรือนอกศาลก็ได้เช่นกัน ทั้งนี้ ตามลักษณะของพยาน

2.1.3 การอธิบายฟ้อง

ก่อนเริ่มทำการพิจารณาคดีในครั้งแรก เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และทนายมาศาลแล้วถ้าศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ศาลจะต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง⁴⁹

การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นเมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง จะไม่ให้การก็ได้ เพราะเป็นหน้าที่ของฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ความผิดของฝ่ายจำเลย⁵⁰ และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป ทั้งนี้ฝ่ายจำเลย แม้ฟ้องที่บรรยายถูกต้องสมบูรณ์แบบ แต่ก็อาจใช้ภาษาที่เป็นทางการเกินไป หรือใช้ศัพท์และสำนวนเป็นทางการมากเกินไปที่จำเลยอาจไม่เข้าใจหรืออาจไม่เข้าใจถ่องแท้ได้บทบาทในการอ่านและอธิบายฟ้องศาลที่กฎหมายระบุไว้ จึงเป็นบทบาทสำคัญ

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 229.

⁴⁸ คะเนิง ภาไชย, (2545), เล่มเดิม, หน้า 227.

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172วรรคสอง.

⁵⁰ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล (2548), ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 5), หน้า 254.

และเป็นบทบาทที่เสริม “หลักฟังความทุกฝ่าย” ให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น บทบาทนี้เป็นบทบาทที่ศาลจะมองข้ามไม่ได้ โดยเด็ดขาด

2.1.4 อำนาจริเริ่มค้นหาความจริงโดยพลการ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าบทบาทการค้นหาความจริงของศาลมีอำนาจอย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดเฉพาะจากพยานหลักฐานเท่าที่คู่ความนำสืบ แต่เป็นหน้าที่อันสำคัญของศาลที่จะค้นหาความจริง โดยบทบัญญัติอีกมาตราหนึ่งที่ศาลค้นหาความจริงได้โดยพลการคือ อำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนตามเมื่อ โจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ก็เห็นสมควรศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัย อันเป็นหลักที่ทำให้ค้นหาความจริงได้มากกว่าและทำให้คำพิพากษาของศาลมีผลใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากกว่าระบบกล่าวหา

การที่กฎหมายกำหนดให้ศาลเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อพบข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี เพราะสำนวนการสอบสวนมีลักษณะสำคัญที่ว่าทำขึ้นหลังเกิดเหตุใหม่ๆ พนักงานสอบสวนจะบันทึกเรื่องราวในสถานที่เกิดเหตุไว้ ความทรงจำของพยานบุคคลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยังสดอยู่ และถ้าถูกสอบปากคำไว้เร็วเท่าไร โอกาสที่จะได้ตรองหรือได้รับการติดต่อจากผู้ใดไม่ให้การบิดเบือนความจริงยังมีอยู่น้อย เมื่อนำมาวินิจฉัยประกอบคำพยานในชั้นศาลแล้วตามปกติ ย่อมทำให้เห็นความจริงชัดเจนขึ้นว่าจำเลยทำผิดจริง หรือถูกก่อกวนแกล้ง

การที่ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการนี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ศาลเป็นผู้มีหน้าที่สืบพยาน กล่าวคือผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าเป็นเช่นใด ดังนั้นเมื่อฝ่ายโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ศาลก็ยังมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบวินิจฉัยได้

ปัญหาในทางปฏิบัติว่าศาลจะสืบพยานเพิ่มเติมได้โดยพลการ แทบจะไม่มีอยู่ในห้วงความคิดของผู้พิพากษาส่วนมากของไทย เนื่องจากไปข้องติดอยู่กับความเข้าใจที่ว่ากฎหมาย ลักษณะพยานของประเทศไทย ได้รับอิทธิพลมาจากอังกฤษ ทั้งๆ ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 228 บัญญัติไว้ชัดเจนแจ้งให้ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติมโดยพลการระหว่างพิจารณา

2.1.5 การสืบพยานในคดีที่พยานเป็นเด็ก

การสืบพยานในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เพื่อให้พยานซึ่งเป็นเด็กนั้น ไม่ต้องถูกกดดัน หรือบีบบังคับจิตใจเหมือนการสืบพยานในคดีที่พยานเป็นผู้ใหญ่ เป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาความตามที่เห็นสมควร ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับลักษณะของคดี วัตถุประสงค์ของพยานที่เป็นเด็ก ความพร้อมของบุคคลากรรวมตลอดทั้งอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องมีและต้องใช้

การสืบพยานในคดีที่เป็นพยานเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ศาลอาจปฏิบัติตามวิธีการสืบพยานที่เป็นเด็กกล่าวคือ ถ้าศาลเห็นสมควรและจัดให้พยานนั้นอยู่ในสถานที่เหมาะสมสำหรับเด็กแล้ว ศาลเป็นผู้ถามพยานเองโดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบ แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้ ซึ่งในการเบิกความของพยานดังกล่าวให้มีการถ่ายทอดภาพ และเสียงไปยังห้องพิจารณาคดีด้วย และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

2.1.6 การเผชิญสืบพยาน

โดยปกติการดำเนินการพิจารณาและสืบพยานนั้นจะทำในศาล แต่บางกรณีการสืบพยานอาจมีความจำเป็นต้องทำนอกศาล ถ้าเป็นการทำนอกที่ศาลแต่อยู่ในเขตอำนาจของศาลนั้นๆ เรียกว่า “การเดินเผชิญสืบ” แต่ถ้าอยู่นอกเขตอำนาจศาลนั้น เรียกว่า “การส่งประเด็น” ซึ่งในทั้ง 2 กรณี ผู้เดินเผชิญสืบ และศาลที่รับประเด็นจะมีอำนาจหน้าที่ดังศาลเดิม

การเดินเผชิญสืบนั้นศาลอาจไปสืบพยานนอกศาลแต่ในเขตอำนาจของตนก็ได้ หรือจะให้ศาลไปเดินเผชิญสืบพยานก็ได้ และมีอำนาจสืบพยานเป็นศาลได้สืบเอง แต่จะส่งคำร้องไม่ได้ ส่วนการส่งประเด็น เป็นการให้ศาลอื่นนอกเขตอำนาจของศาลที่ทำการพิจารณาคดีนั้นทำการสืบพยานแทนตน และศาลได้รับประเด็นนี้ก็สามารถส่งประเด็นต่อไปได้ และต้องดำเนินการเช่น การสืบพยานในศาลที่รับคดีนั้นไว้พิจารณา การเดินเผชิญสืบหรือการส่งประเด็นนี้ เมื่อไม่ได้สืบพยานในที่ทำการศาลที่รับไว้พิจารณาคดี จึงให้สิทธิคู่ความที่จะขอไปฟังการพิจารณาได้

การสืบพยานต้องกระทำโดยตรง ศาลต้องวินิจฉัยคดีตามเหตุผลที่ได้จากสิ่งที่ได้มาจากการสืบพยาน ความน่าเชื่อถือของพยานเป็นสาระสำคัญของเรื่อง และความน่าเชื่อถือนั้นจะได้มาก็ต่อเมื่อได้เห็นด้วยตนเอง ดังนั้นถ้าศาลเป็นผู้ไปเดินเผชิญสืบเอง ก็มีผลทำให้การค้นหาความจริง ปรากฏขึ้นได้แต่ในทางกลับกันการที่ศาลมีภาระคดีที่มากทำให้ศาลไม่สามารถไปเดินเผชิญสืบนอกศาลได้ โดยให้จ้างศาลไปเดินเผชิญสืบแทน เห็นว่าขัดต่อหลักพยาน โดยตรงและหลักการพยานหลักฐานเพราะศาลไม่ได้เป็นผู้ไปเห็นพยานเอง การวินิจฉัยข้อเท็จจริงจึงอาจมีความบกพร่องเกิดขึ้นได้

การเผชิญสืบพยานศาลมีอำนาจเดินเผชิญสืบ ณ สถานที่นอกศาลได้ตามความเป็นจริงแห่งสภาพหรือลักษณะของพยานหลักฐานนั้น ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230 ศาลมีอำนาจให้จำศาลไปเผชิญสืบพยานแทนได้ โดยเหตุที่ศาลจะต้องไปเดินเผชิญสืบนอกศาลนั้น เมื่อศาลเห็นว่าในการสืบสวนหาความจริงจำเป็นต้องไปสืบพยาน ณ ที่ซึ่งข้อเท็จจริงอันประสงค์จะให้พยานเบิกความนั้นได้เกิดขึ้น กล่าวคือ พยานปากนี้จะต้องเบิกความประกอบการชี้ที่เกิดเหตุ จึงจะสามารถอธิบายข้อเท็จจริงได้ชัดเจน หรือกรณี พยาน

เอกสิทธิ์ตามกฎหมายที่ไม่จำเป็นต้องไปศาล แต่เต็มใจจะเบิกความศาลก็จำเป็นต้องไปเดินเผชิญสืบ ณ ที่อยู่ของพยาน หรือพยานป่วยเจ็บ หรือมีเหตุจำเป็นที่ไม่อาจเดินทางมาศาลได้ และพยานที่จะสั่งเป็นพยานวัตถุซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งไม่สามารถนำมาให้ศาลตรวจที่ศาลได้การสืบพยาน ต้องกระทำโดยตรง หมายความว่า ศาลต้องวินิจฉัยคดีตามเหตุผลที่ได้จากสิ่งที่ได้มาจากการ สืบพยาน ศาลจะรับฟังคำให้การพยานที่จดไว้ แทนการมาเบิกความข่มขู่ไม่ได้เพราะความน่าเชื่อถือของพยานเป็นสาระสำคัญของเรื่อง และความน่าเชื่อถือนั้นจะได้มาก็ต่อเมื่อได้เห็นด้วยตนเอง ดังนั้นถ้าศาลเป็นผู้เดินเผชิญสืบเอง ก็มีผลทำให้การค้นหาความจริงปรากฏขึ้นได้ แต่ในทางกลับกันการที่ศาลมีภาระคดีที่มากทำให้ศาลไม่สามารถปลีกเวลาไปเดินเผชิญสืบนอกศาลได้โดย จะให้จำศาลไปเดินเผชิญสืบแทนเห็นว่าขัดต่อหลักพยาน โดยตรงและหลักการซึ่งน้ำหนัก พยานหลักฐาน เพราะศาลไม่ได้เป็นผู้เห็นพยานเอง การวินิจฉัยข้อเท็จจริง จึงอาจมีความบกพร่องเกิดขึ้นไม่มากนัก⁵¹

2.1.7 การส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นสืบพยาน

กรณีสืบพยานหลักฐาน ไม่ได้อยู่ในอำนาจของศาลนั้น เช่น พยานอยู่นอกเขตอำนาจของศาล เจ้าของสำนวน ศาลเจ้าของสำนวนสามารถมอบหมายให้ศาลอื่นทำการสืบพยานแทนได้ โดยในคดีอาญา ศาลต้องรองอนกว่าโจทก์จะสืบพยานเสร็จก่อนจึงจะให้จำเลยรับสืบพยานได้ในกรณีที่พยานอยู่นอกเขตศาลที่พิจารณาคดี ศาลอาจออกหมายเรียกพยานให้มาเบิกความที่ศาล โดยไม่ส่งประเด็นไปสืบก็ได้ แต่เนื่องจากศาลจะออกหมายเรียกให้มีผลบังคับได้เฉพาะภายในเขตอำนาจเท่านั้น

การออกหมายเรียกพยานนอกเขตอำนาจศาลจึงต้องใช้วิธีการส่งหมายเรียกไปให้ศาล ซึ่งมีเขตอำนาจเหนือพยานสลักหลังหมายเสียก่อน แต่ถ้าพยานมีภูมิลำเนาอยู่ห่างจากศาลที่พิจารณา คดีมากๆ การออกหมายเรียกอาจทำให้พยานได้รับความลำบาก ศาลจึงมักใช้วิธีส่งประเด็นไปสืบแทน⁵²

การส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นสืบพยานนี้ กระทำเมื่อมีความจำเป็นศาลมีอำนาจส่ง ประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยานให้ศาลที่รับประเด็นมีอำนาจและหน้าที่ดังศาลเดิม และศาลที่รับ ประเด็นมีอำนาจส่งประเด็น ไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่งได้⁵³

กรณีจำเป็นที่ศาลต้องส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นสืบพยาน จำเลยหรือทนายจำเลยจะตาม ประเด็นไปหรือไม่ก็ได้ ในกรณีที่ให้ศาลอื่นสืบพยานนั้นถ้าเพื่อความรวดเร็วในการพิจารณา คดีอาญา เพราะพยานหลักฐานต่างๆ จะอยู่นอกเขตอำนาจศาลที่จำเลยถูกฟ้องคดีว่ามีกร

⁵¹ สมทรัพย์ นำอำนวยการ.เล่มเดิม. หน้า44.

⁵² เข็มชัย ชุตินวงศ์. (2538). กฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 4). หน้า 278.

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 230.

กระทำ ความผิดอาญา และถ้าหากเป็นการสืบพยานประเด็นแล้ว ศาลที่สืบพยานประเด็นก็จะส่งพยานเพียง เฉพาะประเด็นที่ส่งมาถึงเท่านั้น จากนั้นก็จะส่งประเด็นกลับไปยังศาลเดิม ซึ่งถ้าหากจะรอให้มีการ สืบพยานนั้นต่อศาลที่จำเลยถูกฟ้องคดีจะทำให้เสียเวลาต่อการพิจารณาคดี

เมื่อมีการส่งประเด็น ไปสืบพยานศาลอื่นเพื่อค้นหาความจริงต่างๆ จากพยานหลักฐานที่อยู่ในเขตอำนาจศาลนั้นก็ทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา เป็นไปด้วยความ รวดเร็ว แต่มีความบกพร่องในการพิสูจน์ความจริงของศาล เพราะเท่ากับเป็นการมองข้าม ความสำคัญของข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน ไปโดยสิ้นเชิง เพราะผู้พิพากษา จะไม่ได้เห็นการเบิกพยานเลย จะวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานจากคำเบิกความที่จำไว้ไม่ได้ การส่งประเด็นซึ่งเป็นการเปลี่ยนองค์คณะผู้พิพากษา จึงกระทำ ได้เพียงเท่าที่ไม่ขัดกับหลักพยาน โดยตรง ในส่วนที่เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของพยานและหลักการรับฟังพยานหลักฐานเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติการส่งประเด็นของศาลมิได้คำนึงถึงเรื่องนี้ซึ่งน่าจะไม่ต้องตั้งในหลักกฎหมาย และหลักตรรกวิทยา

2.1.8 อำนาจถามโจทก์ จำเลย หรือพยาน

ในระหว่างพิจารณา เมื่อเห็นสมควร ศาลมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดก็ได้⁵⁴เป็นอำนาจของศาลในการถามโจทก์ จำเลยหรือพยานระหว่างพิจารณา ศาลมีอำนาจถามโจทก์ หรือจำเลยได้แม้ว่าจะไม่ได้อ้างตนเองเป็นพยาน หรือถูกอ้างเป็นพยานก็ตาม เปิดโอกาสให้ศาลมี อำนาจค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดเฉพาะจากพยานหลักฐานที่มีการนำเสนอในบัญชีระบุพยานเท่านั้น

จากการที่ศาลต้องค้นหาความจริงในเนื้อหาแห่งคดี ศาลมีอำนาจเข้าแทรกแซงในการดำเนินคดีกระบวนการพิจารณาของกลุ่มความ โดยการซักถามและแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้อีกด้วย หน้าที่ของศาลดังกล่าวเรียกว่า หน้าที่ในการสอบสวนอย่างอิสระและหน้าที่จะให้ความ กระง่างชัด

ในระหว่างพิจารณาเมื่อเห็นสมควร ศาลมีอำนาจถามโจทก์ จำเลยหรือพยานคนใดก็ได้ เป็นอำนาจของศาลในการถามโจทก์ จำเลยหรือพยานระหว่างพิจารณา

ศาลมีอำนาจถามโจทก์หรือจำเลยได้แม้ว่าจะไม่ได้อ้างตนเองเป็นพยาน หรือถูกอ้างเป็นพยานก็ตาม เปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง (Principle of Judicial -Investigation) ไม่จำกัดเฉพาะจากพยานหลักฐานที่มีการนำเสนอในบัญชีระบุพยานเท่านั้น โดยกรณีนี้จำเลยมีสิทธิที่จะไม่ให้การเป็นประปักษ์ต่อตนเอง จากการที่ศาล

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 235.

ต้องค้นหาความจริงในเนื้อหาแห่งคดี (Substantive Proof) ศาลมีอำนาจเข้ามาแทรกแซง ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของกลุ่มความ โดยการซักถามและแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้อีกด้วย หน้าที่ของศาลดังกล่าวเรียกว่า หน้าที่ในการสอบสวนอย่างอิสระและหน้าที่จะให้ความกระจ่างชัด ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การสืบพยานในคดีอาญานั้นศาลเป็นผู้ค้นหาความจริงเอง แม้ในการสืบพยานของฝ่ายโจทก์หรือจำเลยต่อก็มีอำนาจถามโจทก์ จำเลย หรือพยานคนใดก็ได้

การที่ศาลรับฟังพยานหลักฐานของกลุ่มความทั้งสองฝ่าย เมื่อมีคำวินิจฉัยในชั้นที่สุดว่า พยานหลักฐานที่แต่ละฝ่ายนำสืบนั้นรับฟังได้เพียงใดหรือไม่ เกี่ยวกับประเด็นหรือไม่และมีน้ำหนักพอที่จะฟังเป็นที่ยุติอย่างหนึ่งอย่างใดได้หรือไม่ การนำสืบของแต่ละฝ่ายจึงอาจจะเน้นหนักในเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน ละเว้นเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงโดยชัดเจน ในระหว่างพิจารณาคดีศาลจึงมีอำนาจที่จะถามโจทก์หรือจำเลย หรือทนายความหรือพยานได้ตลอดเวลา⁵⁵ หากศาลถามกลุ่มความหรือทนายของกลุ่มความ เมื่อได้คำตอบอย่างไร ศาลจะจดรายงานว่าเป็นคำตอบแล้ว ถ้าถามพยานคำตอบของพยานเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความพยานปากนั้นเอง และโดยเหตุที่โจทก์มีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยในคดีอาญา จึงเป็นหลักทั่วไปว่าหากโจทก์มีความบกพร่องในหน้าที่ของตน โดยไม่นำสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงในบางเรื่องบางตอน ศาลจะไม่ได้ดำเนินการในลักษณะที่เป็นโทษแก่จำเลย หรือด้วยการเพิ่มเติมคดีจำเลย เพื่อนำไปแก้ไขคดีโจทก์ที่บกพร่อง ในระหว่างการพิจารณาถ้าศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสืบพยาน หรือทำการอื่นอีก ศาลก็สามารถใช้ดุลพินิจสั่งงดพยานหรือการนั้นเสียก็ได้⁵⁶

ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของศาลในคดีอาญาว่าศาลมีหน้าที่ ค้นหาความจริงในคดี ซึ่งบทบาทของศาลชั้นต้นในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้นหาความจริงในคดี นั้น ศาลต้องมีบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบข้อเท็จจริง มีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริงซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจนในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ศาลมักจะวางเฉยโดยปล่อยให้เป็นที่ของกลุ่มความ คือ โจทก์กับจำเลยต่อสู้กันเองโดยเป็นฝ่ายนำเสนอพยานหลักฐานส่วนศาลก็จะทำหน้าที่เพียงรับฟังข้อเท็จจริงจากการนำเสนอของทั้งสองฝ่าย เพื่อชั่งน้ำหนักในการรับฟังประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น

2.2 ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย

บทบาทข้อนี้เป็นบทบาทของศาล ที่ต้องค้นหาความจริงในคดี โดยต้องให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่าย กล่าวคือ ทั้งฝ่ายผู้เสียหายหรือโจทก์ก็ต้องมีโอกาสดำเนินคดีได้อย่างเต็มที่ ส่วนฝ่ายจำเลยต้องไม่ถูกมองเป็นเพียงวัตถุชิ้นหนึ่งในการดำเนินคดี จำเลยต้องได้รับการ

⁵⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 235.

⁵⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 174 วรรคสี่.

ดำเนินคดี อย่างเต็มที่โดยจะได้รับการแนะนำชี้แจง และคุ้มครองในสิทธิของตนที่มีตามกฎหมาย ซึ่งบทบาทนี้ศาลจะมีความเป็นภาวะวิสัยสูงคือ ศาลสามารถค้นหาความจริงได้อย่างเต็มที่โดยไม่มีอำนาจจากฝ่ายใดมาบีบบังคับได้

ความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย ไม่ได้หมายถึงการวางเฉย หากแต่จะต้องกระตือรือร้นในการค้นหาความจริงด้วยใจที่เป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด ศาลควรจะต้องดำเนินบทบาทในการค้นหาให้ได้ความจริงในคดีอาญาเพื่อจะได้ตรวจสอบและวินิจฉัยข้อเท็จจริง พร้อมแสดงผลแห่งคำวินิจฉัยได้อย่างถูกต้องตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งศาลอาจกระทำได้โดยซักถามข้อเท็จจริงจากพยานให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้นในรายละเอียด หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเอง เพื่อให้ได้ความจริงกระจ่างชัด

ไม่ใช่บทบาทของศาลที่วางเฉยในการค้นหาความจริง โดยเพียงแต่บันทึกคำพยานที่ คู่ความนำสืบแล้วรวมเข้าสำนวน เพื่อนำไปตัดสินการค้นหาความจริงในการปฏิบัติจึงกลายเป็นภาระของคู่ความที่จะต่อสู้คดีกันและหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์กันเองต่อหน้าศาล และอาศัยวิธีการให้คู่ความ ถามค้านพยาน ฝ่ายตรงข้าม เป็นวิธีการอันสำคัญในการพิสูจน์ความจริง ซึ่งเป็นเรื่องของวิธีปฏิบัติที่สืบทอดกันมาโดยมิได้สอดคล้องกับ โครงสร้างของระบบตามกฎหมายที่ไม่มีคณะตุลาการ

กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับบทบาทของศาลในเรื่องความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยกล่าวคือ เป็นหน้าที่ของศาลต้องสอบถามเรื่องการมี ทัศนคติของผู้ต้องหา และจำเลย หากไม่มีและต้องการศาลต้องจัดหาทัศนคติให้เพื่อให้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้มี โอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาโดย เปิดเผยต่อหน้าคู่ความ หรือสาธารณะเพื่อให้มีการตรวจสอบได้ถึง ความโปร่งใส⁵⁷ ให้ศาลเลื่อนการ พิจารณาคดีออกไป หากกรณีมีเหตุจำเป็นขัดข้องไม่อาจมาศาลได้⁵⁸ มีการกำหนดให้มีการตรวจ พยานเพื่อให้อีกฝ่ายได้ทราบ⁵⁹ และมีแนวทางในการต่อสู้คดี ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ห้ามมิให้ศาลลงโทษจำเลยที่รับสารภาพ จนกว่าได้ฟังพยานโจทก์จนพอใจว่าจำเลยได้ทำผิดจริง⁶⁰ ให้ศาลอ่านคำพิพากษาโดยเปิดเผย⁶¹ หากผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องไม่เข้าใจก็ให้ศาลอธิบายคำ

⁵⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172.

⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 179.

⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 173/1.

⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 176.

⁶¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 182 วรรคสอง.

พิพากษาให้ฟัง⁶² และหากจำเลยที่ยากจนขอคัดสำเนาให้ศาลคัดให้⁶³

ความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยเพื่อทำให้คู่ความทั้ง 2 ฝ่ายได้รับความเป็นธรรม ซึ่งระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยเป็นระบบกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาเป็นประธานในคดีผู้ถูกกล่าวหา จึงต้องมีสิทธิต่างๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับทราบว่าเขาถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องอย่างไร เพื่อเขาจะได้มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาหรือให้การแก้ข้อกล่าวหาในการฟ้องได้ ซึ่งขั้นตอนการพิจารณาในคดีของศาล เริ่มเมื่อศาลมีคำสั่งประทับฟ้องในวันพิจารณาคดีเมื่อโจทก์ทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่มาอยู่พร้อมกันต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงให้ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง โดยการพิจารณาคดีและสืบพยานในศาลให้ กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนควบคุมการทำงานของศาลในฐานะที่เขาเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย⁶⁴ การพิจารณาคดีของศาลต้องกระทำด้วยวาจา จำเลยต้องให้การด้วยวาจาแม้จะให้การเป็นหนังสือได้ก็ต้องมีการสอบวาจากันอีก และในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานศาลมีความเป็นอิสระอย่างเต็มที่โดยปราศจากหลักเกณฑ์การผูกมัด แม้คำพยานผู้ชำนาญการพิเศษศาลก็ต้องใช้ดุลยพินิจ ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานด้วย

ซึ่งบทบาทของศาลที่ต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยเห็นได้จากบทบัญญัติต่างๆ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

2.2.1 ก่อนเริ่มพิจารณาคดีต้องสอบถาม และต้องตั้งทนายความให้แก่จำเลย

หลักการดังกล่าวนี้ได้ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 242 วรรคหนึ่ง คือ ผู้ต้องหาหรือ จำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ ตามที่กฎหมายบัญญัติในกรณีที่ผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็วซึ่งหน่วยงานรัฐได้ยอมรับและยืนยันปฏิบัติตามหลักดังกล่าว โดยการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความ และรัฐได้จัดหน่วยงานให้ความช่วยเหลือในคดีอาญาแก่ประชาชน เช่น สภาทนายความ เนติบัณฑิตยสภา เป็นต้น

หลักการดังกล่าวได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม และบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 คือ เป็นกรณีที่ศาลจะต้องตั้งทนายให้จำเลย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของศาลที่ต้องมีความเป็นกลาง โดยการเปิดโอกาสให้คู่ความต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ ในคดีที่มีอัตราโทษ ประหารชีวิตและในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้อง

⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 191.

⁶³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 189.

⁶⁴ คณิต ฒ นคร (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 70.

ต่อศาล ศาลต้องถามจำเลยก่อนว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีศาลต้องตั้งทนายให้ไม่ว่าจำเลยประสงค์ที่จะมีหรือไม่ก็ตาม ในคดีอาญา โจทก์มีหน้าที่และบทบาทสำคัญที่จะต้องแสดงหลักฐานพิสูจน์ความผิดจำเลยโดยปราศจากข้อสงสัยเพื่อให้การดำเนินการทางคดีของโจทก์เป็นไปอย่างเรียบร้อย โดยปกติโจทก์ย่อมมีทนายเป็นผู้ดำเนินการแทน ส่วนจำเลยคงจะมีน้อยกรณีที่จะเป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมาย ซึ่งสามารถต่อสู้คดีได้ด้วยตนเอง การที่จำเลยจำต้องต่อสู้คดีเองต่างๆ ที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมายย่อมเป็นการไม่ยุติธรรม และไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่เป็นกลาง ดังนั้น ศาลจึงต้องมีบทบาทอำนวยความยุติธรรมดำเนินการให้มีเกิด ความเป็นธรรมและเป็นกลางให้กับทุกฝ่าย โดยเฉพาะทางฝ่ายจำเลยซึ่งมักจะเป็นผู้ด้อยโอกาสมากกว่า โดยควรเป็นธุระของศาลในการจัดการจัดหาทนายความเพื่อเป็นที่ปรึกษาแก่จำเลยในการช่วยเหลือต่อสู้ คดีแทน ซึ่งเป็นหลักที่ถือปฏิบัติกันมานานในประเทศ⁶⁵

ตามบทบัญญัติ มาตรา 173 เป็นการจัดระดับของความช่วยเหลือเหลือแตกต่างกันตามความร้ายแรงของโทษ และความสามารถของจำเลยในการต่อสู้คดี ซึ่งในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต กับคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล เนื่องจากอัตราโทษอุกฉกรรจ์ถึงประหารชีวิต หรือคดีที่จำเลยยังมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอที่จะดำเนินคดีโดยไม่มีทนายความช่วยเหลือได้ กรณีดังกล่าวนี้ก่อนเริ่มพิจารณาคดีศาลต้องถาม และต้องจัดการเรื่องทนายความให้เสมอ โดยไม่ต้องถาม จำเลยว่าต้องการหรือไม่ ส่วนในคดีที่มีโทษจำคุกไม่ว่าจะมากน้อยเท่าใด ศาลต้องถามจำเลยเช่นกันว่ามี ทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการศาลก็จะต้องตั้งทนายความให้ เป็นหน้าที่ของศาลต้อง ถามจำเลยก่อนเสมอ ถ้าศาลพลั้งเผลอลืมไม่ถาม ย่อมเป็นการไม่เอื้ออำนวยให้เกิดความเป็นกลาง และความยุติธรรม ศาลสูงอาจเพิกถอนกระบวนการพิจารณาทั้งหมดหรือ แต่บางส่วน ซึ่งทำให้การพิจารณาล่าช้า ย่อมกระทบต่อระบบการพิจารณาโดยรวม และไม่อาจถือได้ว่ากระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรมต่อฝ่ายจำเลย

ประมวลกฎหมาย มาตรา 173 ก่อนการแก้ไขปีพ.ศ. 2547 เฉพาะแต่คดีที่มีโทษประหาร ชีวิตเท่านั้นที่บังคับศาลให้ต้องตั้งทนายความให้ ส่วนคดีที่มีโทษจำคุกอื่นๆ กับคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน สิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ศาลจะตั้งทนายความให้ต่อเมื่อจำเลยต้องการ บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่ จึงให้สิทธิแก่จำเลยมากขึ้น คือ นอกจากคดีที่มีโทษประหารชีวิตแล้ว คดีที่จำเลยเป็นผู้มีความด้อย ความสามารถกล่าวคือคดีที่คดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีศาลต้องตั้งทนายความให้แก่จำเลยด้วย

⁶⁵ คะเนิง ภาไชย. (2538). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 4), หน้า 102.

2.2.2 การแถลงเปิดคดี

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 241 วรรคแรกได้กำหนดให้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา มีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม ดังนั้นศาลย่อมมีสิทธิควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม

เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปตามความมุ่งหมายตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174 จึงได้กำหนดให้บทบาทและอำนาจแก่ศาลในการที่จะพิจารณาคดี กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วการพิจารณาคดีอาญาจะมีขั้นตอน ต่างๆ ดังนี้

1. ศาลนัดสืบพยาน คือเมื่อจำเลยปฏิเสธ ศาลจะกำหนดวันนัดสืบพยาน โดยที่โจทก์ต้องมีหน้าที่นำสืบก่อน

2. คู่ความยื่นระบุพยาน คือเมื่อศาลนัดสืบพยาน โจทก์แล้ว โจทก์ต้องจัดทำบัญชีระบุพยานอ้างอิงบุคคล เอกสารหรือวัตถุ ที่โจทก์ประสงค์จะอ้างอิงเป็นพยานหลักฐาน

3. คู่ความแถลงเปิดคดี คือก่อนนำพยานเข้าสืบ โจทก์มีสิทธิแถลงเปิดคดีของตนเพื่อให้ศาลทราบเรื่องราว ความเป็นมาของคดี หลักแหล่งที่มาของสาเหตุการเกิดคดี เหตุที่ต้องมีการ ฟ้องร้องดำเนินคดีรวมไปถึงพยานหลักฐานของตนสามารถสนับสนุนคำฟ้องของตนได้มากน้อยเพียงใดเสร็จแล้ว จึงนำพยานหลักฐานของตนเข้าสืบโดยฝ่ายโจทก์มีหน้าที่นำสืบก่อนเมื่อโจทก์สืบพยานของตนเสร็จแล้ว ก่อนที่จำเลยจะนำพยานของตนเข้าสืบกฎหมายก็ให้สิทธิแก่จำเลยในการที่จะแถลงเปิดคดีของฝ่ายตนได้เช่นเดียวกัน

ทั้งนี้เพื่อให้ศาลทราบและเข้าใจคดีของคู่ความตั้งแต่ต้นซึ่งจะทำให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปด้วยความ สะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น

4. การถามพยาน คือ ศาลจะตรวจสอบจากบัญชีระบุพยาน ศาลจะเรียกพยาน และสอบถามเบื้องต้นแล้วจึงให้โจทก์ถามพยานของตน จำเลยถามค้าน ให้โอกาสแก่โจทก์ถามตั้งอีก ครั้งหนึ่ง แล้วจึงให้ฝ่ายจำเลยนำสืบเช่นเดียวกัน และศาลจะอ่านคำเบิกความพยานให้พยานฟัง

5. คู่ความแถลงปิดคดี ทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยสามารถทำได้ทั้งโดยวาจา และหนังสือเพื่อสรุปพยานของฝ่ายตนต่อศาลว่าพยานหลักฐานที่สืบมานั้นเป็นประโยชน์ต่อคนอย่างไร

จากขั้นตอนต่างๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแยกให้เห็น ได้ว่าศาลนั้นสามารถที่จะเข้าไปมีบทบาทในการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่างๆ ได้ดังนี้ คือ

1. ศาลมีสิทธิสามารถที่จะกำหนดการนั่งพิจารณาให้มีความต่อเนื่อง จะไม่เลื่อนคดี ถ้าไม่มีความจำเป็นจริงๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณา ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ คู่ความในการเตรียมตัวเป็นอย่างมาก และยังทำให้ศาลสามารถเข้าใจคดีได้ง่ายขึ้น ไม่ต้องกลับไป อ่านสำนวนจำนวนมากที่เคยสืบเอาไว้แล้วอีก

2. ในระหว่างการถามพยาน ศาลมีบทบาทที่จะควบคุมการถามพยานของ คู่ความ คือจะไม่ให้ฝ่ายโจทก์ถามคำถามนำ ซึ่งอาจเป็นการนัดแนะกับพยานเพื่อให้ตอบตามที่ฝ่าย ตนต้องการ อันเป็นการเอาเปรียบแก่ฝ่ายจำเลย นอกจากนี้ศาลยังมีบทบาทที่จะแนะนำพยานใน การตอบคำถาม เพื่อมิให้ตัวพยานต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยเสียเองได้

3. ในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลสามารถใช้ดุลพินิจที่จะพิจารณาด คืบพยานได้ ถ้าเป็นที่เห็นได้ว่าไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี หรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีเจตนา ประวิงคดีให้ล่าช้า

4. นอกจากนี้คู่ความเองก็มีบทบาทที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินคดีเป็นไป อย่าง รวดเร็วกว่าคือ การแถลงเปิดคดีของคู่ความยอมทำให้ศาลทราบ และเข้าใจคดีซึ่งทำให้การ พิจารณาคดีของศาลเป็นไปด้วยความสะดวกยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน การแถลงเปิดคดีแทบจะไม่ได้ทำกันเลยซึ่งเป็นที่ น่าเสียดายเพราะเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ที่จะทำให้ทั้งศาล จำเลย และประชาชนรวมทั้งสื่อมวลชนผู้เข้า ฟังการ พิจารณา สามารถทราบได้ตั้งแต่ต้นว่าคดีของ โจทก์เป็นอย่างไร ขณะนี้ที่นิยมทำกันมักจะใช้ พยาน บุคคล ถ้าพนักงานอัยการเป็น โจทก์ โจทก์อาจนำพนักงานสอบสวนผู้สอบสวนคดีนั้น หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น เข้าเบิกพยานเป็นทำนองเปิดคดี ถ้าราษฎรเป็น โจทก์ซึ่งมีทนาย คำวินิจฉัยแทนตัวทนายผู้นั้นอาจเบิกความเปิดคดีเอง ซึ่งตามหลักแล้วไม่อาจทดแทนการแถลงเปิด คดีได้ คำแถลงเปิดคดีเป็นเรื่องที่ต้องทำในศาลโดยผู้มีวิชาชีพ โดยเฉพาะคือ พนักงานอัยการหรือ ทนายความ ซึ่งต้องถือว่าได้ใช้ความรู้ในการประมวลเรื่องราวทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายและ พยานหลักฐานในคดีนั้นมาโดยตลอดแล้ว จึงนำมาสรุปแถลงเปิดคดีในศาล ส่วนพยานบุคคลแม้จะ เป็นพนักงานสอบสวนทนายในคดีนั้น ตามหลักแล้วคงเบิกความได้เฉพาะข้อเท็จจริงที่ตนรู้เห็น เท่านั้น จะถือว่าเป็นอย่างเดียวกับคำแถลงเปิดคดีของผู้ดำเนินคดีในศาลไม่ได้ การเปิดคดีโดยให้ พยานเบิกความมีประโยชน์ในแง่ที่ว่าคำเบิกความจะติดสำนวนสู่การพิจารณาของศาลสูงด้วยซึ่ง การเปิดคดีด้วยวาจา คงให้ประโยชน์ศาลที่นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นเท่านั้น⁶⁶

⁶⁶ คະนิง ภาไชย. (2538). เล่มเดิม หน้า 119.

2.2.3 การเริ่มต้นในการพิจารณาคดีในศาลครั้งแรก

การพิจารณาและสืบพยานในศาลนั้น โดยหลักแล้วจะต้องกระทำโดยเปิดเผย กล่าวคือ สาธารณชนผู้สนใจในกระบวนการพิจารณามีสิทธิที่จะเข้าไปร่วมฟังการพิจารณาได้โดยไม่ถูกปิดกั้น แต่ทั้งนี้จะต้องหลีกเลี่ยงการพิจารณาที่จะเป็นการป่าวประกาศอันเป็นการกระทบต่อชื่อเสียงของจำเลย⁶⁷ หรือเป็นการพิจารณาที่เป็นการโฆษณาเกินไป เพราะจำเลยยังมีข้อสันนิษฐานน่าเป็นผู้บริสุทธิ์ในคดีอาญาจนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด

การทำต่อหน้าจำเลยนั้นเพื่อให้จำเลยต้องมีส่วนรับรู้การดำเนินการทั้งหลายในศาล เพราะเป็นกระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อให้จำเลยมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างถูกต้อง หากไม่ได้ทำ ต่อหน้าที่ก็จะใช้มายืนยันจำเลยไม่ได้⁶⁸

นอกจากการพิจารณาและสืบพยานในศาลโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยแล้ว ยังมีข้อยกเว้นหลักดังกล่าวคือเพื่อให้การพิจารณาและสืบพยานเป็นไปโดยไม่ชักช้าศาลสามารถทำลับหลังจำเลยได้ ดังนี้คือ

1. เมื่อจำเลยขอในกรณีจำเลยมีทนาย และขออนุญาตศาลไม่มาฟังการพิจารณา และสืบพยาน ถ้าคดีนั้นระวางจำคุกไม่เกิน 10 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม และในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว⁶⁹
2. เมื่อโจทก์ขอกรณีมีจำเลยหลายคน และการสืบพยานของโจทก์จะไม่เกี่ยวข้องกับ จำเลยอื่นๆ หากโจทก์แถลงขอสืบลับหลังคนอื่น ไม่ว่าจะมิอัตราโทษเท่าใด⁷⁰
3. เมื่อศาลเห็นสมควรเอง ที่จะสืบพยาน หรือพิจารณาลับหลังจำเลยคนใด⁷¹
4. ในกรณีพิจารณาหรือสืบพยานลับหลังจำเลย เมื่อโจทก์ขอหรือศาลเห็นเอง ตาม มาตรา 172 ทวิ (2) (3) นั้น ศาลจะรับฟังการพิจารณา หรือสืบพยานลับหลังเป็นผลร้ายแก่จำเลย
5. กรณีจำเลยขัดขวางการพิจารณาก็สามารถให้จำเลยผู้นั้นออกนอกห้องพิจารณาได้ และสามารถดำเนินการพิจารณา และสืบพยานต่อไปได้แม้จะทำลับหลังจำเลย⁷²

⁶⁷ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล เล่มเดิม. หน้า 253-254.

⁶⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172 วรรคแรก.

⁶⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172 ทวิ (1).

⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172 ทวิ (2).

⁷¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172 ทวิ (3).

⁷² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 180.

6. การพิจารณาลับหลังจำเลยเพราะจำเลยไม่ตั้งใจจะไปฟังการพิจารณา
กรณีศาลไป เคนเผชิญสืบหรือส่งประเด็นไปให้ศาลอื่น⁷³

7. การสืบพยานไว้ก่อนฟ้องคดีต่อศาลในกรณีที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำผิด หรือ
ไม่ได้ตัวผู้กระทำผิดมาศาล⁷⁴

2.2.4 คำรับสารภาพของจำเลยในชั้นพิจารณา

ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่
สั่งสืบพยานหลักฐานต่อไปได้ เว้นแต่คดีที่มีข้อหาในความผิด ซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้น กฎหมาย
กำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลจะต้อง
ฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำผิดจริง⁷⁵ ซึ่งหมายความว่าในกรณีที่จำเลยให้การ
รับสารภาพโดยสมัครใจ และเป็นคดีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำน้อยกว่าห้าปี และ
เป็นดุลพินิจของศาลที่จะให้มีการสืบพยาน เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าหาก
ศาลเห็นว่าเพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการพิจารณา ศาลจะพิพากษาโดยอาศัยเพียงคำรับ
สารภาพของจำเลย และไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้

การที่กฎหมายให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจในการไม่สืบพยานหลักฐานได้นั้น
เนื่องจาก บุคคลย่อมไม่ยอมรับสิ่งที่เป็นผลร้ายต่อตนเอง จึงถือว่าการรับสารภาพนั้นเป็นการทำให้
ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติได้ตามที่สารภาพและเนื่องจากเป็นคดีที่อัตราโทษไม่สูงมาก คือ จำคุกได้น้อย
กว่าห้าปี หากศาลพิเคราะห์เห็นว่ามิเหตุผลที่รับฟังได้ว่า คำรับสารภาพของจำเลยเป็นความจริง
และเป็นการ เพียงพอที่จะวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงได้ ศาลไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานได้
ซึ่งบางครั้ง ถึงแม้ว่าจำเลยให้การรับสารภาพ ศาลก็อาจจะพิพากษายกฟ้องได้ เพราะในคดีอาญามี
หลักการ พิสูจน์จนสิ้นสงสัย ศาลต้องใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่ได้มาจากการ
รับฟัง พยานหลักฐาน แล้วศาลต้องพิเคราะห์หาเหตุผลอย่างหนักแน่นว่าความน่าเชื่อถือมีอย่างไร
มีพยานหลักฐานอื่นมาสนับสนุนหรือไม่ด้วย⁷⁶ เพราะในคดีอาญาศาลต้องค้นหาความจริงในคดีการ
ที่กฎหมายบัญญัติให้ ศาลไม่ต้องสืบพยานหลักฐานต่อไปเมื่อจำเลยรับสารภาพ ตามมาตรา 176
จึงเป็นบทบัญญัติที่จำกัดอำนาจในการค้นหาความจริงในคดี ผิดกับหลักการค้นหาความจริงใน

⁷³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 230.

⁷⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 237 ทวิ.

⁷⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176.

⁷⁶ ประมวล สุวรรณศร, (2511, ม.ค.), “พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์” บทบัญญัติ, เล่มที่ 25, ตอนที่ 1, หน้า 2.

คดีอาญา⁷⁷ ในการพิจารณาคดีครั้งแรก เมื่อศาลได้ถามคำให้การจำเลยแล้ว หากจำเลยปฏิเสธก็ต้องดำเนินการตรวจพยานหลักฐานและไต่สวนพยานหลักฐานเพื่อมีคำพิพากษาต่อไปแต่ในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามคำฟ้องก็ต้องดำเนินการไปตามบทบัญญัติ กล่าวคือหากความผิดที่จำเลยรับสารภาพนั้น มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ศาลสามารถพิพากษาได้โดยไม่ต้องมีการไต่สวนหรือสืบพยานแต่อย่างใด หากศาลเชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามคำรับสารภาพหากความผิดที่จำเลยรับสารภาพนั้น มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือโทษสถานหนักกว่านั้น ศาลจะต้องรับฟังพยานประกอบคำรับสารภาพจนกว่าพอใจว่าจำเลย ได้กระทำความผิดจริง⁷⁸

ดังนั้น แม้จำเลยจะให้การรับสารภาพตามคำฟ้องก็ตาม ศาลมีดุลพินิจในการเรียก พยานหลักฐานมาทำการไต่สวนต่อไปได้ จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง และแม้จำเลยรับสารภาพหากศาลไม่เชื่อเช่นนั้น ศาลก็สามารถยกคำร้องจำเลยได้

2.2.5 การเลื่อนคดี

โดยหลักแล้วการพิจารณาคดีต้องทำด้วยความเป็นธรรมและโดยรวดเร็วด้วย เพราะจะมีผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานของศาลด้วย หากมีการเลื่อนคดีหรือมีการพิจารณาคดีที่ล่าช้าอาจมีผลต่อความทรงจำของพยานและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของผู้พิพากษา จึงเป็นหลักให้ศาลดำเนินการพิจารณาตลอดไปจนเสร็จโดยไปเลื่อนคดีได้⁷⁹ ซึ่งเป็นหลักการพิจารณาคดีโดยต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยก็ไม่ได้บังคับว่าองค์คณะผู้พิพากษาที่จะทำการพิจารณาจะต้องได้นั่งพิจารณาคดีแต่เริ่มแรก ในทางปฏิบัติผู้พิพากษาที่พิพากษาคดีจึงอาจเป็นผู้พิพากษาที่ได้ฟังพยานหลักฐานตั้งแต่ต้นก็ได้ ทำให้สามารถทราบถึงพิรุณต่างๆ ของพยาน นอกจากอ่านสำนวนเท่านั้น⁸⁰ แต่ถึงอย่างไรก็ตามหากพยานไม่มาศาล หรือมีเหตุอื่นอันควรต้องเลื่อนการพิจารณา ศาลก็มีดุลพินิจถ้าจะเลื่อนคดีไปก็ได้ตามที่เห็นสมควร⁸¹ การแสดงถึงบทบาทของศาลที่ต้องมีความเป็นกลาง โดยเปิดโอกาสให้คู่ความต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่นั้น กรณีที่ศาลจะต้องตั้งทนายให้จำเลยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่แสดงให้เห็น กล่าวคือในกรณีที่ศาลต้องตั้งทนายให้จำเลย ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต ศาลต้องการจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีศาลจะต้องตั้งทนายความให้ ไม่ว่าจำเลยประสงค์ที่จะมีหรือไม่ก็ตาม⁸² และในคดีที่

⁷⁷ สมทรัพย์ นำอำนวยการ เล่มเดิม หน้า 51-52.

⁷⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา, 176.

⁷⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา, 179 วรรคแรก.

⁸⁰ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล แหล่งเดิม. หน้า 179.

⁸¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 179 วรรคสอง.

⁸² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 173 วรรคแรก.

มีอัตราโทษจำคุกแต่ไม่ถึงประหารชีวิต หรือคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ศาลต้องถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ไม่ต้องถามความต้องการ และถ้าจำเลยต้องการทนายความศาลจะต้องตั้งทนายความให้เสมอ โดยไม่พิจารณาฐานะของจำเลยว่ายากจนหรือไม่⁸³

2.2.6 การใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานของศาล

การที่ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่นำมาอ้างอิงนั้นเชื่อถือได้หรือไม่ได้ ซึ่งศาลมีอิสระในการใช้ดุลพินิจ ซึ่งการที่ศาลจะพิจารณาพิพากษา ลงโทษจำเลยได้ก็ต่อเมื่อแน่ใจว่ามี การกระทำผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น หากไม่แน่ใจก็จะลงโทษจำเลยไม่ได้ เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย ซึ่งต่างจากในคดีแพ่ง

ดังที่กล่าวไปแล้วแสดงไปถึงบทบาทของศาล ในการค้นหาความจริงที่ศาลจะต้องมีความเป็นกลาง ปราศจากอคติ ไม่เข้าข้างฝ่ายใด เพื่อให้คู่ความทั้ง 2 ฝ่ายได้รับความเป็นธรรม โดยศาลสามารถรักษาความเป็นกลางได้โดย ศาลต้องมีวิธีพิจารณาที่โปร่งใส สามารถให้เหตุผล และใช้ความรู้ที่ไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

2.3 ศาลมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง

การค้นหาความจริงในคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ศาลยึดถือ หลักการตรวจสอบอย่างแท้จริง โดยศาลมีอำนาจในการดำเนินการได้อย่างกว้างขวางเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริง แต่ในการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงนั้น มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงหรือไม่ซึ่งบทบาทของศาลชั้นต้นที่มีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริงที่เห็นได้จากบทบัญญัติต่างๆ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.3.1 ศาลเรียกสำนวนการสอบสวน

การที่บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจศาลเรียกสำนวน สอบสวนเป็นบทบัญญัติที่ศาลสามารถตรวจสอบได้จากสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการ ได้โดยให้ศาลเรียกสำนวนการสอบสวนมาเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษา⁸⁴ ซึ่งแสดงให้เห็น อย่างชัดเจนว่า ศาลเป็นผู้มีหน้าที่สืบพยาน กล่าวคือเป็นผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าเป็นเช่นใด ดังนั้น เมื่อฝ่ายโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ศาลก็ยังมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการเพื่อการวินิจฉัยได้อำนาจของศาลในการวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา ซึ่งในคดีอาญา โจทก์มีหน้าที่สืบก่อนและเป็นภาระพิสูจน์ ความผิดของจำเลย ภาระการพิสูจน์ของโจทก์ คือพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องจริง โดย

⁸³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 173 วรรคสอง.

⁸⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 175.

ปราศจากข้อสงสัย หากการนำสืบของโจทก์ยังมีข้อสงสัยประการใดแล้ว ศาลจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นผลดีแก่จำเลย แม้จำเลยจะสืบพยานตนเพียงเล็กน้อย หรือแม้จะไม่นำสืบพยานฝ่ายตนเลย ศาลอาจยกฟ้องได้

พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบจะถึงขนาดรับฟังได้โดยปราศจากความสงสัยว่าจำเลย กระทำผิดจริงหรือไม่เป็นข้อที่ศาลจะต้องวินิจฉัยด้วยการใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง⁸⁵ นอกจากโจทก์จะต้องนำพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับประเด็น และฟังรับฟังได้จึงพยานโจทก์ จะต้องเป็นพยานที่มีน้ำหนัก ให้เชื่อถือได้เช่นนั้นด้วย

การที่กฎหมายกำหนดให้ศาลเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อพบข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี เพราะสำนวนการสอบสวนมีลักษณะสำคัญที่ว่าทำขึ้น หลังเกิดเหตุใหม่ๆ พนักงานสอบสวนจะบันทึกเรื่องราวในสถานที่เกิดเหตุไว้ ความทรงจำของพยานบุคคลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยังสดอยู่ และถ้าถูกสอบปากคำไว้เร็วเท่าไร โอกาสที่จะไต่ตรองหรือได้รับการติดต่อจากผู้ใดให้ให้การบิดเบือนความจริงยังมีอยู่น้อย เมื่อนำมาวินิจฉัย ประกอบคำพยานในชั้นศาลแล้ว ตามปกติย่อมทำให้เห็นความจริงชัดเจนขึ้นว่าจำเลยทำผิดจริงหรือ ถูกก่อกวนแก้ง

มาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยการเรียกสำนวนการสอบสวนมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยซึ่งมีปัญหาว่าถ้าให้ศาลเรียกสำนวนการสอบสวนมาได้แล้ว จะเป็นอุปสรรคขัดขวางการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการหรือไม่นั้น ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยถึงวิธีแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าวไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1171/2514 ว่า การที่ศาลมีหมายเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการแต่พนักงานอัยการอ้างว่า คดีอยู่ในระหว่างสั่งจับผู้ต้องหาเป็นเอกสารลับในทางราชการอันไม่ควรเปิดเผย และหากจับตัวผู้ต้องหาได้แล้วพนักงานอัยการก็ไม่มีสำนวนใช้ในการดำเนินคดีจึงไม่อาจสั่งสำนวนตามหมายเรียกได้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเมื่อศาลเห็นว่าสำนวนใช้ในการดำเนินคดีจึงไม่อาจสั่งสำนวนตามหมายเรียกได้

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเมื่อศาลเห็นว่าสำนวนการสอบสวนเป็นพยานหลักฐานที่ศาลจะต้องใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดดำเนินไปด้วยความเป็นธรรมแล้วศาลย่อมไม่ฟังคำปฏิเสธของพนักงานอัยการและสั่งให้ส่งสำเนาการสอบสวนได้

2.3.2 การแก้เพิ่มเติมฟ้อง

เป็นการให้อำนาจโจทก์ที่จะขอแก้หรือเพิ่มเติมคำฟ้องได้โดยต้องมีเหตุอันควรที่จะขอแก้หรือเพิ่มเติม ซึ่งหมายถึง มีเหตุที่ทำให้โจทก์ก็ไม่อาจกล่าวในสิ่งที่ตนจะขอแก้หรือ

⁸⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 227.

เพิ่มเติมนั้นในขณะที่ยื่นฟ้องได้ หรือมีพฤติการณ์บางอย่างทำให้ฟ้องของโจทก์บกพร่องและหน้าเห็นในโจทก์ แต่ทั้งนี้ฟ้องเดิมของโจทก์จะต้องเป็นฟ้องที่ถูกคัดด้วยจึงจะขอแก้ไขได้

การขอแก้ไขและเพิ่มเติมฟ้องต้องยื่นต่อศาล เพราะเป็นเรื่องที่ต้องเสนอให้ศาลสั่ง อนุญาตและต้องยื่นต่อศาลก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น การที่โจทก์จะขอแก้ไขจะต้องเป็นคำฟ้องของตนเองด้วยหากคนเป็นเพียงโจทก์ร่วม โดยถือเอาคำฟ้องของผู้อื่นก็จะมาขอแก้ไขฟ้องไม่ได้

นอกจากเงื่อนไขดังกล่าวแล้วจะต้องพิจารณาว่า จะอนุญาตเลยหรือสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้และเมื่ออนุญาตแล้ว ด้วยส่งสำนวนการแก้ไขหรือเพิ่มเติมฟ้องให้จำเลยเพื่อแก้ด้วยหากจำเลย จำเป็นจะสั่งแยกสำนวนพิจารณาฟ้องเพิ่มเติม⁸⁶ ในกรณีที่โจทก์ขอแก้ไขคำฟ้องของตนโดย เลิกคำฟ้องเดิม เพื่อแก้ไขใหม่หากศาลอนุญาตก็ถือว่าข้อความที่ขอแก้ไขใหม่นั้นแทนที่คำฟ้องเดิม และในบางกรณีหากศาลไม่อนุญาตให้แก้ไข ก็ถือว่าคดีที่ขอแก้ไขนั้นตกไป

ในส่วนจำเลย จำเลยจะยื่นคำร้องขอแก้ไขหรือเพิ่มเติมคำให้การก็ได้เช่นกัน แต่ก็มีเงื่อนไข น้อยกว่ากรณีโจทก์ขอแก้ไขหรือเพิ่มเติม ทั้งนี้ต้องยื่นก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา⁸⁷ แต่อย่างไรก็ตาม การขอแก้ไขคำให้การของจำเลยนี้ จะต้องมิเหตุผลอันสมควรด้วยมิใช่ทำไปเพื่อประวิงหรือทำให้การ ดำเนินล่าช้า ซึ่งศาลอาจไม่อนุญาตก็ได้

ในการที่ศาลจะอนุญาตในการขอแก้ไขหรือเพิ่มเติมฟ้องของโจทก์ ศาลจะต้องพิจารณา ก่อนอนุญาตให้โจทก์แก้ไขเพิ่มเติมฟ้อง โดยการแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องจะต้องไม่ทำให้จำเลยเสียเปรียบ เนื้อหาที่โจทก์ขอแก้ไขหรือเพิ่มเติมกับชั้นตอนต่างๆ ที่ดำเนินมาแล้วในการพิจารณา⁸⁸

2.3.3 การกำหนดการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญา

เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ได้มีการเพิ่มเติม ขั้นตอนก่อนที่จะมีการสืบพยานตามที่กำหนดไว้แต่เดิมในมาตรา 174 เริ่มจากการที่ฝ่ายโจทก์แถลง เปิดคดี และนำพยานเข้าสืบ โดยขั้นตอนที่เพิ่มเติมเข้ามาใหม่นี้ คือ “การตรวจพยานหลักฐาน” ตามมาตรา 173/1 และ 173/2 ซึ่งเป็นการบัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องการเปิดเผยพยานของคู่ความ (Discovery) ทำนองเดียวกันการตรวจพยานหลักฐาน ในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง ซึ่งข้อดีของการจัดให้มีการตรวจพยานหลักฐานนี้ นอกจากจะทำให้การดำเนินคดี ต่างๆ เป็นไปโดยความรวดเร็วขึ้น เพราะจะมีที่จะต้องพิจารณาว่ามีความจำเป็นที่ต้อง

⁸⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 163 วรรคแรก.

⁸⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 163 วรรคสอง.

⁸⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 164.

สืบพยาน หลักฐานที่อ้างอิง ตลอดจนการยอมรับพยานหลักฐานของอีกฝ่าย ด้วยอันจะทำให้การสืบพยาน บางส่วนลดลงไปด้วย

ในการตรวจสอบพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริงในศาลนั้นศาลต้องใช้หลักจิตวิทยา คำให้การพยานบุคคล ในการชั่งน้ำหนักพยานฐานอย่างถูกต้องโดยหลักแล้วจะต้องเห็นตัวพยาน บุคคลที่ให้การเพื่อจะได้สังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานบุคคลเพื่อนำมาวิเคราะห์ได้ว่าพยานนั้นให้การน่าเชื่อถือหรือไม่พยานหลักฐานจะรับฟังได้เพียงใดหรือไม่ยอมจะต้องพิจารณาควบคู่กับการสังเกต ลักษณะการให้การของพยาน และได้จากการได้เห็นที่เกิดเหตุหรือพยานวัตถุด้วยการฟังพยาน หลักฐานโดยผิดหลักเกณฑ์นี้เป็นเหตุที่ทำให้ข้อเท็จจริงในคดีผิดพลาด ดังนั้นศาลที่จะวินิจฉัย ข้อเท็จจริงในคดีจึงควรเป็นผู้ที่ทำการ สืบพยานนั่นเอง ซึ่งโดยภาพรวมก็คือการสร้างศาลชั้นต้น อันเป็นศาลหลักที่กำหนดข้อเท็จจริงในคดีให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

2.3.4 หลักของศาลในการห้ามฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ

การรับฟังข้อเท็จจริงของศาล ในบางกรณีกฎหมายอาจวางหลักเกณฑ์ไว้เพื่อไม่ให้ศาลใช้ดุลยพินิจตามความเหมาะสม โดยมีเหตุผลพิเศษเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับโดยไม่ให้การใช้อำนาจรัฐเข้าไปล่วงละเมิดสิทธิประโยชน์ที่ประชาชนหรือบุคคลพึงได้รับ เช่น เรื่องที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องการรับฟังพยานวัตถุพยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดจากการจงใจมีคำมั่นสัญญา ชู้เชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น ทั้งนี้ เพราะการฟังข้อเท็จจริงของศาลในการวินิจฉัยคดีอาญานั้นเกี่ยวกับชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชน จึงต้องมีการกั้นกรองโดยรอบคอบ

ดังนั้น แม้พยานหลักฐานที่อาจแสดงความจริงในคดีได้ แต่ต้องเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบเท่านั้น ส่วนจะน่าเชื่อถือเพียงใดเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งจะต้องวินิจฉัยจากพยานหลักฐานโดยตรง พยานหลักฐานแวดล้อม และข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน ถ้าพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบ ศาลก็ไม้อาจนำมาใช้ อ้างอิงเพื่อแสดงถึงความจริงในคดีนั้นๆ ได้

หลักของการฟังพยานหลักฐานนี้ใช้อย่างได้ทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย การที่กฎหมายเปิด โอกาสไว้อย่างกว้างขวางให้โจทก์อ้างพยานทั้งหลายที่น่าจะพิสูจน์ว่าจำเลยทำความผิดมาเสนอต่อศาล กฎหมายให้อำนาจโจทก์ และจำเลยมีสิทธินำพยานเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน เช่นกัน ทั้งพยานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในประเด็น โดยตรงและข้อเท็จจริงอันเกี่ยวพันกับประเด็น กฎหมายประสงค์จะรับรองในเบื้องต้นว่าพยานหลักฐานทั้งหลายเป็นพยานที่เกิดขึ้น โดยชอบแล้ว ศาลยอมรับฟังเป็นพยานได้ทั้งสิ้นโดยศาลต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณา

พยานหลักฐานนั้นว่าเกิด หรือมีขึ้น โดยเหตุที่ไม่ชอบ พยานเช่นนั้นจึงรับฟังไม่ได้เท่านั้น แต่ไม่ถึง
 ลับห้ามศาลมิให้การค้นหา ความจริงในคดี

ระบบการดำเนินคดีของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายผู้พิพากษาจะ
 ทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน อย่างกระตือรือร้น (Active) โดยไม่
 ควรจะวางเฉย ดังเช่น กรรมการตัดสินกีฬาทำนองเดียวกันลับศาลในประเทศที่ใช้ระบบคอม
 มอนลอว์ ซึ่งจะเห็น เป็นส่วนมากในทางปฏิบัติของศาลไทยที่วางตัวเป็นกลางโดยให้คู่ความต่อสู้
 กันเอง ความเป็นภาวะวิสัยและความร่วมมือของทุกฝ่ายในการค้นหาความจริงนี้เองที่จะเป็น
 พื้นฐานให้กระบวนการยุติธรรมร่วมมือกันค้นหาความจริงและทำให้การอำนวยความยุติธรรม
 ดำเนินไปอย่างชอบธรรม

จากบทบัญญัติดังกล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นถึงบทบาทของศาลในการค้นหา
 ความจริง โดยมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง ว่าเป็นเช่นใดจะเห็นได้ว่าบทบาท
 ของศาลในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้นหาความจริงในคดีถึงแม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา จะได้บัญญัติให้ศาลมีบทบาทคือ

1. ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง
2. ศาลต้องมีความเป็นกลางที่มีความเป็นภาวะวิสัย
3. ศาลมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงแต่ในทางปฏิบัติจริง

ศาลส่วนใหญ่มิได้ปฏิบัติเช่นนั้น ศาลมักวางเฉยโดยปล่อยให้เป็นที่ของ โจทก์และจำเลยเป็น
 ฝ่ายเสนอพยานหลักฐาน ศาลจึงทำหน้าที่เพียงกรรมการในการรับฟังพยาน เท่านั้น

3. การพิจารณาคดีอาญาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ลักษณะสำคัญของวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้ระบบไต่สวน
 ไม่ใช่ระบบผสมดังเช่นในคดีอาญาทั่วไป จึงมีความแตกต่างจากระบบกล่าวหาอย่างมาก ผู้เขียนจึง
 ได้แยกวิเคราะห์ลักษณะสำคัญบางประการของระบบไต่สวนเต็มรูปแบบในศาลฎีกาแผนกคดีอาญา
 ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาเสนอ ดังนี้

3.1 จำเลยเป็นกรรมของคดี

ตามระบบกล่าวหาในคดีอาญาทั่วไป จำเลยได้การยกข้อให้เป็น “ประธานแห่งคดี”
 การเป็นประธานแห่งคดี ก็คือ จำเลยเป็นผู้กระทำในทางคดี และจำเลยเป็นผู้มีสิทธิต่างๆ ในทางคดี
 ที่จะได้รับการเคารพ และยกเว้นเป็นกรณีพิเศษ เช่น การนำเสนอพยานหลักฐานมาหักล้างพยาน
 โจทก์โดยไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีระบุพยานไว้ล่วงหน้าก่อนสืบไม่น้อยกว่า 7 วัน เป็นต้น การดำเนิน

คดีอาญาสมัยใหม่ใช้ “ระบบกล่าวหา” การดำเนินคดีอาญาตามระบบกล่าวหานี้แท้จริงมิใช่ระบบใหม่ แต่เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีการแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน นั่นเอง ลักษณะสำคัญของการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหา ก็คือ การแยก “หน้าที่สอบสวน หน้าที่ฟ้อง” และ “หน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี” ออกจากกันให้องค์กรการดำเนินคดีที่แยกต่างหากจากกัน เป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งสองนั้น และยกฐานของผู้ถูกกล่าวหา (ผู้ต้องหาและจำเลย) จากเป็น “กรรมในคดี” (Process - Object) ขึ้นเป็น “ประธานในคดี” (Process – Subject) ไม่ถือว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นวัตถุแห่งการชักฟอกหรือกรรมในคดี แต่ถือว่าเป็น “คน” และเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายจึงให้สิทธิต่างๆ แก่ผู้กล่าวหา เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ และห้ามกระบวนการพิจารณาที่มีขอบ แต่ในระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง “จำเลยตกเป็นกรรมของคดี” หมายถึง การที่จำเลยถูกพิพากษาเบื้องต้นว่าตนเองมีความผิด และจำเลยมีภาระหน้าที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง จำเลยต้องต่อสู้คดีกับศาล โดยจำเลยกับศาลเป็นคู่ความกันโดยตรง และไม่การยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย พยานจำเลยนำมาลงโทษจำเลยได้ จำเลยตกเป็นฝ่ายถูกกระทำในทางคดี

3.2 จำเลยถูกพิพากษาเบื้องต้นว่า “มีความผิด”

การที่ว่า จำเลยถูกพิพากษาเบื้องต้นว่ามีความผิด นั้น สืบเนื่องจาก ในการฟ้องร้องคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือกรรมการ ปปช. จะต้องผ่านการไต่สวน และชี้มูลความผิดโดยคณะกรรมการ ปปช. หรือคณะกรรมการไต่สวนก่อน เสมือนเป็นการให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาก่อน แล้วจึงส่งให้อัยการสูงสุดฟ้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อให้พิจารณาพิพากษาในชั้นสุดท้าย กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นศาลไต่สวนหรือศาลชั้นต้นในการพิจารณาหาข้อเท็จจริง ส่วนศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทำหน้าที่เป็นศาลตัดสิน ดังนั้น ในคดีที่องค์กรไต่สวนชี้มูลความผิดจึงเป็นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดไว้ก่อนในเบื้องต้นเสมือนหนึ่งศาลชั้นต้นได้พิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้อง และเมื่อโจทก์ (อัยการสูงสุด) ได้ยื่นฟ้องและสำนวนการสอบสวนอยู่ในการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว จำเลยก็อยู่ในฐานะถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด จำเลยจึงมีภาระหน้าที่ที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง แม้ว่าโจทก์ไม่อาจจะนำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ก็ตาม จำเลยก็ไม่ควรจะไว้วางใจหรือมั่นใจว่าจะชนะคดีได้ トラบใดที่จำเลยไม่สามารถนำสืบพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้ จำเลยก็อาจตกเป็นฝ่ายแพ้คดีได้ เพราะศาลอาจถือตามข้อเท็จจริงของจำเลยนำสืบมาลงโทษจำเลยได้หรือศาลอาจจะไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมใดๆ ก็ได้ เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย แต่ในทางปฏิบัติศาลก็มักจะไม่มีเรียกพยานไต่สวนเพิ่มเติมเอง แต่กลับเป็นฝ่ายของจำเลยเองที่

จะต้องหาพยานหลักฐานมาเพิ่มเติมเท่าที่เป็นประโยชน์แก่จำเลยมากที่สุด แม้ว่าตามหลักการจำเลยจะถูกพิพากษาเบื้องต้นว่ามีความผิด เนื่องจากได้ผ่านการไต่สวนและชี้มูลความผิดโดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ตาม

3.3 ศาลต้องทำหน้าที่เป็นโจทก์และเป็นฝ่ายทนายความจำเลย

ตามระบบกล่าวหาในคดีอาญาทั่วไป โจทก์มีหน้าที่นำสืบพยานพิสูจน์ความผิดของจำเลยตามที่กล่าวหา และจำเลยมีหน้าที่นำสืบหักล้างข้อกล่าวหาโจทก์ ดังนั้นหน้าที่ในการนำเสนอพยานหลักฐาน รวมทั้งการซักถามพยานจึงเป็นหน้าที่ฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยที่จะต้องนำพยานหลักฐานของฝ่ายตนเองมาสืบ ดังนั้นคู่ความในการต่อสู้คดีในศาลเป็นเรื่องระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นคู่ความกันโดยตรง แต่ในวิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนอย่างเต็มรูปแบบของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คู่ความที่ต่อสู้ในคดีเป็นระหว่างศาลกับจำเลย กล่าวคือ ศาลกับจำเลยจะต้องเป็นคู่ความในคดีกันโดยตรง โดยศาลจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้แสวงหาข้อเท็จจริงโดยการซักถามพยานและแสวงหาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย การที่ให้ศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาเป็นผู้ซักถามพยานเองนี้

ในการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามหลักการศาลจะต้องทำหน้าที่เป็นทั้งทนายโจทก์และทนายจำเลยเองดังกล่าวมานั้น แต่ในทางปฏิบัติที่แท้จริงแล้วศาลกลับทำหน้าที่เป็นฝ่ายโจทก์หรือเป็นฝ่ายอัยการเสียเองที่จะซักถามพยานในการที่พิสูจน์ความผิดของจำเลย และจำเลยมีหน้าที่พิสูจน์หักล้างในสิ่งที่ศาลได้แสวงหาข้อเท็จจริงหรือนำสืบพยาน ดังนี้ จำเลยกลับตกกลายเป็นภาระหนักในการต่อสู้คดีกับศาล ซึ่งในบางครั้งองค์คณะผู้พิพากษามขพยานของจำเลยทำให้ไม่เป็นประโยชน์แก่จำเลย ฝ่ายจำเลยก็ต้องการหาทางแก้ไขและซักถามพยานเข้าสู่แนวทางการต่อสู้คดีของตนเองให้ได้ ดังนั้น ในการยื่นคำคู่ความต่างๆ จึงเป็นการกระทำระหว่างศาลกับจำเลยโดยตรง คำคู่ความบางอย่าง โจทก์แทบจะไม่ต้องการเลยก็ได้ เช่น คำร้องเสนอแนวคำถาม เป็นต้น และในการซักถามพยาน โจทก์ โจทก์ก็ไม่แทบจะต้องถามพยานเพิ่มเติมเลย เพราะศาลถามในสิ่งที่โจทก์ต้องการหมดแล้ว แต่ตกเป็นฝ่ายจำเลยที่จะต้องถามพยานโจทก์หักล้างพยานโจทก์หรือพยานที่ศาลนำเข้ามาสืบเองให้ได้

3.4 ศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการสืบพยานและรับฟังข้อเท็จจริง

ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 บัญญัติให้อำนาจแก่ศาลเรียกพยานหลักฐานเข้าสืบนอกเหนือจากที่ปรากฏในสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร หรือนอกเหนือจากที่คู่ความได้นำมาสืบ จะเห็นได้ว่าศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการสืบพยาน และศาลก็มีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการรับฟังข้อเท็จจริง

ดังนั้น การพิจารณาซึ่งนำนักพยานหลักฐานของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงสามารถฟังพยานหลักฐานฝ่ายจำเลยที่จำเลยนำเข้ามาสู้เพื่อลงโทษจำเลยได้ นอกจากนี้ การรับฟังพยานหลักฐานของไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับชั้นของพยานหลักฐานว่า เป็นพยานหลักฐานชั้นหนึ่ง หรือพยานหลักฐานชั้นสอง หรือจะเป็นประจักษ์พยานหรือพยานบอกเล่า แม้กระทั่งพยานบอกเล่าหรือพยานที่น่าสืบโดยฝ่าฝืนวิธีพิจารณาความ เช่น พยานที่ไม่มีในบัญชีระบุพยาน เป็นต้น ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถที่จะฟังพยานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือนำมาลงโทษจำเลยได้ เนื่องจากตามระบบไต่สวนจะไม่มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) และไม่คำนึงถึงหลักการการพิสูจน์ด้วย ศาลจะไม่เคร่งครัดกฎกติกาในการรับฟังพยานหลักฐานมากนัก ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะฟังพยานหลักฐานทั้งปวง ซึ่งรวมถึงคำให้การพยานชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคำให้การของจำเลยเองก็สามารถรับฟังมาลงโทษจำเลยได้หรือยกฟ้องโจทก์ได้ ในการต่อสู้คดีของจำเลยจึงไม่ได้จำกัดเพียงแต่การสืบพยานเข้าสู้ต่อสู้อยู่ในชั้นศาลเท่านั้น ยังรวมทั้งการนำสืบพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ด้วย

จึงสรุปรวมความได้ว่าในพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวน ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพยานหลักฐานทั้งสำนวนในชั้นไต่สวนและชั้นสืบพยานในศาล รวมทั้งพยานหลักฐานอื่นที่ศาลอาจจะเรียกมาไต่สวนเพิ่มเติมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของจำเลย ดังนี้ คู่ความ โดยเฉพาะจำเลยจึงต้องระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำพยานหลักฐานของตนเองเข้าสู้ซึ่งอาจจะเป็นผลร้ายแก่จำเลยเอง รวมทั้งจะต้องมิให้พยานหลักฐานของตนยังมีข้อสงสัยจนเป็นเหตุให้ศาลเรียกพยานหลักฐานอื่นเข้าสืบเองด้วย

3.5 ไม่มีการยกประโยชน์แห่งข้อสงสัยให้แก่จำเลย

ในระบบกล่าวหาในคดีอาญาทั่วไป หากพยานหลักฐานฝ่ายที่นำสืบนำสงสัยจะต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคสอง “หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย (In dubio pro reo)” นี้เป็นหลักนิติธรรมที่สำคัญหลักหนึ่ง และได้รับการยอมรับมายาวนานจนถือเป็นสุภาษิตกฎหมาย ในคดีอาญาต้องมีการพิสูจน์ความผิดของจำเลยจนสิ้นสงสัยเสมอ เพราะเมื่อมีความสงสัยจะต้องยกผลประโยชน์แห่งความสงสัยในจำเลย ความสงสัยที่จะต้องยกประโยชน์ให้ผู้ถูกกล่าวหานั้นต้องเป็นเรื่องความสงสัยในข้อเท็จจริงเท่านั้น ความสงสัยในข้อกฎหมายจะใช้หลักนี้ไม่ได้ ความสงสัยนี้จะต้องเป็นความสงสัยตามสมควร มิใช่เพียงแต่ความสงสัยแล้วจะยกฟ้องหรือเป็นเพียงความสงสัยในผลความเท่านั้น แต่ในวิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนเต็มรูปแบบของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อจำเลยเป็นกรรมของคดี จะนำ “หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย

(In dubio pro reo)” ให้แก่จำเลยมาใช้ไม่ได้ ศาลต้องค้นหาความจริงให้ได้ว่า จำเลยกระทำความผิดจริงหรือไม่ คำวินิจฉัยของศาลตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงที่เชื่อถือได้ คือ ได้ความจริงทำให้เชื่อได้หรือไม่ว่า จำเลยทำผิด ถ้าไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอว่าจำเลยทำผิดก็พิพากษายกฟ้อง ถ้ามีพยานหลักฐานฟังได้ว่าจำเลยกระทำผิดถึงโทษ การสงสัยไม่แน่ใจว่าจำเลยทำผิดตามคำฟ้องหรือไม่ นั่น ไม่มีในระบบไต่สวน และศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง แม้คู่ความจะมีได้นำพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนของศาล ศาลย่อมรับฟังได้ เมื่อได้ความจริงอย่างไรก็พิพากษาตามนั้น ซึ่งอาจพิพากษายกฟ้องหรือลงโทษ ไม่มีการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย ดังนั้น จำเลยจึงมีหน้าที่นำสืบความบริสุทธิ์ของตนเองให้ชัดเจน จะนำสืบเพียงให้สงสัยในพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ไม่ได้ จึงเป็นการยากอย่างยิ่งที่จำเลยจะกระทำได้เช่นนั้น การนำสืบความผิดของจำเลยในคดีอาญาทั่วไปที่ว่ายากแล้ว ยังยากลำบากน้อยกว่าที่จำเลยต้องนำสืบความบริสุทธิ์ของตนเองให้ชัดเจนในวิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้ที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงแทบไม่มีโอกาสที่หลุดพ้นคดีได้เลย

3.6 โจทก์ไม่มีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลย

ตามระบบกล่าวหาในคดีอาญาทั่วไป มีหลักว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้หนึ่งมีหน้าที่นำสืบ” หากโจทก์ไม่สามารถนำสืบได้ตามที่กล่าวหา ศาลต้องยกฟ้อง ดังนั้น ภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยจึงตกเป็นหน้าที่ของโจทก์ แต่วิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คู่ความในการต่อสู้คดีจะเป็นการดำเนินกระบวนการระหว่างศาลกับจำเลยเป็นหลัก ในระบบไต่สวนจะไม่คำนึงผู้ใดจะกล่าวหา หรือผู้ใดมีหน้าที่นำสืบ เพราะศาลถือตามข้อเท็จจริงที่มีการสืบพยาน ไม่ว่าจะพยานฝ่ายใดนำมาพิจารณาพิพากษาได้ เพราะถือว่าพยานทั้งหมดที่คู่ความนำมาสืบถือว่าเป็นพยานศาลทั้งสิ้น โจทก์ (อัยการสูงสุด) แทบไม่มีบทบาทใดๆ เลยในการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล ทั้งนี้เพราะ มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 กำหนดให้ยึดสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือสำนวนของคณะกรรมการไต่สวนเป็นหลักในการพิจารณา กล่าวอีกนัยหนึ่ง พยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ คือ สำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั่นเอง ดังนั้น โจทก์ (อัยการสูงสุด) จึงแทบจะไม่ต้องเสนอพยานใดๆ นอกเหนือสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอีก เนื่องจากพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งคำให้การพยานบุคคลหรือพยานเอกสาร ได้ผ่านการไต่สวนมาจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. มาแล้วทั้งสิ้น และเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่ามีมูลแล้ว ย่อมถือได้ว่าได้รับการพิจารณาเบื้องต้นมาโดยองค์การกึ่งตุลาการมาแล้ว

ซึ่งอาจจะถือเสมือนหนึ่งได้รับการพิจารณาโดยศาลชั้นต้นมาแล้ว ซึ่งมาตรา 29 วรรคสองได้บัญญัติรองรับไว้ชัดเจนว่า ในกรณีที่มิได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานใด องค์คณะผู้พิพากษาจะมีคำสั่งให้รับฟังพยานหลักฐานนั้น โดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ ซึ่งหมายความว่า ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองสามารถนำสำนวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. มาพิจารณาและพิพากษาไปเลยก็ได้ ดังนั้นในระบบไต่สวนเต็มรูปแบบจึงไม่คำนึงหน้าที่นำสืบดังเช่นระบบกล่าวหา และโจทก์ไม่มีหน้าที่นำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยแต่อย่างใด

3.7 จำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง

ในระบบกล่าวหาคดีอาญาทั่วไป โจทก์มีภาระหน้าที่นำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลย การต่อสู้ของจำเลยในระบบกล่าวหาคดีอาญาทั่วไป จำเลยมีหน้าที่หลักสำคัญคือ การทำลายน้ำหนักพยานฝ่ายโจทก์ เพื่อให้พยานโจทก์มีข้อสงสัยหรือมีพิรุธ ก็เพียงพอชนะคดีได้แล้ว แต่ในระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โจทก์ไม่มีหน้าที่นำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยดังที่กล่าวมาแล้ว แต่กลับเป็นว่า ภาระการพิสูจน์ตกเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จำเลยจะต้องนำสืบความบริสุทธิ์ของตนเองให้ชัดเจน ส่วนวิธีการที่จำเลยต้องนำสืบความบริสุทธิ์ของตนเองให้ชัดเจนจะต้องทำอย่างไร และนำสืบแค่ไหนจึงจะรับฟังว่าจำเลยบริสุทธิ์ จำเลยจะทำลายน้ำหนักพยานโจทก์ได้หรือไม่ ล้วนแล้วแต่ยังไม่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติ และไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ผู้ที่ถูกดำเนินคดีเป็นจำเลยในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงต้องเป็นที่ผู้บุกเบิกแนวทางการดำเนินคดี แม้จะมีหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาอยู่บ้าง แต่ส่วนมากก็ต้องคิดค้น ดำเนินคดีเองแทบทั้งสิ้น เสมือนการลองผิดลองถูก แต่ชีวิตเสรีภาพของจำเลย ไม่ใช่ชีวิตลู่ลมของที่จะนำมาทดลองกันได้ หากผิดแล้วก็ผิดเลย ไม่สามารถที่จะอุทธรณ์หรือฎีกา เพื่อให้ทบทวนตรวจสอบได้ การที่ให้จำเลยนำสืบความบริสุทธิ์ของตนเอง ก็แทบเป็นจริงในทางปฏิบัติไม่ได้ ในกรณีที่จำเลยเห็นว่าพยานหลักฐานตนเองได้เปรียบพยานหลักฐานมิได้ หมายความว่า จะชนะคดี แต่จะต้องสืบให้นักแน่นยิ่งกว่าที่ตนเองคิด ถึงขั้นที่ให้เชื่อได้ว่าข้อเท็จจริงของพยานหลักฐานทั้งหมดที่มีการไต่สวนและนำสืบมารับฟังอย่างชัดเจนให้รับฟังได้ว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดตามที่ฟ้องหรือมีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ต้องรับโทษ จึงจะมีโอกาสชนะคดีได้

3.8 พยานหลักฐานของฝ่ายจำเลย สามารถนำมาลงโทษจำเลยได้

ตามระบบกล่าวหาในคดีอาญาทั่วไปมีหลักว่า พยานหลักฐานที่จะนำมาลงโทษจำเลยได้นั้นจะต้องเป็นพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์เท่านั้น หมายความว่า ศาลจะรับฟังเฉพาะพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ในการพิจารณาพิพากษาเท่านั้น ศาลจะนำพยานหลักฐานของฝ่ายจำเลยนำมารับฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ หลักนี้สืบเนื่องจากหลักว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ”

เมื่อโจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยกระทำความผิด พยานหลักฐานที่จะนำมาลงโทษจำเลยได้ก็ต้องเป็น พยานหลักฐานฝ่ายโจทก์เท่านั้น ถ้าพยานโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยกระทำความผิด แม้จะมีพยานจำเลยบางคนเบิกความเป็นโทษแก่จำเลยทำให้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิด ศาลจะรับ ฟังพยานจำเลยมารวมกับพยาน โจทก์เพื่อรับฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงที่ได้จากการที่จำเลยตอบคำถามค้านของโจทก์ถือมิได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์นำ สืบพยาน จึงไม่อาจเอามาฟังลงโทษจำเลยได้ เพราะในคดีอาญา โจทก์มีหน้าที่ต้องนำสืบให้ฟังได้ว่า จำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง (คำพิพากษาฎีกาที่ 809/2528, 853/2532) นอกจากนี้ศาลฎีกายังเคยวินิจฉัยว่า จำเลยอ้างเอกสารทำให้การพยานโจทก์ชั้นสอบสวนเพื่อจับเท็จว่าพยานโจทก์ขัดแย้งกัน แต่คำให้การ กลับทำให้พยานโจทก์น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ดังนี้ ศาลไม่ฟังนำคำให้การนั้นไปประกอบพยานหลักฐานของ โจทก์ว่าพยานโจทก์ฟังได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 232/2524)

แต่วิธีพิจารณาคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง นั้น “พยานหลักฐานฝ่ายจำเลยสามารถนำมาลงโทษจำเลยได้” หลักนี้ สืบเนื่องจากหลัก โจทก์ไม่มีหน้าที่นำสืบ ดังที่กล่าวมานั้นเอง ในระบบไต่สวนจะไม่มีกรณำนิ่ง พยานหลักฐานว่าเป็นของฝ่ายใด พยานหลักฐานที่นำสืบถือว่าเป็น “พยานศาล” ทั้งหมด โดยศาลจะ ทำหน้าที่เป็นผู้ไต่สวนและค้นหาความจริง ดังนั้น ข้อเท็จจริงหรือความจริงที่ปรากฏในสำนวนหรือ จากไต่สวนของศาลแม้เป็นพยานฝ่ายที่จำเลยนำเสนอก็ตาม หากเป็นผลร้ายแก่จำเลยศาลก็สามารถ นำมาลงโทษจำเลยได้ นอกจากนี้ศาลรับฟังพยานบอกเล่าหรือพยานชั้นสองได้ เพราะศาลไม่มี ข้อจำกัดในการรับฟังพยานนั้นเอง และคำขัดทอของจำเลยคนอื่นในคดีเดียวกันสามารถนำมา ลงโทษจำเลยได้ เพราะระบบไต่สวนไม่มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) ศาลมีดุลพินิจอย่าง กว้างขวางในการรับฟังพยานได้อย่างเต็มที่ ซึ่งแตกต่างจากวิธีพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน มีคำพิพากษาศาล ฎีกาหลายฉบับตีความรวมถึง การที่จำเลยในคดีเดียวกันให้การขัดทอจำเลยอีกคนหนึ่งด้วย คำขัด ทอดดังกล่าว ศาลจะนำมารับฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ แต่ในระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เนื่องจากไม่ตัดพยาน ศาลจึงรับฟังคำของจำเลยอีกคนหนึ่งในคดี เดียวกันลงโทษจำเลยอีกคนหนึ่งได้ โดยไม่จำเป็นต้องแยกฟ้องผู้ร่วมกระทำความผิดไปอีกต่างหาก หรือ ไม่จำเป็นต้องกันผู้ร่วมกระทำความผิดไว้เป็นพยาน ศาลสามารถรับฟังตามข้อเท็จจริงทั้งสิ้น ไม่ว่าข้อเท็จจริงนั้นจะเกิดจากหลักฐานพยานของฝ่ายใดหรือพยานบุคคลนั้นจะเป็นใครก็ตาม การที่ ศาลรับฟังพยานฝ่ายจำเลยหรือรับฟังคำขัดทอจำเลยร่วมหรือแม้กระทั่งคำให้การหรือคำเบิกความ ของจำเลยเองนำมาลงโทษจำเลยได้ จึงข้อหนึ่งที่แสดงว่าจำเลยเป็นกรรมแห่งคดี ดังที่กล่าวมาแล้ว

จากลักษณะวิธีพิจารณาความคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นลักษณะที่สำคัญหลายประการที่ทำให้ จำเลยถูกจำกัดสิทธิในลักษณะ เป็นกรรมแห่งคดี โดยไม่นำหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปมาใช้ในหลายกรณี ที่สำคัญได้แก่ โจทก์ไม่มีหน้าที่นำสืบ แต่จำเลยกลับมีหน้าที่นำสืบความบริสุทธิ์ของตนเอง จำเลยถูกพิพากษาเบื้องต้นว่ามีความผิด การไม่นำหลักกผลประโยชน์แห่งข้อสงสัยให้กับจำเลย พยานหลักฐานของฝ่ายจำเลยศาลสามารถนำมาลงโทษจำเลยได้ จำเลยเป็นคู่ความกับศาลโดยตรง จะต้องต่อสู้คดีกับศาลเอง และการจำเลยถูกมองว่ากระทำผิดมาตั้งแต่ต้น ด้วยวิธีพิจารณาความคดีอาญาตามระบบไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่นนี้ ยากอย่างยิ่งที่จำเลยจะมีโอกาสชนะคดี

4. การพิจารณาคดีของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

ปัจจุบันการพิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำทุจริตในหน้าที่ หรือประพฤติมิชอบ มีศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีประเภทดังกล่าว โดยมีวิธีพิจารณาคดีที่แตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป โดยผู้เขียนจะได้กล่าว ดังนี้

4.1 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งแต่เดิมนั้นคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจะได้รับการพิจารณาจากศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาทั่วไป แต่ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะดำเนินคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งบ่อยครั้ง ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยจะเป็นผู้มีอิทธิพลและจะหลบหนีไปเพื่อไม่ให้ตนถูกดำเนินคดีสาเหตุเนื่องมาจากในประมวลกฎหมายอาญากำหนดหลักการไว้ว่า ถ้าไม่ได้ตัวจำเลยมาฟ้องต่อศาลภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ถือว่า คดีขาดอายุความ รัฐก็จะไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้นได้ หรือในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ลงโทษจำเลย แต่จำเลยหลบหนีไปจนเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด กฎหมายก็ห้ามลงโทษผู้นั้นเช่นกัน หรือ อีกประการหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดหลักการสำคัญไว้ว่า โดยปกติในการสืบพยาน ในศาลจำเลยต้องมาศาลด้วยโดยมีข้อยกเว้นเพียงบางกรณีเท่านั้น ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวในหลายประเทศก็ได้ ถือเป็นปฏิบัติเช่นเดียวกัน

42 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559

4.2.1 ใช้วิธีพิจารณาในระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็ว ตามมาตรา 6 วรรคหนึ่ง

4.2.2 มีเจ้าพนักงานคดีทำหน้าที่ช่วยเหลือศาล ตามมาตรา 7 ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม พ.ร.บ.นี้ ให้เจ้าพนักงานคดีเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีอำนาจมีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ข้อมูล หรือจัดส่งเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามอำนาจหน้าที่

4.2.3 ศาลมีอำนาจสั่งให้แก้ไขการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่ถูกต้อง ย่นหรือขยายระยะเวลาได้ตามมาตรา 8, 9

4.2.4 การห้ามนับระยะเวลาหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ และมีให้นำกฎหมายเรื่องอายุความล่วงเลยการลงโทษมาใช้บังคับกับจำนวนที่หลบหนีตามคำพิพากษา ตามมาตรา 13 ซึ่งบัญญัติว่า ในการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีไปในระหว่างถูกดำเนินคดี หรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล มิให้นำระยะเวลาที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยหลบหนีรวมเป็นส่วนหนึ่งของอายุความ ในกรณีมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย ถ้าจำเลยหลบหนีไปในระหว่างต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 98 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ

4.2.5 การมีบทลงโทษผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่หนีประกัน ตามมาตรา 14 ซึ่งบัญญัติว่า ในการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่หลบหนีไปในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าเป็นการหลบหนีในระหว่างการพิจารณาของศาลไม่ว่าศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีหรือไม่ก็ตาม ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามหรือจับกุมจำเลยรายงานผลภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร

ความผิดตามวรรคหนึ่งไม่ระงับไปเพราะเหตุที่คดีของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยนั้นมีการสั่งไม่ฟ้อง ยกฟ้อง จำหน่ายคดี หรือถอนฟ้อง

4.2.6 โจทก์ต้องชี้ช่องพยานหลักฐานให้ชัดเจนเพียงพอในฟ้องตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง

1) ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือมีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 158 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

4.2.7 กำหนดให้ส่งรายงาน และสำนวนการสอบสวน หรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงพร้อมสำเนาอิเล็กทรอนิกส์ในวันยื่นฟ้อง ตามมาตรา 15 วรรคสอง

4.2.8 การสั่งให้โจทก์แก้ฟ้อง ตามมาตรา 15 วรรคสาม

1) ข้อสังเกตในกรณีนี้คือ ถ้าฟ้องขาดองค์ประกอบความผิด ศาลจะไม่สั่งให้แก้ฟ้อง เพราะไม่ใช่กรณีเป็นการฟ้องที่ไม่ถูกต้อง ศาลจึงต้องพิพากษายกฟ้อง (ฎ.288/2515.274/2546)

4.2.9 การไต่สวนมูลฟ้อง ตามมาตรา 16

1) ในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ให้ไต่สวนมูลฟ้อง
2) ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ หรือคณะกรรมการ ป.ป.ช.เป็นโจทก์ ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง

3) พนักงานอัยการสูงสุด หรือประธานคณะกรรมการ ป.ป.ช.เป็นโจทก์ ให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาโดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง

4.2.10 วิธีการไต่สวนมูลฟ้อง ตามมาตรา 17

1) ให้ดำเนินการตามมาตรา 165 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
2) คำสั่งของศาลที่ว่าคดีมีมูลให้แสดงเหตุผลอย่างชัดเจนประกอบด้วย

4.2.11 ศาลมีอำนาจที่จะสืบพยานหลักฐานในกรณีจำเลยให้การรับสารภาพได้ตาม มาตรา 19

1) เพื่อทราบถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดจนกว่าจะพอใจว่าจำเลยกระทำความผิดจริง

4.2.12 การยื่นบัญชีระบุพยาน ตามมาตรา 20

1) คู่ความทั้งสองฝ่ายอาจอ้างตนเอง พยานวัตถุ พยานเอกสาร พยานบุคคล หรือหลักฐานอื่นซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

4.2.13 กระบวนการตรวจหลักฐานก่อนกำหนดวันนัดสืบพยาน ตามมาตรา 21

1) ในวันตรวจพยานหลักฐาน ให้คู่ความส่งพยานเอกสาร และพยานวัตถุที่ยังอยู่ในความครอบครองของตนต่อศาลเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายตรวจสอบ

4.2.14 การพิจารณา ตามมาตรา 22,23,25,26

1) กำหนดให้ศาลนำรายงาน และสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริง

2) ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาสืบได้เอง และไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะโต้แย้งหลักฐานดังกล่าว

3) ในการสืบพยานบุคคล ศาลอาจถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดี แม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดขอร้องขึ้นอ้างก็ตาม และใช้คำถามนำได้

4) ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้

4.2.15 หลักการพิจารณาโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลย และข้อยกเว้น
ตามมาตรา 28

- 1) เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาล
- 2) จำเลยเป็นนิติบุคคล และศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการ หรือผู้แทนของ
นิติบุคคลนั้นแล้ว แต่ยังไม่จับตัวมาได้
- 3) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้ว แต่หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้ว
แต่ยังไม่จับตัวมาได้
- 4) ในระหว่างพิจารณาหรือสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้อง
พิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา

4.2.16 การคุ้มครองพยาน ตามมาตรา 30

- 1) พยานบุคคลในคดีทุจริตและประพฤตินมิชอบอาจได้รับการคุ้มครองตาม
มาตรการพิเศษ

4.2.17 การรับทรัพย์สิน ตามมาตรา 31,32,33

- 1) หลักการสำคัญในเรื่องรับทรัพย์สินในคดีทุจริต คือ ไม่ว่าโจทก์จะมีคำ
ขอหรือไม่ก็ตาม ศาลก็อำนาจรับได้
- 2) ผู้มีหน้าที่ต้องส่งสิ่งที่ศาลสั่งรับชำระเป็นเงินแทนตามมูลค่าได้

4.3 ขอบเขตอำนาจพิจารณาคดี

ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤตินมิชอบจะทำหน้าที่พิจารณาคดีทุจริตและประพฤตินมิชอบเกี่ยวกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐดังต่อไปนี้ไม่ว่าจะมีข้อหาหรือความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกันรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

4.3.1 คดีอาญาที่ฟ้องให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อ ตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ ตามกฎหมายอื่น หรือความผิดอื่นอันเนื่องมาจากการประพฤตินมิชอบ เช่น ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติ หน้าที่โดยทุจริต ตามมาตรา 157 ของประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น

4.3.2 คดีอาญาที่ฟ้องให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลที่กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่เกี่ยวข้องกับ ความผิดตามข้อ 1. หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ กฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ หรือกฎหมายอื่นที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตหรือประพฤตินมิชอบ เช่น กรณีการเสนอราคาโดยสมยอมกัน (ฮั้วประมูล) เป็นต้น

4.3.3 คดีอาญาที่ฟ้องให้ลงโทษบุคคลในความผิดเกี่ยวกับการเรียก รับ ยอมจะรับ หรือให้ขอให้รับว่า จะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด หรือการใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายหรือใช้อิทธิพล เพื่อจูงใจหรือข่มขืนใจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำใดตามประมวล กฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น เช่น กรณีประชาชน ดิดสินบน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

4.3.4 คดีอาญาที่ฟ้องขอให้ลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลตามกฎหมายที่กำหนดให้เป็นคดีทุจริตและ ประพฤติมิชอบ

4.3.5 คดีอาญาที่ฟ้องขอให้ลงโทษบุคคลที่ร่วมกระทำความผิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลตาม ข้อ 5.3.1 ถึง ข้อ 5.3.4 ไม่ว่าในฐานะตัวการ ผู้ใช้ผู้สนับสนุน หรือผู้สมคบ

4.3.6 คดีเกี่ยวกับการจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบหรือจงใจ ยื่นบัญชีและเอกสารดังกล่าวด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ เช่น คดีเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวง ทบวง กรม เป็นต้น

4.3.7 คดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะเหตุร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ เช่น กรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตกเป็นของแผ่นดิน

4.4 วิธีพิจารณาพิพากษาคดี

วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจะใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาพิพากษาคดีศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจะนำรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริง แต่ไม่ผูกพันศาลว่า จะต้องฟังข้อเท็จจริงเป็นเช่นนั้น ศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานหลักฐานอื่นใดนอกเหนือจากพยานหลักฐานที่คู่ความอ้างอิงได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

4.5 จุดเด่นของการพิจารณาคดี

4.5.1 ผู้พิพากษา ผู้พิพากษาศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบที่จะมาพิจารณาพิพากษาคดีจะเป็นผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจะมีระบบองค์คณะผู้พิพากษาซึ่งจะประกอบด้วย 1. ผู้พิพากษาหัวหน้าองค์คณะที่มีคุณสมบัติต้องผ่านการเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าคณะศาล ซึ่งปัจจุบันการเป็น ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะศาลจะต้องมีประวัติการทำงานไม่ต่ำกว่า 20 ปี

4.5.2 องค์คณะ ผู้พิพากษาที่จะมาเป็น องค์คณะผู้พิพากษา ต้องเป็นผู้พิพากษามา ไม่น้อยกว่า 10 ปีเพราะฉะนั้น ถือว่าศาลอาญาคดีทุจริต และประพฤติมิชอบมีมาตรฐานสูงมาก สำหรับเกณฑ์การเลือกผู้พิพากษาเพื่อมาพิจารณาพิพากษาคดีทุจริต และประพฤติมิชอบ 2. วิธีพิจารณาคดี การที่ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ใช้วิธีพิจารณาคดีระบบไต่สวนกับคดีทุจริตทุกประเภท ไม่ว่าจะป็นหน่วยงานใดเป็นผู้สอบสวน จะทำให้การพิจารณาคดีรวดเร็วและ ค้นหาความจริง ได้อย่างแท้จริง เพราะเป็นวิธีพิจารณาโดยเฉพาะที่จะเสริมบทบาทของศาลในการ ค้นหาความจริง จะเห็นได้ว่าในระบบ กล่าวหา ศาลมักจะ ไม่ค่อยเรียกพยานมาเอง แต่ศาลระบบ ไต่สวนจะยึดหยุ่นมากกว่าโดยอาจจะเรียกพยาน มาเบิกความเองได้หากเห็นว่าจำเป็น

4.5.3 อายุความ การกำหนดเรื่องอายุความในกรณีที่จำเลยหลบหนีระหว่างการ พิจารณาของศาล โดยทั่วไปตาม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีที่จำเลยหลบหนีไปใน ระหว่างถูกดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดี ของศาล จะนับระยะเวลาที่จำเลยหลบหนีรวม เป็นส่วนหนึ่งของอายุความ ซึ่งหมายความว่า อายุความจะเดิน ไปเรื่อยๆ หากจำเลยหนีไปจนพ้น อายุความก็คือจบ ไม่สามารถลงโทษได้ แต่สำหรับศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจะไม่นับ ระยะเวลาที่จำเลยหลบหนีรวมเป็น ส่วนหนึ่งของอายุความ ไม่ว่าจำเลยจะหลบหนีไปในระหว่างถูก ดำเนินคดีหรือระหว่างการพิจารณาคดีของศาล หมายความว่า จำเลยหลบหนีไปนานเท่าใดก็แล้วแต่ อายุความจะไม่เดิน การพิจารณาคดีจะหยุดพักไว้ได้ โดยไม่ขาดอายุความเหมือนคดีอาญาทั่วไป จนกว่าจะได้ตัวจำเลยมา หากจำเลยหลบหนีไปในระหว่าง ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ จำเลย กลับมาเมื่อใดก็สามารถลงโทษได้

4.5.4 การแสดงตนในขณะยื่นอุทธรณ์ เดิมจะมีจำเลยที่หลบหนีด้วยและอุทธรณ์ ด้วย คือ หนีไปก็จริงแต่ว่าอุทธรณ์ด้วย ถ้าอุทธรณ์แล้ว ศาลยกฟ้อง จำเลยก็กลับมา ถ้าอุทธรณ์แล้ว ศาลพิพากษาขึ้น จำเลยก็ไม่กลับและยอมให้ปรับเงินตามสัญญา ประกันซึ่งมีตัวอย่างหลายราย แต่สำหรับศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ถ้าจำเลยจะอุทธรณ์จำเลย จะต้องมาแสดงตน ในขณะยื่นอุทธรณ์มีฉะนั้น ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบจะมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์ ซึ่งหมายความว่า ถ้าจำเลยหลบหนีจำเลยจะยื่นอุทธรณ์ไม่ได้

4.5.5 การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย ตามปกติคดีอาญาต้องพิจารณาโดยเปิดเผยต่อ หน้าจำเลย แต่สำหรับคดีทุจริตและประพฤติมิชอบนี้ หากจำเลยเข้าสู่การพิจารณาของศาลอาญาคดี ทุจริตและประพฤติมิชอบแล้วแต่ได้หลบหนีไปและศาล ได้ ออกหมายจับแล้วแต่ยังจับตัวมาไม่ได้ ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้เพื่อรักษาพยาน เหล่านี้ไว้หมายความว่า ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบสามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้เพราะ การหลบหนีไป แสดงว่าจำเลยไม่รักษาสีทึบของตนเองในการที่จะมาสืบพยานแล้ว การให้สืบพยานโดยเปิดเผย ต่อ

หน้านั้นเพื่อให้จำเลยได้รู้เห็นว่ามีพยานหลักฐานอะไรที่เป็นผลร้ายกับจำเลย จำเลยจะได้ชี้แจงได้แต่จำเลย กลับหลบหนีซึ่งไม่สมเหตุสมผลกับการต้องหยุดการสืบพยานจนกว่าจำเลยจะกลับมา เพราะหากรอถึงตอนนั้น พยานอาจหายไปหมดแล้ว

4.5.6 การกำหนดโทษสำหรับการหลบหนีในชั้นปล่อยชั่วคราว หากจำเลยหลบหนีไปในระหว่างที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว นอกจากจะต้องรับโทษในความผิด ที่ถูกฟ้องไว้แล้ว ยังจะต้องถูกลงโทษเพิ่มเติมสำหรับการหลบหนีอีกด้วย ซึ่งกำหนดระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

5.5.7 การริบทรัพย์สิน การริบทรัพย์สินของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นมาตรการที่แตกต่างไปจากการริบทรัพย์สิน ในคดีอาญา เพราะส่วนใหญ่แล้วคดีอาญาจะมีการยึดของกลางหรือยึดของที่ได้จากการกระทำความผิดมาเสนอ ต่อศาล แล้วเสนอให้ศาลริบถอนศาลตัดสินลงโทษ แต่การริบทรัพย์สินในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบนี้จะมีมาตรการที่เสริมเพิ่มเติมเข้าไป คือ การที่ ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบสามารถพิพากษาให้ริบทรัพย์สินตามทรัพย์สินหรือตามประโยชน์ที่ บุคคลซึ่งกระทำความผิดได้ไป หากจำเลยไม่มีทรัพย์สินเพราะมีการนำทรัพย์สินไปจำหน่าย จ่าย โอน จนหมด เช่น สมมุติว่ามีบ้านและที่ดินมูลค่าทั้งหมดประมาณ 10 ล้านบาท แต่บ้านและที่ดินได้หายไปหมดแล้ว ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบยังคงสามารถสั่งริบทรัพย์สินหรือประโยชน์จากการนำทรัพย์สินไป จำหน่าย จ่าย โอน หรือสั่งริบชำระเป็นเงินแทนตามมูลค่าดังกล่าวคือ 10 ล้านบาทได้ซึ่งจะแตกต่างจาก การริบทรัพย์สินทั่วไปเพราะการริบทรัพย์สินทั่วไปต้องมีตัวทรัพย์สินอยู่ให้ริบ แต่กรณีนี้แม้ทรัพย์สิน 10 จะอันตรายหายไป แต่หากกำหนดมูลค่าหรือประโยชน์ที่บุคคลซึ่งกระทำความผิดได้ไปออกมาได้เป็นจำนวน ก็สามารถริบชำระได้เพราะบางครั้งไม่มีทรัพย์สินที่เป็นตัวตนให้ริบได้เพราะส่วนใหญ่คนที่ทุจริตอาจไม่ได้ทรัพย์สินมาเป็นชิ้น แต่อาจได้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ แทน ซึ่งได้ประโยชน์อะไรมาก็ต้องริบให้หมด เพราะถือว่าเป็นประโยชน์ที่ได้จากการทุจริต

5. การพิจารณาคดีอาญาของศาลยุติธรรมในประเทศอังกฤษ และฝรั่งเศส

ระบบกฎหมายปัจจุบันมีอยู่สองระบบสำคัญ ได้แก่ ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ ซึ่งแต่ละระบบก็จะมีวิธีการพิจารณาคดีที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสังคม การพัฒนากฎหมาย แนวคิดทางกฎหมายในประเทศนั้นๆ ในที่นี้จะศึกษาระบบการพิจารณาคดีอาญาของประเทศอังกฤษ และฝรั่งเศส เนื่องจากทั้งสองประเทศดังกล่าวมีการใช้ระบบกฎหมาย

ที่นำมาพิจารณาคดีอาญาแตกต่างกัน แต่สามารถจัดระเบียบ ควบคุมความสงบเรียบร้อยของสังคมได้เหมือนกัน

5.1 การพิจารณาคดีอาญาในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ซึ่งทุกคนมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้เอง ทำให้ประเทศอังกฤษไม่มีพนักงานอัยการ แม้ต่อมาจะได้ตั้ง Director of Public (D.D.P.) อันมีผลทำให้คดีบางประเภทก่อนฟ้องคดีจะต้องได้รับความยินยอมจาก D.D.P. ก่อน

อำนาจหน้าที่ของ D.D.P. แม้จะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแต่ก็ไม่ใช่พนักงานอัยการ ซึ่ง D.D.P. ก็คือการควบคุมให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อยเท่านั้น

5.1.1 บทบาทของศาลในการค้นหาข้อเท็จจริง

เมื่อมีคดีความเกิดขึ้นสู่ศาล การพิจารณาคดีนั้นต้องยึดถือปฏิบัติตามแนวของคำพิพากษาที่ได้วางแนวทางไว้หรือที่เรียกว่า *Jude Made Law*⁸⁹ นอกจากนั้นจากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าประเทศอังกฤษใช้ระบบกล่าวหาในการพิจารณาคดี ทำให้ภาระพิสูจน์ตกแก่ฝ่ายโจทก์

ตาม Criminal Law Act 1977 มาตรา 15 ได้บัญญัติแยกประเภทความผิดทางอาญาไว้เพื่อประโยชน์สำหรับการพิจารณาไว้ 3 ประเภท คือ⁹⁰

1) Offenses Triable Only on indictment ความผิดประเภทนี้ คือความผิดที่ต้องพิจารณาโดยวิธีที่ต้องมีคำฟ้องที่เรียกว่า Indictment ได้แก่ ความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ที่มีอัตราโทษสูง การพิจารณาต้องกระทำในศาล Crown Court โดยใช้ฤกษ์ ความผิดประเภทนี้ โจทก์จะต้องเริ่มคดีที่ศาล Magistrate Court ก่อนเพื่อให้ทำการไต่สวนมูลฟ้อง เมื่อเห็นว่าคดีมีมูลจึงส่งมาพิจารณาที่ Crown Court ต่อไป ซึ่งความผิดประเภทนี้ได้แก่ ความผิดตาม Common Law ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

2) Offence Triable only summary ความผิดประเภทนี้ คือ ความผิดอาญาที่มีโทษเล็กน้อย เดิมนี้เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้โดยชัดแจ้งให้ได้รับการพิจารณาโดยวิธีรวบรัดแต่เมื่อรัฐสภาตราพระราชบัญญัติ The Criminal Law Act 1977 แล้วได้นำความผิดตามพระราชบัญญัติต่างๆ มารวมไว้ในมาตรา 15 ประกอบกับตารางที่ 1 ท้าย

⁸⁹ แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2549). “บทบาทศาลยุติธรรมในบริบทของกฎหมายกับความยุติธรรม”, คู่มือ 1, 53 (มกราคม – เมษายน) : 3.

⁹⁰ อธิธิ มุลิกะพงษ์. (2534). “การดำเนินคดีความผิดเล็กน้อย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) หน้า 25-26.

พระราชบัญญัติ ความผิดประเภทนี้ต้องพิจารณาคดีในศาล Magistrate Court โดยไม่ต้องมี Indictment หรือคำฟ้อง

3) Offence Triable either way ความผิดประเภทนี้ คือ ความผิดที่กำหนดขึ้นใหม่โดย The Criminal Law Act 1977 มาตรา 16 ประกอบกับตาราง 2 และ 3 ท้ายพระราชบัญญัติ ความผิดประเภทนี้ก่อนมีการพิจารณาคดีนั้น Magistrate Court จะต้องพิจารณาก่อนว่าวิธีพิจารณาแบบใดจะเหมาะสมที่สุด โดยศาลจะสอบถามโจทก์ก่อนแล้วจึงสอบถามจำเลย หลังจากนั้น ศาลจะต้องพิจารณาจากลักษณะของความผิดว่ามีสภาพเป็นความผิดอุกฉกรรจ์หรือไม่ โทษที่จำเลยควรได้รับหากฟังได้ว่าจำเลยกระทำความผิดจะอยู่ในอำนาจของศาล Magistrate Court หรือไม่ หรือสภาพแวดล้อมอื่นๆ ว่าคดีควรพิจารณาโดยมีคำฟ้องหรือโดยรวบรัด

5.1.2 การพิจารณาคดีอาญาของประเทศอังกฤษแบ่งตามประเภทความผิด

1) การพิจารณาคดีความผิดเล็กน้อย การพิจารณาคดีความผิดประเภทนี้จะใช้กระบวนการพิจารณาโดยรวบรัด (Summary Trial) คือ จะเป็นการพิจารณาคดีที่ศาล Magistrate Court ซึ่งเป็นการพิจารณาคดี โดยไม่ต้องมีคำฟ้องและคณะลูกขุน ซึ่งก็ได้แก่คดีเกี่ยวกับความผิดประเภท Offence triable only summary และ Offence triable either way การเริ่มคดีอาญาที่พิจารณาโดยรวบรัดนั้น โจทก์จะต้องเสนอคำฟ้องที่เรียกว่า Information ซึ่งอาจทำเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจาก็ได้ หากจำเลยให้การรับสารภาพ ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลย โดยไม่ต้องรับฟังพยานหลักฐานอื่นอีก และจำเลยอาจให้การรับสารภาพในภายหลังก่อนศาลพิพากษาก็ได้ หากจำเลยให้การปฏิเสธ ก็จะต้องมีการพิสูจน์ข้อกล่าวหา โดยโจทก์ก็มักจะได้แก่ ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของจำเลยนั้น⁹¹ โดยโจทก์จะเรียกพยานมาสืบที่ละคนแล้วให้จำเลยถามค้านหลังจากนั้นจึงให้จำเลยนำพยานเข้าสืบ เมื่อสืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว ศาลจะพิพากษาลงโทษหรือยกฟ้องแล้วแต่กรณีศาล Magistrate สามารถพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของประเทศอังกฤษ โดยทั่วไปแล้วสถิติคดีอาญาซึ่งเข้าสู่การพิจารณาของศาล Magistrate มีมากถึง 95 เปอร์เซ็นต์ ของคดีอาญาทั้งหมด และผู้พิพากษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศาล Magistrate มีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ

(1) Justice of peace คือ ผู้พิพากษาที่ไม่ได้รับเงินเดือนและเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากบุคคลซึ่งไม่ได้ประกอบวิชาชีพกฎหมายซึ่งการนั่งพิจารณาและพิพากษาคดีต้องกระทำโดยองค์คณะจำนวน 3 คน

⁹¹ สรรเสริญ ไกรจิตติ. (2497). “ระบบการพิจารณาคดีโดยรวบรัดของศาลอังกฤษ,” ดุลพาห 1, (กรกฎาคม): 51.

(2) Stipendiary Magistrate คือ ผู้พิพากษาที่ได้รับเงินเดือนและได้คัดเลือกจากบุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพทางกฎหมายซึ่งการนั่งพิจารณาและพิพากษาคดีกระทำได้โดยผู้พิพากษาคณะเดียว⁹²

2) การพิจารณาความผิดอาชญากรรม การดำเนินคดีความผิดอาชญากรรมซึ่งเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูงจะต้องพิจารณาคดีโดยวิธีที่ต้องมีคำฟ้องที่เรียกว่า Indictment ซึ่งการพิจารณาจะต้องทำในศาล Crown Court โดยใช้คณะลูกขุน โจทก์จะต้องเริ่มคดีที่ศาล Magistrate Court ก่อนเพื่อให้ศาล Magistrate Court ทำการไต่สวนมูลฟ้อง เมื่อศาล Magistrate Court พิจารณาแล้วเห็นว่าคดีมีมูลก็จะส่งคดีมาพิจารณาที่ศาล Crown Court ต่อไปการไต่สวนมูลฟ้องของประเทศอังกฤษจะกระทำในทุกคดีที่เข้าเกณฑ์ต้องไต่สวนมูลฟ้องและกระทำการไต่สวนมูลฟ้องในคดีความผิดที่ร้ายแรง โดยศาล Magistrate จะเป็นผู้นำหน้าในการไต่สวนมูลฟ้องโดยพิจารณาว่าคดีดังกล่าวมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีคือศาล Crown Court หรือไม่ และยังแจ้งให้จำเลยทราบถึงข้อเท็จจริงแห่งคดีอย่างเป็นทางการด้วย ซึ่งการสืบพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้มีผลดีในแง่ที่ช่วยลดการกลับคำของพยานที่เบิกความในชั้นพิจารณาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้และช่วยให้จำเลยทราบถึงแนวทางในการต่อสู้คดีของตนว่าควรจะเป็นเช่นไร นอกจากนั้น ยังช่วยให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีได้ศึกษาคดีก่อนที่จะเริ่มการพิจารณาและยังสามารถนำคำเบิกความที่พยานได้เบิกความไว้ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องมาเป็นประโยชน์ในชั้นพิจารณาได้ในกรณีที่พยานซึ่งได้เบิกความไว้ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ไม่สามารถมาเบิกความในชั้นพิจารณาได้เพราะเหตุต่างๆ เช่น ถึงแก่กรรม หรือสาบสูญ เป็นต้น เมื่อเสร็จสิ้นการไต่สวนมูลฟ้องแล้ว ศาล Magistrate ก็จะมีการออกคำฟ้องที่เรียกว่า Indictment และต้องเสนอคำฟ้องภายใน 28 วัน เว้นแต่ศาล Crown Court จะอนุญาตให้ขยายระยะเวลาไว้ในคดีอาญาดังกล่าวเมื่อจำเลยให้การปฏิเสธก็ต้องทำการพิจารณาด้วยคณะลูกขุนจำนวน 12 คน โดยมีการคัดเลือกคณะลูกขุนที่จะทำการพิจารณาคดีได้แล้วศาลก็จะเริ่มทำการพิจารณา ทนายโจทก์และทนายจำเลยก็จะแถลงเปิดคดีโดยแถลงถึงความเป็นมาของรูปคดีฝ่ายตนตามพยานหลักฐาน รวมทั้งสิ่งที่ป็นสาระสำคัญของคดีของตน ภายหลังจากกล่าวเปิดคดีแล้ว โจทก์ก็จะนำพยานของตนเข้าสืบโดยพยานจะต้องสาบานหรือปฏิญาณตนแล้ว โจทก์จะถามพยานตนเอง (Examination in Chief) จำเลยก็จะถามค้าน (Cross-Examination) แล้ว โจทก์ก็ถามติง (Re-Examination) ในเรื่องที่ถูกถามค้านได้ เมื่อสืบพยานเสร็จสิ้นแล้วผู้พิพากษาจะกล่าวสรุปคดีทั้งเรื่องและพยานทั้งหมดต่อลูกขุนแล้วจะอธิบายข้อกฎหมายให้ลูกขุนทราบแล้วปล่อยให้คณะลูกขุนวินิจฉัยข้อเท็จจริง ทั้งนี้ เนื่องจากคณะ

⁹² อำนาจ เนตยสุภา. (2544). “ระบบศาลอาญาชั้นต้นของประเทศอังกฤษ,” ข่าวนิติบัณฑิตยสภา

ถูกขุ่นและศาลมีหน้าที่ต่างกัน โดยคณะถูกขุ่นมีหน้าที่วินิจฉัยข้อเท็จจริงว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ส่วนผู้พิพากษามีหน้าที่ชี้ข้อกฎหมายให้คณะถูกขุ่นทราบและตัดสินลงโทษ สำหรับการกระทำความผิดของจำเลยว่าสมควรที่จะได้รับโทษเพียงใด ซึ่งจะใช้เวลาเฉลี่ยในการพิจารณาคดี หนึ่งวันครึ่งถึงสองวันทำการ

การดำเนินการบวบพิจารณาคดีอาญาของประเทศอังกฤษ จะคล้ายคลึงกับประเทศไทยเนื่องจากใช้ระบบกล่าวหาในการพิจารณาเหมือนกัน ซึ่งโจทก์มีหน้าที่นำสืบพินิจถึงความผิดของจำเลย และศาลไม่สามารถสืบพยานนอกเหนือจากที่คู่ความนำสืบ ทำให้บทบาทของศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงมีน้อยมาก

5.2 การพิจารณาคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส

เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลแล้วย่อมมีฐานะเป็นจำเลยในทันทีเพราะการฟ้องคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสนั้นเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public prosecution) กล่าวคือ เฉพาะพนักงานอัยการ (Ministere public) ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้นที่จะนำคดีอาญามาฟ้องต่อศาลได้ ส่วนผู้เสียหาย (Partie civile) ไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาลศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นจะแยกออกไปตามประเภทความผิด คือ

5.2.1 ศาล Tribunal de police หรือศาลแขวง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดลหุโทษ หรือคดีความผิดเล็กน้อย (contravention) ได้แก่ คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสองเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นห้าพันฟรังก์ โดยผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี

5.2.2 ศาล Tribunal correctionnel อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดมัธยมโทษ (Delit) ได้แก่ คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่าสองเดือนถึงห้าปี หรือปรับเกินกว่าหนึ่งหมื่นห้าพันฟรังก์ขึ้นไป ส่วนการพิจารณาพิพากษาต้องกระทำโดยผู้พิพากษาจำนวนสองคนเป็นองค์คณะ

5.2.3 ศาลถูกขุ่น (Cour d' assises) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดอุกฤษโทษ (Crime) ได้แก่ คดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่าห้าปีหรือโทษที่หนักกว่านั้น

5.3 การพิจารณาคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสแบ่งตามประเภทความผิด ดังนี้

5.3.1 การพิจารณาคดีความผิดเล็กน้อย การพิจารณาคดีความผิดเล็กน้อยซึ่งเป็นคดีที่ไม่ใช่ความผิดอุกฤษโทษจะใช้วิธีฟ้องโดยตรงต่อศาลเป็นส่วนใหญ่ โดยคำฟ้องต้องทำเป็นหนังสือและมีรายละเอียดของการกระทำที่อ้างว่าเป็นความผิด เมื่อยื่นฟ้องแล้ว ศาลก็จะออกหมายเรียกจำเลยมาแก้คดี หากเป็นคดีที่มีโทษปรับเล็กน้อย ในบางความผิดก็ให้ความสะดวกรวดเร็วแก่ผู้ต้องหาที่จะชำระค่าปรับ โดยผู้ต้องหาจะชำระค่าปรับทันทีโดยไม่ต้องมาศาลก็ได้ โดยถือเป็นเงื่อนไขในการระงับคดี ซึ่งในคดีความผิดลหุโทษที่มีโทษปรับอย่างเดียวก็มีวิธีพิจารณา

คดีรูดสำหรับความผิดลหุโทษ โดยผู้ต้องหาไม่ต้องไปศาล เช่น วิธีชำระค่าปรับโดยแสดมป์ (Timbre Amende) สำหรับความผิดเกี่ยวกับกฎหมายจราจรที่มีโทษปรับไม่เกินยี่สิบฟรังก์ ซึ่งผู้ขับรถที่ได้รับใบสั่งก็ไม่ต้องนำใบสั่งไปที่สถานีตำรวจหรือศาลเพื่อชำระค่าปรับอันเป็นการเสียเวลา ผู้ได้รับใบสั่งเพียงแต่ซื้ออากรแสดมป์ตามราคาที่กำหนดไว้ในใบสั่งมาปิดไว้บนใบสั่งแล้วส่งทางไปรษณีย์เมื่อเจ้าพนักงานได้รับใบสั่งที่ปิดอากรแสดมป์ค่าปรับนั้นแล้ว คดีก็เป็นอันเลิกกัน⁹³

5.3.2 การพิจารณาคดีความผิดอุกฉกรรจ์สำหรับความผิดอุกฉกรรจ์โทษ (crime)

ความผิดอุกฉกรรจ์โทษ คือ คดีความผิดที่มีระวางโทษจำคุกเกินกว่าห้าปีขึ้นไป หรือโทษที่หนักกว่านั้น เมื่อเป็นคดีที่มีความผิดร้ายแรงจะต้องมีการสอบสวนชั้นเตรียมฟ้อง โดยผู้พิพากษาสอบสวน (Juge d'Instruction) เสมอผู้พิพากษาสอบสวนซึ่งปฏิบัติหน้าที่เพียงคนเดียวมีอำนาจเกี่ยวกับคดีเป็นอย่างมากเพื่อที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงในคดี รวมทั้งพฤติกรรมต่างๆ เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดทั้งในด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษ โดยทราบข้อเท็จจริงจากการสอบปากคำพยานหรือผู้ต้องหาสอบประวัติผู้ต้องหา และรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมด โดยนำมาประกอบการวินิจฉัยว่าคดีมีพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะฟ้องร้องผู้ถูกกล่าวหาต่อศาลที่มีอำนาจตัดสินหรือไม่ การพิจารณาของผู้พิพากษาสอบสวนนั้นจะทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยมีความมุ่งหมายที่จะรวบรวมและสอบสวนพยานหลักฐานทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยให้มากและเร็วที่สุดตามหลักของระบบวิธีพิจารณาแบบไต่สวน เมื่อทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ปรากฏว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด ผู้พิพากษาสอบสวนก็จะมีคำสั่งให้พนักงานอัยการทำคำแถลงฟ้อง (Ordonnance de Soit Communiqué) และส่งสำนวนคืนพนักงานอัยการซึ่งพนักงานอัยการก็จะทำคำแถลงฟ้อง คือ Requisitoire De' finitif และผู้พิพากษาสอบสวนก็จะมีคำสั่งให้นำตัวผู้ต้องหาไปยังศาลต่อไป⁹⁴ เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์แล้ว ก่อนเริ่มพิจารณาคดีจะต้องมีการเลือกคณะอุทธรณ์จำนวนเก้าคนโดยผู้พิพากษาหัวหน้าศาลและมีผู้พิพากษาอาชีพอีกจำนวนสามคนเพื่อร่วมในการพิจารณาคดี⁹⁵ เมื่อเริ่มการพิจารณาคดีอุกฉกรรจ์ของศาลอุทธรณ์ในคดีแล้ว ตามปกติก็จะพิจารณากันจนแล้วเสร็จและตัดสินคดีในวันนั้นเลยซึ่งโดยมากจะตัดสินคดีเสร็จก็เป็นเวลากลางคืนอันแสดงให้เห็นว่าในประเทศฝรั่งเศสนั้น การพิจารณาคดีพิพากษาคดีจะเริ่มต้นและดำเนินไปโดยต่อเนื่องจนกระทั่งพิจารณาเสร็จสิ้นในการสืบพยานนั้น โดยปกติศาลอุทธรณ์จะเรียกพยานที่สืบไปแล้วในชั้นผู้

⁹³ โกลเมน ภัทรภิมย์. (2516). "โทษปรับ," บทบัญญัติ 11, 30 : 160.

⁹⁴ ซาดาพันธ์ อังกินันท์. (2534). "รายงานการฝึกอบรมและดูงานเรื่องการดำเนินคดีอาญา ณ ประเทศฝรั่งเศส," อัยการนิเทศ, 53 ฉบับที่ 4 : 492-493.

⁹⁵ พัฒนาก พ่วงลาภหลาย และกุลพล พลวัน. (2522). "วิธีพิจารณาความอาญาในประเทศฝรั่งเศส," วารสารอัยการ 2, 24 (ธันวาคม): 45.

พิพากษาสอบสวนมาสอบถามอีก แต่จะไม่สอบถามให้ละเอียดมากนักคงสอบถามเฉพาะข้อความบางตอนซึ่งศาลฎีกาชั้นประทวนจะซักถามให้ชัดแจ้งยิ่งกว่าที่ปรากฏในชั้นผู้พิพากษาสอบสวนเพราะพนักงานอัยการจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนมาพร้อมกับคำฟ้องต่อศาล ในชั้นนี้จะไม่มีการจดคำพยานอีกซึ่งทำให้การสืบพยานแต่ละปากจะเสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว โดยปกติแล้ว ศาลจะเป็นผู้ถามพยานเอง ส่วนพนักงานอัยการจะถามเพียงเล็กน้อย⁹⁶ ทนายจำเลยก็จะซักค้านน้อยมากเพราะข้อเท็จจริงต่างๆ นั้น ผู้พิพากษาสอบสวนได้ซักถามไว้จนละเอียดทั้งหมดแล้ว หากทนายจำเลยประทวนจะถามพยานจะต้องถามผ่านศาลเสมอ อันทำให้ทนายจำเลยหมดโอกาสที่จะถามลวงพยานให้ออกนอกเรื่องเพราะศาลจะเปลี่ยนคำถามให้พยานสามารถเข้าได้ง่ายและศาลจะอธิบายให้พยานเข้าใจด้วยว่าคำถามที่ถามนั้นมีความหมายแค่ไหน อย่างไร

5.3.3 เมื่อพยานเบิกความเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานอัยการจะแถลงการณ์ปิดคดีโดยละเอียด ตลอดจนชี้แจงให้ผู้ถูกขุ่นทราบว่าจะกำหนดโทษจำเลยสถานใด ทั้งนี้เพราะถูกขุ่นเป็นผู้ไม่มีความรู้ในบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่มีอำนาจลงความเห็นในการกำหนดโทษด้วยเช่นเดียวกับผู้พิพากษาสำหรับการตัดสินคดีนั้น เมื่อผู้พิพากษาและถูกขุ่นประชุมร่วมกันแล้ว ประธานศาลฎีกาจะเป็นผู้กล่าวสรุปเรื่องให้ผู้ถูกขุ่นฟังอีกครั้งหนึ่ง โดยชี้แจงให้เห็นว่าคดีมีพยานหลักฐานควรฟังข้อเท็จจริงอย่างไร หากคดีที่ไม่ยุ่งยาก ศาลก็จะร่วมประชุมปรึกษากันบนบัลลังก์แล้วศาลฎีกาก็จะทำคำพิพากษาแล้วอ่านให้ผู้ถูกขุ่นฟังในวันนั้นเลย แต่หากเป็นคดีที่ยุ่งยาก ศาลก็จะเลื่อนการอ่านคำพิพากษาออกไป หรือพักการพิจารณาไว้ชั่วคราวซึ่งองค์คณะผู้พิพากษาก็จะลงจากบัลลังก์ไปประชุมกันเพื่อทำคำพิพากษาและศาลก็จะอ่านคำพิพากษาให้ผู้ถูกขุ่นฟัง เมื่อเสร็จการพิจารณาคดีหนึ่งแล้ว ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลก็จะเรียกคดีอื่นเข้าพิจารณาไปตามลำดับ⁹⁷ อันแสดงให้เห็นว่าศาลฝรั่งเศสมีการพิจารณาคดีซึ่งดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งพิจารณาเสร็จสิ้น

จะเห็นได้ว่า การพิจารณาคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส ศาลและคู่ความเข้ามา มีบทบาทร่วมกันในการค้นหาข้อเท็จจริง โดยเฉพาะศาลมีอำนาจค้นหาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้การพิจารณาคดีตัดสินคดีเป็นไปด้วยความถูกต้อง และยุติธรรมแก่คู่ความ

⁹⁶ ธาดาพันธ์ อังกินันท์, อ้างแล้ว : หน้า 495.

⁹⁷ ธาดาพันธ์ อังกินันท์, อ้างแล้ว : หน้า 496.

บทที่ 4

วิเคราะห์บทบาทของศาลในการค้นหาความจริง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย

ปัจจุบันการดำเนินคดีอาญาของนานาอารยประเทศส่วนใหญ่จะเป็นระบบกล่าวหา ซึ่งจะมี ความแตกต่างกัน ในเรื่องของระบบในการค้นหาความจริง⁹⁸ คือ การค้นหาความจริงหรือดำเนินคดีอาญา โดยรัฐ และการค้นหาความจริงหรือการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน ซึ่งจากการศึกษาในบทที่ผ่านมา ข้างต้น ผู้เขียน ได้มุ่งเน้นถึงการค้นหาความจริงตามระบบการค้นหาความจริงที่เป็นการค้นหาความจริงที่ ใช้หลักในการตรวจสอบข้อเท็จจริง เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐซึ่งมีลักษณะ คือองค์กรใน กระบวนการยุติธรรม ทุกองค์กรต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริง⁹⁹โดยจะมีศาลเป็นผู้มีบทบาท หลักในการดำเนินการค้นหาความจริง ศาลต้องมีความกระตือรือร้น ไม่วางตัวเฉยปล่อยให้ฝ่าย โจทก์จำเลยเป็นผู้ทำความจริงมาเสนอเท่านั้น

กรณีของประเทศไทย มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักในการดำเนินคดี อาญา จึงนับได้ว่าเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) ซึ่งการดำเนินคดี ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็จะมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่รัฐในการค้นหา ความจริง โดยบทบาท ส่วนใหญ่จะเป็นจะเป็นบทบาทของศาลในการค้นหาความจริง และหากศาลได้ดำเนินการตามบทบาท ของตนเองอันได้แก่

- 1) ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง
- 2) ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย
- 3) ศาลต้องมีหน้าที่ ตรวจสอบพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริง

ก็จะนำมาซึ่งความยุติธรรมได้เป็นอย่างดี แต่ในทางปฏิบัติศาลไทยส่วนใหญ่มิได้ปฏิบัติ เช่นที่กล่าวมา โดยส่วนใหญ่ศาลจึงมีหน้าที่เพียงเป็น “กรรมกร” ในการรับฟังพยานเท่านั้น¹⁰⁰ซึ่งส่งผล ให้เกิดปัญหาต่างๆ ในเรื่องสืบพยานในชั้นศาล ซึ่งความล่าช้าอาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้ ดังนั้น

⁹⁸ รายละเอียดดูบทที่ 2.

⁹⁹ ชาติ ชัยเดชสุริยะและณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. (2541). “ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา:

ข้อพิจารณาสำหรับปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศ.” อัยการนิเทศ, เล่ม 60, ฉบับที่ 1-4, หน้า 56.

¹⁰⁰ เป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติก็คือ หากศาลใช้อำนาจตามบทบัญญัติต่างๆ เช่น สืบพยาน เอง สืบพยานเพิ่มเติม หรือตัดพยานของฝ่ายใด มักถูกมองว่าเป็นการเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลได้

ในบทนี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาถึงบทบาทการค้นหาคำความจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย วิเคราะห์เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.2542 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาและประพฤตินิยม พ.ศ. 2559 ซึ่งศาลมีบทบาทการค้นหาคำความจริงได้อย่างเต็มที่ โดยจะแยกพิจารณาตามลำดับต่อไปนี้คือ

1. ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาคำความจริง
2. ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย
3. ศาลต้องมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง

1. ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาคำความจริง

เป็นลักษณะของศาลตามระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ที่ทำให้ศาลมีหน้าที่ในการค้นหาคำความจริง อันได้แก่หน้าที่ในการสืบพยาน ศาลตามระบบนั้นจะไม่วางตัวเฉย และปล่อยให้คู่กรณี อันได้แก่ฝ่ายโจทก์จำเลยเป็นผู้นำเสนอข้อเท็จจริงเข้าสู่สำนวนคดี แล้วศาลจะทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินเท่านั้น

1.1 กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้มีบทบัญญัติหลายอย่าง ที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของศาลต้องมีความกระตือรือร้น แต่จะไม่วางตัวเฉย ดังเช่นกรณี ศาลต้องเป็นผู้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง¹⁰¹ ด้วยตนเองศาลต้องเป็นผู้สืบพยานเอง โดยจะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้ตามที่เห็นสมควร¹⁰² ศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม โดยจะสืบเองหรือส่ง ประเด็นให้ศาลอื่นสืบแทนไม่ว่าจะโดยตามคำขอของคู่ความฝ่ายใดหรือโดยพลการ¹⁰³

ศาลมีอำนาจสืบพยาน หรือสั่งงดการใดๆ ก็ได้ หากเห็นว่าไม่จำเป็นโดยไม่ต้องมีคำขอของฝ่ายใด¹⁰⁴ ศาลมีโอกาสดำเนินการโจทก์จำเลย หรือแทนคนใดในระหว่างพิจารณาคดีได้ด้วยตนเอง¹⁰⁵ ซึ่งในการสืบพยานเพิ่มเติมที่ศาลมีอำนาจนั้นศาลมีอำนาจสืบเพิ่มเติมได้ทั้งในกรณีที่มีการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น กรณีที่มีการไต่สวนการตาย¹⁰⁶ และกรณีที่มีการพิจารณาในศาลอุทธรณ์ ฎีกาก็ได้¹⁰⁷ ศาลมี

¹⁰¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, มาตรา 172 วรรคสอง.

¹⁰² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, มาตรา 29.

¹⁰³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, มาตรา 228.

¹⁰⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, มาตรา 174 วรรคสี่.

¹⁰⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, มาตรา 235.

¹⁰⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, มาตรา 150 วรรคเก้า.

¹⁰⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, มาตรา 208.

อำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการได้ เพื่อนำมาประกอบการทำคำวินิจฉัย หลังจากที่ มีการสืบพยาน โจทก์เสร็จแล้ว¹⁰⁸ ศาลมีอำนาจเดินเผชิญสืบได้ เมื่อพยานหลักฐานเป็นการยกแก่การ นำมาสืบในศาล¹⁰⁹ นอกจากนี้ศาลยังต้องมีหน้าที่ในการอ่านคำพยานในชั้นไต่สวน มูลฟ้องหรือชั้น พิจารณาให้พยานฟังต่อหน้าจำเลยด้วย¹¹⁰

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของศาลตั้งแต่การอ่านอริบายฟ้อง การสืบพยาน การถามพยาน การเรียกพยานมาสืบ เพิ่มเติม การเรียกสำนวนมาประกอบการวินิจฉัย ตลอดจนการอ่านพยาน ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญของการพิจารณาคดีอาญาทั้งสิ้น แต่ในทางปฏิบัติของศาลไทย ได้มีการนำบทบาทเหล่านี้มาใช้้น้อยมาก

1.2 สำหรับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.2542จากการศึกษาพบว่า บทบาทของศาลในการดำเนินคดีในชั้นพิจารณานี้ เป็นไปตามหลักที่ปรากฏในระบบประมวลกฎหมายอย่างแท้จริง โดยศาลเป็นผู้สืบพยาน และมีบทบาท ในการสืบพยานอย่างกระตือรือร้นด้วยซึ่งบทบาทดังกล่าวนี้ ตรงกับบทบาทของศาล ที่ปรากฏอยู่ใน ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) จะเห็นได้ว่าหลักการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองนั้น เป็นไปตามระบบการดำเนินคดีในประเทศในระบบประมวล กฎหมาย กล่าวคือ ศาลเป็น ผู้ดำเนินการสืบพยานด้วยตนเอง ส่วนฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยเป็นเพียงผู้นำเสนอข้อเท็จจริง หรือกระตุ้นให้มีการสืบพยานหาข้อเท็จจริงเท่านั้น¹¹¹

บทบาทที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทในการค้นหาความจริงของศาล ที่ต้องมีความ กระตือรือร้นในการค้นหาความจริง คือ การดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยเร็วตามพระราชบัญญัติ การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องดำเนิน กระบวนการ พิจารณาไต่สวนพยานหลักฐานติดต่อกันไปทุกวัน ทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่จะมีเหตุ สุกวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่น อันมีอาจก้าวล่วงได้¹¹² ศาลโดยองค์คณะผู้พิพากษา สอบถามพยานบุคคล ด้วยตนเอง ทั้งนี้ศาลจะเป็นผู้แจ้งให้พยานได้ทราบประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวนแล้ว จึงให้พยานบุคคลดังกล่าว เบิกความในข้อนั้น โดยวิธีแถลงด้วยตนเอง ซึ่งได้แก่การเล่าเรื่องให้ศาลฟัง

¹⁰⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, มาตรา 175.

¹⁰⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, มาตรา 230.

¹¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย, มาตรา 237.

¹¹¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ก แหล่งเดิม. หน้า 49.

¹¹² โปรดดู พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 19 บัญญัติว่า “ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนพยานหลักฐานต่อเนื่อง ติดต่อกันไปทุกวันทำการจนกว่า จะเสร็จ การพิจารณา เว้นแต่จะมีเหตุสุกวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจก้าว ล่วงได้”

หรือโดยการตอบคำถามของศาลก็ได้¹¹³

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าองค์คณะผู้พิพากษาในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องทำหน้าที่โดยตรงในการสืบพยาน ไม่ใช่ปล่อยให้ฝ่ายโจทก์ จำเลย เป็นผู้สืบพยานอย่างเดียว¹¹⁴ จึงเห็นได้ชัดเจนว่าบทบาทของศาลในการดำเนินคดีในชั้นพิจารณาของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นไปตามหลักที่ปรากฏในระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) อย่างแท้จริง โดยที่ศาลเป็นผู้สืบพยานและมีบทบาทในการสืบพยานอย่างกระตือรือร้นด้วย¹¹⁵ โดยผู้เขียนขอเพิ่มเติมการพิจารณาคดีในประเทศเยอรมนีดังนี้

1.3 กรณีของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาของประเทศเยอรมนีนั้น พบว่าศาลมีบทบาทอย่างมากในการค้นหาความจริง โดยเริ่มตั้งแต่มีการเริ่มกระบวนการพิจารณา กล่าวคือ กระบวนการพิจารณาของศาลเริ่มต้น หลังจากที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องพร้อมคำขอให้เปิดการพิจารณาคดีต่อศาลและศาลได้พิจารณาข้อเท็จจริงในคำฟ้องจากพยาน เห็นว่าคดีมีมูลเหตุอันควร เชื่อว่าผู้กล่าวหาได้กระทำความผิดจริง จึงได้มีคำสั่งให้เปิดคดี¹¹⁶ การพิจารณาคดีเริ่มต้นขึ้นเมื่อผู้พิพากษาซึ่งเป็นหัวหน้าคณะได้เรียกจำเลยที่ปรึกษาจำเลย พยานหรือผู้ชำนาญพิเศษมาอยู่ต่อหน้า ศาลและได้แนะนำสิทธิหน้าที่ของบุคคลเหล่านั้นแล้ว¹¹⁷ ผู้พิพากษาซึ่งเป็นหัวหน้าคณะเป็นผู้ถาม ข้อมูลส่วนตัวของจำเลย¹¹⁸ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เป็นการรับฟังพยานหลักฐาน ถาม พยาน ถามคำให้การของจำเลย หรือการนำพยานเข้าสืบ โดยปกติเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษา ซึ่งเป็น หัวหน้าคณะในการพิจารณาคดี¹¹⁹ หน้าที่ในการค้นหาความจริงในศาลเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษา ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะจะเป็นผู้ถาม คำให้การของจำเลย พยานหรือผู้ชำนาญพิเศษด้วยตนเอง¹²⁰ โดยศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการเลือก

¹¹³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.2542 มาตรา 31 บัญญัติว่า“ในการไต่สวน ในห้องคณะผู้พิพากษาสอบถามพยานบุคคลเอง โดยการแจ้งให้พยานทราบประเด็น และข้อเท็จจริง ซึ่งทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น โดยวิธีแถลงด้วยตนเอง หรือตามคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป” และข้อกำหนด เกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 2542 ข้อ 18.

¹¹⁴ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล (2545). คำอธิบายการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. หน้า 114.

¹¹⁵ โปรดดูรายละเอียด บทที่ 2.

¹¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 207.

¹¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 243 (1).

¹¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 243 (2).

¹¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 238 (1).

¹²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 239 (1).

คำถามที่เหมาะสมในการถาม¹²¹ หากคำถามใดไม่เหมาะสมศาลมีอำนาจคัดค้านได้¹²² นอกจากนี้ศาลยังเป็นผู้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาคดีด้วยตนเอง¹²³ เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว หากขณะพิจารณาคดีเห็นว่าพยานใดไม่จำเป็น หรือไม่เหมาะสม ก็มีอำนาจงดพยานนั้น¹²⁴ หรือปฏิเสธไม่รับฟังพยานนั้นได้¹²⁵ ในการรับฟังพยานศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงทั้งหลาย อันเกี่ยวข้องกับการทำคำพิพากษาได้¹²⁶ การดำเนินการค้นหาความจริงด้วยตนเองของศาลนั้น ทำให้มีความใกล้ชิดกับพยาน ตามหลักจิตวิทยาพยาน ศาลจะสามารถพบพิรุฐในพยานได้เป็นอย่างดี ศาลสามารถสอบถามพยานในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่ง ข้อเท็จจริงในคดี ซึ่งหลักในการถามพยานบุคคลนั้นจะขึ้นอยู่กับหลักการสังเกตพยาน แต่พยานนั้นต้องมาเบิกความในการพิจารณาคดีของศาลด้วยตนเองเท่านั้นจึงรับฟังได้การที่ศาลได้ ดำเนินการด้วยตนเองจึงเป็นการ ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ เพราะศาลได้เห็นพยานด้วยตนเอง สอบถามด้วยตนเอง เห็นอากัปกริยาของพยาน โดยตรงและเมื่อมีการพิจารณาคดีเสร็จแล้ว¹²⁷ ศาลจะ เป็นผู้ตัดสินโดยประเมินจากพยานหลักฐานทั้งหมดในคดี¹²⁸ โดยศาลไม่ต้องผูกพันจากคำร้องขอเปิดการพิจารณาคดี¹²⁹

ดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ชัดถึงบทบาทของศาลในการดำเนินคดีในชั้นพิจารณาเป็นไปตามหลักระบบประมวลกฎหมาย (Civillaw) อย่างแท้จริง โดยศาลจะมีบทบาทกระตือรือร้นในการค้นหาความข้อเท็จจริงการตรวจสอบชั้นพิจารณา พิพากษาของประเทศเยอรมนี ผู้พิพากษาจะต้องได้สวนเรื่องราว การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีด้วยตนเอง โดยสามารถ วินิจฉัยความจริงจากการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ที่อ้างอิงเป็นพยานภายใต้ ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาของเยอรมนี ผู้พิพากษามีอำนาจใช้ดุลพินิจได้กว้างขวางอันเป็นวิธีการ ดำเนินคดีตามหลักการค้นหาความจริง ผู้พิพากษามีบทบาทอย่างสูงในการค้นหาความจริง ตรวจสอบพยานซักถามผู้ต้องหาด้วยตนเอง โดยควบคุมกระบวนการพิจารณาพยานหลักฐานทุกชนิดสามารถนำเข้าสู่การพิจารณาได้ ผู้พิพากษามีหน้าที่สืบพยานเพื่อให้หลักฐานที่นำมาขึ้น บูดิธรรม และผลแห่งความจริงปรากฏชัด¹³⁰

¹²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 242.

¹²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 241.

¹²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 243.

¹²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 245.

¹²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 244 (3).

¹²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 244 (2).

¹²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 260.

¹²⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 261.

¹²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศเยอรมนี, มาตรา 264 (2).

¹³⁰ ธิตินันท์ ฉายบาง. (2546). การรับคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาศาลสูงสุด ศึกษาเปรียบเทียบ.

จากการศึกษาบทบาทของศาลชั้นต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนี และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ในเรื่องบทบาทของศาลชั้นต้นในการค้นหาความจริงที่ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริงนั้น พบว่า บทบัญญัติของทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ต่างมีบทบัญญัติที่บัญญัติไว้ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของศาลชั้นต้นในการค้นหาความจริงต้องมีความกระตือรือร้นกล่าวคือ กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กระบวนการพิจารณาเริ่มขึ้นนับแต่ศาลประทับรับฟ้องไว้แล้ว ศาลมีอำนาจอ่านอธิบายด้วยตัวศาลเองสืบพยานด้วยตนเอง มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติม และมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาประกอบการพิจารณาพิพากษาได้

กรณีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหลังจากศาลรับฟังไว้พิจารณาแล้วได้ให้อำนาจศาลอ่าน และอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามคำให้การจำเลย พร้อมกำหนดวันนัดตรวจพยานหลักฐานด้วยตนเอง ซึ่งในการนัดตรวจพยานศาลต้องแจ้งให้โจทก์ และจำเลยทราบล่วงหน้ากรณีที่มีการโต้แย้ง พยานหลักฐานศาลต้องดำเนินการไต่สวนพยานหลักฐานต่อเนื่องกันติดต่อกันไปทุกวันจนกว่าจะเสร็จ การพิจารณาวันแต่จะมีเหตุตามกฎหมายยกเว้นให้ทำได้ ซึ่งศาลดำเนินการด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า ทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ต่างมีบทบัญญัติให้อำนาจในการพิจารณาคดี คือตั้งแต่การอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังเป็นผู้ตรวจสอบถาม คำให้การและคำพยานด้วยตนเอง และอ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟัง

บทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลจะมีข้อแตกต่างกันคือ

1) การอ่านอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นหน้าที่ของศาลแต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนีเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ

2) การคัดเลือกคำถามในการถามพยาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหน้าที่ของผู้ที่จะอ้างพยานจะเลือกถาม ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะเลือกคำถามที่เฉพาะ

3) การเรียกสำนวนสอบสวนของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญาให้ศาลเรียกสำนวนจากพนักงานอัยการเมื่อศาลสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่มีบทบัญญัติให้เรียกสำนวนได้เนื่อง ป.ป.ช. ได้ส่งมาพร้อมกับฟ้องแล้ว

2. ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย

บทบาทข้อนี้เป็นบทบาทของศาล ที่ต้องค้นหาความจริงในคดี โดยต้องให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทุกฝ่าย กล่าวคือ ทั้งฝ่ายผู้เสียหายหรือโจทก์ก็ต้องมีโอกาสดำเนินคดีได้อย่างเต็มที่ ส่วนฝ่ายจำเลยต้องไม่ถูกมองเป็นเพียงวัตถุชิ้นหนึ่งในการดำเนินคดี จำเลยต้องได้รับการดำเนินคดี อย่างเต็มที่ โดยจะได้รับการแนะนำชี้แจง และคุ้มครองในสิทธิของตนที่มีตามกฎหมาย ซึ่งบทบาทนี้ศาลจะต้องมีความเป็นภาวะวิสัยสูงคือ ศาลสามารถค้นหาความจริงได้อย่างเต็มที่โดยไม่มีอำนาจ จากฝ่ายใดมาบีบบังคับได้ในการค้นหาความจริงต้องพิจารณาเป็นเรื่อยๆ ไป โดยองค์ประกอบ ภายนอกในแต่ละเรื่อง มาพิจารณาในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของศาล

ความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยไม่ได้หมายถึงการวางเฉย หากแต่จะต้องกระตือรือร้นในการค้นหาความจริงด้วยใจที่เป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด ศาลควรจะต้องดำเนินบทบาทในการค้นหาให้ได้ความจริงในคดีอาญาเพื่อจะได้ตรวจสอบและวินิจฉัยข้อเท็จจริง พร้อมแสดงผล แห่งคำวินิจฉัยได้อย่างถูกต้องตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งศาลอาจกระทำได้โดยซักถาม ข้อเท็จจริงจากพยานให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้นในรายละเอียด หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเอง เพื่อให้ได้ความจริงกระจ่างชัด

ไม่ใช่บทบาทของศาลที่วางเฉยในการค้นหาความจริง โดยเพียงแต่บันทึกคำพยานที่คู่ความนำสืบแล้วรวมเข้าสำนวน เพื่อนำไปตัดสิน การค้นหาความจริงในการปฏิบัติจึงกลายเป็น ภาระของคู่ความที่จะต่อสู้คดีกันและหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์กันเองต่อหน้าศาล และอาศัย วิธีการให้คู่ความ ถามด้านพยาน ฝ่ายตรงข้าม เป็นวิธีการอันสำคัญในการพิสูจน์ความจริง ซึ่งเป็นเรื่องของวิธีปฏิบัติที่สืบทอดกันมาโดยมิได้สอดคล้องกับ โครงสร้างของระบบตามกฎหมายที่ไม่มีคณะลูกขุน

ศาลจะทำหน้าที่เพียงควบคุมให้การต่อสู้คดีกันนั้นเป็นไปตามกติกา ส่วนผู้ที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริง จำเลยกระทำผิดตามฟ้องหรือไม่ คือคณะลูกขุน และหากคณะลูกขุนชี้ขาดว่าจำเลยกระทำผิดตามฟ้องจริง ศาลก็จะทำหน้าที่เพียงปรับบทลงโทษว่า จะพิพากษาลงโทษจำเลยเท่าใด

การที่ระบบนี้กำหนดอำนาจของศาลไว้ในลักษณะเช่นนี้ ย่อมทำให้เป็นไปได้ที่ศาลจะแสดงบทบาทค้นหาความจริงในคดี หากแต่ศาลจะต้องวางเฉยอย่างเคร่งครัด และเพียงแต่ ระมัดระวังไม่ให้การต่อสู้คดีกันนั้นเป็นไปอย่างผิดกติกาเท่านั้น

ก) กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับบทบาทของ

ศาลในเรื่องความเป็นกลาง ที่เป็นภาวะวิสัยกล่าวคือ เป็นหน้าที่ของศาลต้องสอบถามเรื่องกรณี ทัศนคติของผู้ต้องหา¹³¹ และจำเลย¹³² หากไม่มีและต้องการศาลต้องจัดหาทัศนคติให้เพื่อให้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยเปิดเผย ต่อหน้าคู่ความหรือสาธารณะเพื่อให้มีการตรวจสอบได้ถึงความโปร่งใส¹³³ ให้ศาลเลื่อนการพิจารณา คดีออกไป หากคู่กรณีมีเหตุจำเป็นขัดข้องไม่อาจมาศาลได้¹³⁴ มีการกำหนดให้มีการตรวจพยานเพื่อให้ อีกฝ่ายได้ทราบ¹³⁵ และมีแนวทางในการต่อสู้คดีในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป ห้ามมิให้ ศาลลงโทษจำเลยที่รับสารภาพ จนกว่าได้ฟังพยานโจทก์จนพอใจว่าจำเลยได้ทำผิดจริง¹³⁶ ให้ศาล อ่านคำพิพากษาโดยเปิดเผย¹³⁷ หากผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องไม่เข้าใจก็ให้ศาลอธิบายคำพิพากษาให้ฟัง¹³⁸ และหากจำเลยที่ยากจนขอคัดสำเนาให้ศาลคัดให้¹³⁹

ข) สำหรับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง ได้มีการบัญญัติถึงความป็นกลางของศาลที่เป็นภาวะวิสัยไว้ในเรื่องการให้ โอกาสจำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่แต่จะมีความแตกต่างตรงที่ศาล ไม่จำเป็นต้องพิจารณาคดีต่อหน้า จำเลยทั้งนี้เนื่องจากศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทำการตรวจสอบ ข้อเท็จจริงในคดีโดยยึดรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณา¹⁴⁰ จำเลยสามารถ ยื่นเอกสารให้ศาลตรวจสอบได้ ส่วนการไต่สวนข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็จะมีลักษณะ การดำเนินการคล้ายการดำเนินคดีอาญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ การที่ ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง หลังจากนั้นก็จะถามคำให้การจำเลย หากจำเลยให้การปฏิเสธก็จะ ดำเนินการตรวจพยานหลักฐานและไต่สวนพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งขั้นตอนในการไต่สวนพยาน หาก ไม่มีการโต้แย้ง พยานหลักฐานใดศาลมีคำสั่งให้รับฟังพยานโดย ไม่ต้องไต่สวนก็ได้¹⁴¹ ขั้นตอนในการ

¹³¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 134/1.

¹³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 173.

¹³³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172.

¹³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 179.

¹³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 173/1.

¹³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 176.

¹³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 182 วรรคสอง.

¹³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 191.

¹³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 189.

¹⁴⁰ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ก.เล่มเดิม หน้า 113.

¹⁴¹ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนพยานหลักฐานศาลจะเป็นผู้ถามพยานเองโดยศาลจะแจ้งให้พยานได้ทราบประเด็น และข้อเท็จจริงที่ทำการไต่สวนแล้วจึงให้ พยานเบิกความในข้อนั้นด้วยวิธีการแถลงด้วยตนเอง หรือตอบคำถามศาลซึ่งการไต่สวน พยานหลักฐานนี้ศาลต้องดำเนินการต่อเนื่องติดต่อกันทุกวันจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาวันแต่จะมีเหตุวิสัย หรือเหตุจำเป็นอันมิอาจกล่าวล่วงได้¹⁴²

ความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยนั้น จากการศึกษาคำเนินกระบวนการพิจารณาจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับที่บัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ สำหรับการพิจารณาคดีครั้งแรกกฎหมายกำหนดให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะต้องดำเนินการเมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาล และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้วนั้น¹⁴³ การอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง ถามคำให้การของจำเลยว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ แต่ทั้งนี้เน้นสิทธิของจำเลยที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ หากจำเลยให้การก็ให้บันทึกการให้การไว้ ถ้าไม่ให้การก็ให้บันทึกว่า จำเลยไม่ให้การ การพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานให้กระโดยเปิดเผย¹⁴⁴ และหลังจากศาลตามพยานบุคคลแล้ว ศาลเปิดโอกาสให้คู่ความทั้งสองฝ่ายถามพยานเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้

กฎหมายยังอนุญาตให้คู่ความที่ถามพยานหลังจากที่ตอบคำถามของศาลแล้ว สามารถใช้คำถามได้สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมนี ได้มีการบัญญัติบทบาทของ ศาลที่ต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยไว้ในเรื่อง การพิจารณาคดีของศาลต้องพิจารณาโดย เปิดเผยต่อหน้าโจทก์และจำเลยจะพิจารณาคดีลับหลังได้เมื่อเหตุตามกฎหมาย¹⁴⁵ เพื่อให้โจทก์ได้ ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งในการพิจารณาคดีนี้ศาลจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างต่อเนื่อง¹⁴⁶ จะเลื่อนคดีไว้เมื่อมีเหตุจำเป็นตามกฎหมาย หรือเจ็บป่วย¹⁴⁷ หรือในกรณีที่การสืบพยานปากใดไม่เกี่ยวกับบุคคลอื่น ศาลถึงอนุญาตให้บุคคลนั้นไม่ต้องมาศาลก็ได้¹⁴⁸ ตลอดจนการถามตามพยานในการพิจารณาคดีนั้น ผู้เป็นพิพากษาหัวหน้าคณะจะเป็นผู้ถามตนเองหรือมอบหมายให้ผู้พิพากษาอื่น ถามผ่านพนักงานอัยการก็ได้

¹⁴² พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 19 วรรคสอง.

¹⁴³ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 27 วรรคสาม.

¹⁴⁴ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 27 วรรคสาม.

¹⁴⁵ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543, ข้อ 18 วรรคสอง.

¹⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 226.

¹⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 229 (2).

¹⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 231.

ซึ่งจากการศึกษาถึงบทบาทของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และประมวลกฎหมายในเรื่องบทบาทของศาลที่ศาลต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยนั้น ผู้เขียนพบว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีบทบัญญัติให้ศาลมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย คือ ให้ศาลมีบทบาทในการค้นหาความจริงในคดีได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกกดดันจากฝ่ายใดพร้อมทั้งศาลยังให้โอกาสจำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ด้วย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ศาลต้องสอบถามเรื่องทนายความก่อนถามคำให้การจำเลย หากเป็นคดีอัตราโทษประหารชีวิต หรือจำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันถูกฟ้องศาลต้องจัดหาทนายให้ แต่หากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ถ้าจำเลยไม่มีพยานและต้องการ ก็ให้ศาลจัดหาให้ เพื่อให้โอกาสจำเลยได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่และหากระหว่างการพิจารณามีเหตุ จำเป็นต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไป ก็ให้เป็นอำนาจศาลที่จะอนุญาตหรือไม่ก็ได้ อีกทั้งกรณี จำเลยให้การรับสารภาพในคดีที่มีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกไม่เกิน 5 ปี ให้ศาลมีอำนาจพิพากษาได้ทันที

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เห็นได้ชัดว่าศาลมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยสูงมากการค้นหาความจริงไม่มีความจำเป็นต้องพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ ศาลจะค้นหาความจริงจากรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณา แต่หากศาลเห็นว่ามีความจำเป็นต้องหาความจริงเพิ่มเติมก็จะให้มีการไต่สวนหลักฐานและถามพยานได้

จึงสรุปได้ว่า ในเรื่องบทบาทของศาลที่ต้องเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยนั้น ในเรื่องบทบาทของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่เช่น การพิจารณาคดีเปิดเผย การเลื่อนคดี การไม่ต้องมาศาลหากไม่เกี่ยวข้องกับพยานปากนั้น ซึ่งการดำเนินการของศาลเหล่านี้ ศาลจะไม่ถูกกดดันจากฝ่ายใดเป็นอำนาจของศาลที่จะดำเนินคดี ไปโดยลำพังโดยมีดุลพินิจในการดำเนินคดี เลื่อนคดีได้อย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม บทบัญญัติของกฎหมายทั้งสามฉบับนี้ยังมีความแตกต่างกันออกไป กล่าวคือมี พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะค้นหาความจริงจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักการ พิจารณาคดีและการสืบพยานเป็นดุลพินิจของศาลหากเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยสูง ตามระบบการ ค้นหาความจริงโดยรัฐอย่างแท้จริงที่ศาลมีอำนาจในการค้นหาความจริงได้สูงมากจากสำนวนหากไม่พอก็ทำการสืบพยานหรือตรวจสอบจากเอกสารอื่นใดได้อีก

3. ศาลต้องมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง

เป็นหลักการให้ศาลตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างแท้จริง ตั้งแต่ชั้นเริ่มคดีจนถึงชั้นพิจารณาคดี โดยศาลมีอำนาจกว้างขวางเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง ศาลจะเป็นผู้ตรวจสอบด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินคดี

3.1 กรณีความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้มีการบัญญัติถึงหน้าที่ของศาลในการตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงดังเช่น เรื่องการตรวจสอบคำฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมายให้ศาลสั่งโจทก์แก้ไขให้ถูกต้องได้¹⁴⁹ การอนุญาตให้โจทก์แก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องให้สมบูรณ์ก่อนที่จะได้มีการพิจารณาคดีต่อไปตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่ให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี ศาลได้สวนข้อมูลฟ้องเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหาก่อนประทับฟ้องหากคดีไม่มีมูลให้ศาลพิพากษายกฟ้อง¹⁵⁰ การที่ศาลเลือกรับฟ้องพยานวัตถุ พยานเอกสารหรือพยาน บุคคล ซึ่งอาจพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ ที่ได้มาโดยชอบ มิใช่มาจากการจูงใจที่มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นเป็นพยานได้¹⁵¹ และให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่ง น้ำหนักพยานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้ทำเมื่อมีความสงสัยตามสมควรให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย¹⁵² โดยศาลจะลงโทษได้ ต่อเมื่อจำเลยได้ทำผิดและไม่มีการยกเว้นโทษตามกฎหมาย¹⁵³

ในการทำคำพิพากษาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ถูกต้องมาก ศาลมีอำนาจเรียกสำนวน การสอบสวนจากพนักงานอัยการมาประกอบการวินิจฉัยได้¹⁵⁴ แม้กรณีการได้สวนการตายเมื่อศาล เห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลจะเรียกพยานที่น่าสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้¹⁵⁵

3.2 กรณีการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง บทบาทของศาลที่ต้องมีหน้าที่ตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง ในหลักการพิจารณาคดีของศาลในการพิจารณาคดีให้ศาลยี่ตรางานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณาและอาจได้สวนหาข้อเท็จจริง

¹⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 161.

¹⁵⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 167.

¹⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 226.

¹⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 227.

¹⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 185.

¹⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 175.

¹⁵⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 150 วรรคเก้า.

และพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร¹⁵⁶ ในการปฏิบัติหน้าที่ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่นพนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการสวนท้องถื่น ดำเนินการใดเพื่อการใด เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

การไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมจะเห็นได้ว่าเป็นดุลพินิจของศาล แต่ถึงแม้ว่าหลักในการค้นหาข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้จะเน้นหน้าไปที่รายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็ตาม แต่เมื่อศาลเห็นควรต้องไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานเพิ่มเติมแล้ว ศาลก็ยังมีบทบาทคล้ายกับบทบาทของศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ ศาลจะเป็นผู้สอบถามพยาน บุคคลด้วยตนเอง โดยศาลจะเป็นผู้แจ้งให้พยานได้ทราบประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วจึงให้พยานเบิกความด้วยวิธีการแถลง ตอบคำถามด้วยตนเอง

บทบาทของศาลชั้นต้นในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้นหาความจริงในคดีอาญานั้น ศาลต้องมีบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบข้อเท็จจริง ประกอบกันทั้ง 3 ข้อ คือ

1. ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง
2. ศาลต้องมีความเป็นกลาง ที่เป็นภาวะวิสัย
3. ศาลต้องตรวจสอบพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริง

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้ บัญญัติถึงบทบาทของศาลไทยนั้นมีความเหมือนกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในเรื่องบทบาทของศาลต้องมีความ กระตือรือร้นคือบทบาทตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการการดำเนินคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะให้คณะผู้พิพากษา แจ้งประเด็นข้อเท็จจริงและผู้ดำเนินการ สอบถามพยานแล้วไต่สวนพยานหลักฐานด้วยตนเองให้ศาลเป็นผู้ดำเนินการอ่านอธิบายฟ้อง สืบพยาน ถามพยาน เรียก พยานสืบเพิ่มเติม เรียกสำนวนมาสอบสวนมาตรวจตลอดจนการอ่านคำพยานต่อหน้าจำเลยให้ กระทำโดยศาล นอกจากนี้ก่อนการพิจารณาศาลยังต้องสอบถามเรื่องทนายความแล้วจัดหาให้ การพิจารณาคดีต้องทำโดยเปิดเผยหากมีเหตุขัดข้องต้องเลื่อนคดี เพื่อให้คู่กรณีได้มีโอกาสต่อให้อย่างเต็มที่

ในเรื่องบทบาทของศาลที่ต้องเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยนั้นสำหรับการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้บทบาทของศาลในการดำเนินคดีได้อย่างเต็มที่โดยไม่

¹⁵⁶ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542, มาตรา 5.

ถูกกดดันจากฝ่ายใด ดังเช่นในเรื่องการพิจารณาคดี การสืบพยาน การเลื่อนคดี ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะทำได้อย่างเต็มที่เพื่อ อำนวยความยุติธรรม ในส่วนที่แตกต่างออกไปก็คือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ศาลมีความเป็นภาวะวิสัยสูง เนื่องจากการค้นหาความจริงโดยหลักจะยึดตามรายงานคณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่ก็ได้ให้ศาลมีอำนาจการไต่สวน ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

ในเรื่องการตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลต้องมีบทบาท ในการตรวจสอบและควบคุม การไต่มาในข้อเท็จจริงซึ่งในคดีให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยศาลจะเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาคดีด้วยตนเองทั้งหมด แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ เฮอร์มนีจะแตกต่างออกไปคือ ผู้พิพากษาผู้เป็นหัวหน้าคณะจะเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบพยาน ด้วยตนเอง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเฮอร์มนียังมีขั้นตอนการตรวจสอบ ข้อเท็จจริงโดยศาลหลังจากที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องทุกคดี เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริงก่อนเปิดการพิจารณาคดีต่อไป

จึงกล่าวได้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้มีการบัญญัติให้บทบาทของศาลไว้ครบถ้วนทั้ง 3 ข้อคือ ศาลต้องมีความกระตือรือร้น ความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย และอำนาจการตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง ในทางปฏิบัติศาลยังไม่อำนาจในการหาข้อเท็จจริงอย่างเต็มที่ เช่น

1. ในทางปฏิบัติศาลไทยยังขาดความกระตือรือร้น ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจศาลในการค้นหาความจริง เช่น ศาลไม่ทำการสืบพยานและถามพยานด้วย ตนเอง ปล่อยให้เป็นที่ของ โจทก์จำเลย ถามและสืบพยานเอง ศาล ไม่ยอมเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมศาลไม่เรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาประกอบคำวินิจฉัยซึ่งแตกต่างกับ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559

2. ศาลไทยยังไม่มีความเป็นภาวะวิสัย เนื่องจากการพิจารณาความคดี ศาลไทยยังได้รับอิทธิพลจากฝ่ายการเมือง หรืออิทธิพลทางอื่นทำให้ความยุติธรรมในการพิจารณาความคดีเสียไป

จากการศึกษาพบว่า ประมวลวิธีพิจารณาความอาญาได้มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจบทบาทของศาลเป็นลักษณะของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างแท้จริง ดังนั้นศาลจึงควรมีบทบาท ทั้ง 3 ข้อ คือ ศาลต้องมีความกระตือรือร้น เป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย และทำการตรวจสอบ พยานหลักฐาน เพื่อให้ได้มาอย่างแท้จริง ศาลไม่ควรวางตนเฉย ดังนั้นหากศาลไทยได้มีการทบทวนบทบาทของตน โดยทำการปฏิบัติตนของศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559

จะเป็นการดำเนินการที่สมบูรณ์ตาม บทบาทของศาลชั้นต้น ในระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ
ซึ่งจะนำมาซึ่งความยุติธรรมได้ดียิ่งขึ้นกว่าปัจจุบัน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

จากการศึกษาถึงระบบการดำเนินคดีอาญา ระบบการค้นหาความจริง และบทบาทของศาล ในการค้นหาความจริง กล่าวได้ว่าหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญามีระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความ จำนวน 2 ระบบ คือ ระบบไต่สวน และระบบกล่าวหา

1.1 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) จะเป็นระบบที่ให้อำนาจศาลหรือผู้พิพากษาในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีได้แม้คู่ความจะมีสิทธิเสนอพยานหลักฐานแต่ศาลก็มีอำนาจสั่งให้บุคคลหรือสืบพยานเพิ่มเติมได้และมีอำนาจใช้ดุลยพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้อย่างเต็มที่หน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของคู่ความที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานพิสูจน์ข้อเท็จจริงโดยนำพยานเข้ามานำเสนอต่อศาลซึ่งศาลจะทำหน้าที่เหมือนคนกลางที่จะพิจารณาพยานหลักฐานประกอบข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายที่คู่ความนำสืบและพิจารณาพิพากษาไปตามน้ำหนักพยานหลักฐาน

ระบบไต่สวนมีที่มาจากกฎหมายโรมันและวิวัฒนาการมาจากการพิจารณาคดีในนิยายโรมันคาทอลิกโดยในการพิจารณาคดีเป็นหน้าที่ของพระในคริสต์ศาสนาที่จะจัดการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษซึ่งจะทำโดยตั้งกรรมการสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนว่าผู้ที่ถูกต้องหาหรือถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดได้กระทำความผิดดังที่ถูกกล่าวหาหรือไม่โดยจะใช้วิธีการดำเนินน้ำลุ่มไฟหรือการต่อสู้จนในที่สุดได้วิวัฒนาการมาเป็นระบบไต่สวนในปัจจุบันทำให้ศาลมีบทบาทมากในการค้นหาข้อเท็จจริงของคดีคู่ความมีหน้าที่เพียงนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลอันเป็นการช่วยเหลือศาลให้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์เท่านั้นศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานได้อย่างกล่าวขวางและมีดุลยพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างเต็มที่

1.2 ระบบกล่าวหา (Accusatorial system) เป็นระบบที่หน้าที่ในการค้นหาข้อเท็จจริงเป็นหน้าที่ของคู่ความที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานพิสูจน์ข้อเท็จจริงโดยนำพยานเข้ามานำเสนอต่อศาลซึ่งศาลจะทำหน้าที่เหมือนคนกลางที่จะพิจารณาพยานหลักฐานประกอบข้อเท็จจริงและหลักกฎหมายที่คู่ความนำสืบและพิจารณาพิพากษาไปตามน้ำหนักพยานหลักฐาน

ระบบกล่าวหา มีต้นกำเนิดมาจากประเทศอังกฤษซึ่งยุคแรกจะเป็นการพิจารณาคดีต่อสู้อันระหว่างคู่ความโดยมีความเชื่อว่าพระเจ้าจะคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ต่อมาในยุคใหม่ก็จะมีแบ่งคู่กรณี

เป็น 3 ฝ่ายได้แก่ผู้กล่าวหาผู้ถูกกล่าวหาและศาลโดยกระบวนการพิจารณาคดีศาลและลูกขุนเปรียบเสมือน กรรมการในการต่อสู้คดีจะต้องวางตัวเป็นกลางการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ โจทก์เป็นฝ่ายมีภาระการนำ สืบพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลย

ปัจจุบันระบบกฎหมายที่ใช้ในประเทศต่างๆ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ระบบคือประเทศ ที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) และประเทศที่ใช้กฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) โดยประเทศ ที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) เช่นประเทศฝรั่งเศสผู้พิพากษาจะมีบทบาทสำคัญมากในการ ค้นหาคำความจริงซึ่งศาลโดยส่วนใหญ่แล้วจะรับฟังพยานหลักฐานทุกประเภทไม่มีบทคัดพยานหลักฐานที่ เด็ดขาดหรือกฎที่ห้ามเสนอพยานหลักฐานจะมีกรณีเดียวที่ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานใดคือ พยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดีในส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีสามารถพิจารณา ลับหลังจำเลยได้เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ผู้พิพากษาเป็นผู้ค้นหาคำความจริงเป็นการให้ความเป็นธรรม แก่จำเลยอยู่แล้วโดยผู้พิพากษาหรือศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานอย่างกว้างขวางและมีดุลยพินิจใน การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอย่างเต็มที่

สำหรับการพิจารณาคดีของศาลไทยเป็นระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือที่เรียกว่า ระบบประมวลกฎหมายแต่ในทางปฏิบัติประเทศไทยได้รับอิทธิพลในการจัดระบบศาลยุติธรรมแบบ อังกฤษเพราะพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงศึกษาวิชากฎหมายมาจากประเทศ อังกฤษประกอบกับที่ปรึกษากฎหมายส่วนใหญ่ก็มาจากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศ ที่ใช้การค้นหาคำข้อเท็จจริงเป็นระบบกล่าวหาจึงมีผลต่อการสืบพยานของไทยในทางปฏิบัติศาลไทยจึง วางตัวเป็นกลางในการพิจารณาคดีประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ.2550 มาตรา 39 วรรคสองบัญญัติว่า“ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” ทำให้การนำสืบ พิสูจน์ความผิดของจำเลยตกเป็นของฝ่ายผู้กล่าวหาหรือโจทก์ที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ ความผิดของจำเลยโดยทำให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหากพยานโจทก์ รับฟังไม่ได้หรือเป็นที่สงสัยศาลต้องยกประ โยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญามาตรา 227 กล่าวคือศาลจะต้องยกฟ้องโจทก์โดยไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยพยานจำเลยว่า รับฟังได้หรือไม่แต่อย่างใดดังนั้นหากพยานหลักฐาน โจทก์ไม่พอฟังแล้วแม้จำเลยจะเบิกความในฐานะ เป็นพยานของตนว่าได้ทำผิดจริงก็ลงโทษจำเลยไม่ได้เพราะจำเลยมิได้ให้การในฐานะเป็นพยานโจทก์ หรือแม้แต่คดีที่จำเลยให้การรับสารภาพแต่เป็นคดีที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้นศาลก็ยังไม่สามารถพิพากษาลงโทษจำเลยได้ทันทีแต่ต้องฟังพยาน โจทก์จนกว่าพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงซึ่ง โจทก์ก็จะต้องนำสืบพยานหลักฐานประกอบคำรับ สารภาพของจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 176 จะเห็นได้ว่าภาระการพิสูจน์ ความผิดของจำเลยในคดีอาญาจะตกอยู่ฝ่ายโจทก์เป็นส่วนมากซึ่งการจะพิสูจน์นำสืบความผิดของจำเลยก็

จะต้องอาศัยประสบการณ์ของทนายความพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนคดีรวบรวมพยานหลักฐานตลอดจนการถามพยานและเบิกความในชั้นศาลฉะนั้นหากบุคคลดังกล่าวขาดประสบการณ์หรือไม่มีความชำนาญในการทำคดีก็จะส่งผลกระทบต่อรูปคดีได้นอกจากนี้การปล่อยให้คู่ความมีบทบาทสำคัญในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอาจทำให้เกิดการประวิงคดีระหว่างคู่ความได้จะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการลงโทษผู้กระทำความผิดขาดความชอบธรรมหรือความน่าเชื่อถือได้

จะเห็นได้ว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาในชั้นศาลเป็นหน้าที่ของคู่ความอันเป็นผลทำให้การต่อสู้กันในคดีอาญาเต็มไปด้วยเทคนิคที่จะเอาชนะกันศาลไม่ใช่อำนาจสืบหาข้อเท็จจริงเองทำให้กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงไม่มีประสิทธิภาพข้อเท็จจริงต่างๆมาจากการนำเสนอของคู่ความซึ่งก็ต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของทนายความพนักงานอัยการทำให้อาจไม่ตรงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงๆ อันเป็นการขัดกับเจตนารมณ์ของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาคือการค้นหาข้อเท็จจริง

ในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีประเทศใดในโลกที่ใช้ระบบการดำเนินคดีตามระบบไต่สวน (Inquisitorial System) อย่างเต็มตัวอีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ (Common law) หรือระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ก็ตามแต่สิ่งที่แตกต่างในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) และระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ก็คือ ระบบการค้นหาความจริงในคดี ว่าศาลในแต่ละระบบจะมีบทบาท เช่นใดซึ่งระบบการค้นหาความจริงประเทศในระบบ (Common law) และ ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) มีระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญาที่แตกต่างกันไปดังนี้

ระบบการค้นหาความจริงในระบบคอมมอนลอว์

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย แบบคอมมอนลอว์ แต่เดิมการดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามระบบการฟ้องคดีอาญาโดยประชาชน ระบบการค้นหาความจริงในศาล จึงดำเนินไปในรูปแบบ ของการต่อสู้กันระหว่างคู่ความ ที่โจทก์และจำเลยต้องเสนอพยานหลักฐานของตนต่อศาล โดยศาลจะต้องมีหน้าที่ รักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดโดยไม่เข้าไปแทรกแซงการสืบพยานศาลในระบบคอมมอนลอว์ จึงมีบทบาทที่ต้องวางเฉย (Passive) ประหนึ่งกรรมการ ตัดสินคดีนั้นๆ โดยเหตุนี้การรับฟังพยานต่างๆ จึงเคร่งครัดในการที่จะ อนุญาตให้นำสืบพยานหรือไม่ หรือหลักเกณฑ์ในการที่จะรับฟังหรือไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้นๆ ระบบการค้นหาความจริงในระบบคอมมอนลอว์ ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ ระบบการค้นหาความจริงในศาล ดำเนินไปในรูปแบบของการต่อสู้กันกันระหว่างคู่ความที่เรียกว่า Adversarial System กล่าวคือ ทั้งฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยต้องนำเสนอ พยานหลักฐานของตนต่อศาล โดยศาลจะต้องมีหน้าที่ รักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดโดยไม่เข้าไปแทรกแซงการสืบพยาน

จากการศึกษาถึงการหาความจริงโดยศาลทั้งระบบไต่สวน และระบบกล่าวหาสามารถสรุปข้อดีข้อเสียได้ดังนี้

เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของระบบไตสวน

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของระบบไตสวน

ข้อดี	ข้อเสีย
1. ศาสนามีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างกว้างขวาง	1. ให้อำนาจชี้ขาดในการพิจารณาคดีอยู่ที่คนคนเดียวอาจทำให้มีการเอียงเอียงหรือมีอคติกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้
2. ไม่มีบทคัดพยานหลักฐานที่เด็ดขาด ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกชนิด เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่	2. ไม่มีการตรวจสอบในการใช้อำนาจของศาล
3. ไม่มีการสืบพยานที่เคร่งครัดจึงทำให้ไม่เกิดกรณีศาลยกฟ้องโดยอาศัยเหตุที่ว่าคู่ความมิได้ปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณาคดี	3. ศาลไม่จำเป็นต้องวางตัวเป็นกลางโดยเคร่งครัด ทำให้กระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมได้
4. กระบวนการพิจารณาคดีมีความรวดเร็ว	4. การพิจารณาคดีอาจมีความล่าช้าเนื่องจากการเพิ่มภาระให้แก่ศาลเพราะการปฏิบัติหน้าที่ของศาลเป็นการหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง
5. ไม่มีการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย เพราะศาลจะแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วนก่อนจะพิพากษาไม่ว่าจะพิพากษายกฟ้องหรือลงโทษจำเลยก็ตาม	5. จำเลยไม่สามารถแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่

เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของระบบกล่าวหา

ตารางที่ 5.2 เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของระบบกล่าวหา

ข้อดี	ข้อเสีย
1. ศาลวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดทำให้เป็นหลักประกันว่าศาลจะไม่เอนเอียงเข้าข้างคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง	1. บทบาทของศาลในการค้นหาข้อเท็จจริงมีจำกัด
2. มีบทคัดพยานหลักฐานที่เด็ดขาดเพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลยว่าจำเลยจะไม่ถูกลงโทษจากการพิจารณาพยานหลักฐานมาโดยมิชอบ	2. มีการยกฟ้องด้วยเหตุที่คู่ความมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา
3. จำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน	3. มีหลักเกณฑ์กระบวนการพิจารณาที่เคร่งครัดขาดความยืดหยุ่นในกระบวนการพิจารณา
4. กระบวนการพิจารณามีการถามค้านเพื่อพิสูจน์ความจริง	4. การดำเนินคดีคู่ความจะต้องนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้ออ้างของตนซึ่งอาจทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่ไม่ครบถ้วน
5. ไม่มีการพิพากษาลงโทษหากพยานหลักฐานของโจทก์ไม่มีน้ำหนักพอที่จะทำให้ศาลเชื่อว่าจำเลยได้ทำผิดจริงเพราะศาลต้องฟังพยานหลักฐานของโจทก์ให้ปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง	5. โจทก์มีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยฝ่ายเดียวทำให้กระบวนการพิจารณาไม่เป็นการร่วมการหาข้อเท็จจริงหากมีความผิดพลาดอาจเป็นเหตุให้ศาลยกฟ้องได้ทั้งที่คดีนั้นจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง

ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil law)

การดำเนินคดีอาญาเป็นไปตาม ระบบการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ (State Prosecution) ดังนั้นการดำเนินการค้นหาความจริงระบบ ประมวลกฎหมายการดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามระบบการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐ ดังนั้น การดำเนินการค้นหาความจริงในศาลจึงดำเนินการไปในรูปแบบของการค้นหาความจริงโดยศาล กล่าวคือ ศาลมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดีอาญา โดยสอบเทียบจากสำนวนการสอบสวน ของพนักงานสอบสวน และสามารถสืบพยานหรือสืบพยานเพิ่มเติมนอกที่โจทก์นำเสนอส่วนคู่ความคือฝ่ายโจทก์ และจำเลยจึงเป็นเพียงผู้กระตุ่นให้มีการสืบพยานเท่านั้นในระบบนี้ศาลจึงมีบทบาทในการค้นหาความจริงไม่ใช่คู่ความ ดังนั้นศาลในระบบประมวลกฎหมายจึงมีบทบาทที่

กระตือรือร้นในการค้นหาความจริงโดยเหตุนี้ การรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ จึงต้องไม่ต้องมีหลักเกณฑ์ที่เที่ยงชัดซึ่งเป็นไปตามหลักความเป็นอิสระในการนำเสนอพยานหลักฐาน

งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาถึงบทบาทของศาลชั้นต้นในการค้นหาความจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) เป็นระบบกฎหมาย ส่วนระบบการค้นหาความจริงเป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริง การดำเนินคดีเป็นไปตาม ระบบการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐ ดังนั้นการดำเนินการค้นหาความจริงจึงเป็นรูปแบบการค้นหา ความจริงในศาล ซึ่งการค้นหาความจริงในศาลผู้เขียนแยกสาระสำคัญได้เป็น 3 หลักคือ

1. ศาลต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง
2. ศาลต้องมีความเป็นกลางที่มีความเป็นภาวะวิสัย
3. ศาลต้องตรวจสอบพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริง

จากหลักทั้ง 3 นี้ จะเห็นได้บทบาทของศาลในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้นหาความจริงในคดีอาญา ศาลต้องมีบทบาทอย่างมากในการตรวจสอบข้อเท็จจริง แต่ในทางปฏิบัติแล้วศาลมักวางเฉยโดยปล่อยให้เป็นที่ของคู่ความ คือ โจทก์และจำเลยต่อสู้กันเอง นำเสนอพยานหลักฐาน ส่วนศาลก็จะทำหน้าที่รับฟังข้อเท็จจริงจากการเสนอของทั้งสองฝ่ายเพื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเท่านั้น

ในทางปฏิบัติ ศาลไทยยังขาดความกระตือรือร้นไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ เช่น ศาลไม่ทำการสืบพยานและถามพยานเอง ปล่อยให้เป็นที่ของโจทก์ จำเลยถาม สืบพยานเอง ศาลไม่ยอมเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติม ศาลไม่เรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงาน อัยการมาประกอบคำวินิจฉัย

ดังนั้น ศาลจึงควรมีบทบาททั้ง 3 ข้อ คือ มีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง เป็นกลางที่มีความเป็นภาวะวิสัย และทำการตรวจสอบพยานหลักฐาน เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริง อย่างแท้จริง ศาลไม่ควรวางเฉย

การที่ศาลไม่ค่อยปฏิบัติตามหลักดังกล่าวส่วนหนึ่งอาจเกิดจากหลักที่กำหนดไว้ในประมวลจริยธรรมตุลาการบางเรื่องส่งผลให้ศาลไทยไม่ค่อยมีบทบาทในการค้นหาความจริงตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามที่ควรจะเป็น

จากปัญหาบทบาทของศาลหากพิจารณาเปรียบเทียบกับ การนำรูปแบบการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการพิจารณาคดีอาญาในความผิดที่เกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตหรือประพฤติมิชอบตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาและประพฤติมิชอบพ.ศ. 2559 พบว่า

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมืองนั้น ในเรื่องบทบาทของศาลต้องมีความกระตือรือร้น ในการแจ้งประเด็น ข้อเท็จจริง และผู้ดำเนินการสอบถามพยาน การไต่สวนพยานจะทำโดยองค์คณะของผู้พิพากษาเอง ในเรื่องบทบาทของศาลที่ต้องมีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัยนั้น บทบาทของศาลในการ ดำเนินคดีได้อย่างเต็มที่โดยไม่ถูกกดดันจากฝ่ายใด เช่น ในเรื่องการพิจารณาคดี การสืบพยาน การเลื่อนคดี ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะทำได้อย่างเต็มที่ เพื่ออำนวยความสะดวก บทบาทของศาลที่จะทำได้อย่างเต็มที่เพื่ออำนวยความสะดวก บทบาทของศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะมีความเป็นภาวะวิสัย เนื่องจากการค้นหาความจริง โดยหลักจะยึดตามรายงาน คณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่ก็ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ ส่วนในเรื่องการตรวจพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริงนั้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง ศาลมีบทบาทในการตรวจสอบและควบคุมการได้มาในข้อเท็จจริง โดยศาลจะเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบพยานด้วยตนเอง ซึ่งหลักการดังกล่าวนำมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในคดีทุจริตต่อหน้าที่ด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาบทบาทของศาลชั้นต้นในการค้นหาความจริง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 พบว่าเป็นระบบการดำเนินคดีที่มีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ

1. เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และ
2. ศาลเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญในการสืบพยานตามระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริง

ดังนั้น หากศาลชั้นต้นไทยได้มีการทบทวนบทบาทของตน โดยทำการปฏิบัติตนของศาลตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 มาปฏิบัติทำตามในการค้นหาความจริง ก็จะเป็นการดำเนินการที่สมบูรณ์ตามบทบาทของศาลชั้นต้น ในระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งจะนำมาซึ่งความยุติธรรมได้ดี ยิ่งขึ้นกว่าปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่าหากได้มีการนำผลการศึกษาเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้กับบทบาทของศาลชั้นต้นในการค้นหาความจริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องดังต่อไปนี้

- 2.1 ศาลชั้นต้นควรแสดงบทบาทในการค้นหาความจริงมากขึ้น โดยทำความเข้าใจบทบาท

ของตน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริง คือ

- มีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง
- มีความเป็นกลางที่เป็นภาวะวิสัย
- มีการตรวจสอบพยานหลักฐานและข้อเท็จจริง

2.2 ควรปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานของศาลโดยจัดหาวิธีการอื่นมาแทนการจดบันทึกคำพยาน (อัดเทป) ของศาล เพื่อให้ศาลมีอิสระและเวลาเพียงพอที่จะทำหน้าที่ค้นหาให้ได้ ความจริงในคดีในชั้นพิจารณาของศาลนั้น ซึ่งบทบาทของศาลอันพึงประสงค์ในการค้นหาความจริงน่าจะมีอยู่หลายประการได้แก่

- การซักถามพยานเองอย่างละเอียดของศาล
- การสังเกตอาการปฏิกิริยาของพยานขณะเบิกความ
- การเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบเพิ่มเอง

2.3 ผู้เขียนจึงขอเสนอแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 วรรคแรก จากเดิม “ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่คดีที่มี ข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตรา โทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยาน โทษที่หนักกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง” แก้ไขเป็น

“ในชั้นพิจารณาถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้เว้นแต่คดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้นให้ศาลได้สวนพยานหลักฐานตามที่เห็นสมควรและจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ต่อเมื่อพยานหลักฐานรับฟังได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง”

2.4 ควรนำข้อดีของระบบไต่สวนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาและแก้ไขประมวลประมวลจริยธรรมตุลาการข้อ 9 เพื่อให้ศาลสามารถเข้าไปมีบทบาทในการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาได้ จากเดิม “ผู้พิพากษาพึงระลึกว่าการนำพยานหลักฐานเข้าสืบและการซักถามพยานควรเป็นหน้าที่ของกลุ่มความและทนายความของแต่ละฝ่ายที่จะกระทำผู้พิพากษาพึงเรียกพยานหลักฐานหรือซักถามพยานด้วยตนเองก็ต่อเมื่อจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมหรือมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ศาลเป็นผู้กระทำเอง” แก้ไขเป็น

“ผู้พิพากษาพึงระลึกว่าการนำพยานหลักฐานเข้าสืบและการซักถามพยานควรเป็นหน้าที่ของกลุ่มความทนายความของแต่ละฝ่าย และศาลที่จะกระทำร่วมกัน โดยผู้พิพากษาพึงเรียกพยานหลักฐานหรือซักถามพยานด้วยตนเองเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และให้ได้ความจริงให้มากที่สุด”

เพื่อให้แนวคิดของผู้เขียนสามารถเกิดผลได้ในทางปฏิบัติผู้เขียนจึงเสนอขอแก้ไข

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 จากเดิม “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย“ โดยเสนอแก้ไขข้อความเป็นดังนี้

“ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ศาลค้นหาความจริงในคดีเพิ่มเติมโดยการสืบพยานบุคคล เอกสาร วัตถุ หรือพยานอื่นใดตามสมควรเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่กระจ่างว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่”

2.5 แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 จากเดิม “การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยเว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” โดยเสนอแก้ไขข้อความเป็นดังนี้

“การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยเว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นและเพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรม หากศาลเห็นสมควรสามารถใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีได้ และเป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2545). กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

กุลพล พลวัน. (2546). การพิจารณาความคดีระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในกฎหมายไทย.
จัดทำโดยเนติบัณฑิตยสภาร่วมกับกระทรวงยุติธรรมและโครงการพัฒนาระบบ
กฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ๓ ห้อง'แอมบรอม ชั้น 4 อาคาร
เนติบัณฑิตยสภา ๓.กาญจนาภิเษก ตลิ่งชัน กรุงเทพฯ.

กุลพล พลวัน. (2544). การบริหารกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

กุลพล พลวัน. (2540). “กลไกตามรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน.” *บท
บัณฑิตย*, เล่มที่ 53, ตอน 2. (มิถุนายน).

_____. (2540 “ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการกับผู้เสียหายในคดีอาญา.” *วารสาร
กฎหมาย จุฬาลงกรณ์*,ปีที่ 15.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2544). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ : จีระการพิมพ์.

คำทร คำประเสริฐ และ สุเมธ จานประดับ. (2543). ประวัติศาสตร์กฎหมายและระบบกฎหมาย
หลัก. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เข็มชัย ชูติวงศ์.(2538). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพฯ : นิติบรรณาการ

คณิต ฅ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

_____. (2544). “บทบาทของศาลในคดีอาญา.” *วารสารกฎหมาย* (มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย), ปีที่ 1.

_____. (2541). “กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความโปร่งใสและระบบการ
ตรวจสอบตามแนวทาง ในรัฐธรรมนูญใหม่.” *บทบัณฑิตย*, เล่มที่ 54. (ธันวาคม)

_____. (2540). รวมบทความทางวิชาการของคณิต ฅ นคร. กรุงเทพฯ:พิมพ์อักษร.

_____. (2540). กระบวนการยุติธรรมในมุมมองของ คณิต ฅ นคร. *พิมพ์เผยแพร่ในวารสาร
เกษียณอายุราชการ*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

_____. (2539). “กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานใน
คดีอาญา.” *วารสารอัยการ*, 19,215. (มกราคม): หน้า 25-30.

_____. (2528). “ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับพระราชบัญญัติแก้ไข เพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.” (สิงหาคม) *วารสารอัยการ*.

_____ . (2528) “วิธีพิจารณาความอาญาไทยหลักกฎหมายกับทางปฏิบัติไม่ตรงกัน.”
วารสารนิติศาสตร์, 15, 3.

คะนิง ภาไชย. (2545). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (เล่ม 1) (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขโดย ณรงค์ ใจ
หาญ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชวลิต โสภณวัต. (2528). “กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมาย ในระบบกล่าวหาจริงหรือ.”
คูลพาห, เล่ม 6. (พฤศจิกายน-ธันวาคม) หน้า 36-47.

ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ. (2542). “สิทธิมหาชนกับกระบวนการยุติธรรม.” *บทบัญญัติ*, เล่มที่ 55,
ตอน 4. (ธันวาคม).

ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐสา ฉัตรไพฑูริย์. (2541). “ระบบการค้นหาคความจริงในคดีอาญา:
ข้อพิจารณาสำหรับปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในประเทศ.” *อัยการนิเทศ*, เล่ม 60,
ฉบับที่ 1-4. หน้า 56.

ฐนิตพัฒน์ วิรัชศิริ. (2545). การอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติ
ศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ณภัทร กตเวทีเสถียร.(2547).การระงับข้อพิพาทในคดีอาญาโดยกระบวนการยุติธรรมเชิง
สมานฉันท์ (ศึกษาเฉพาะความผิดที่มีผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายอาญา). (
วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ธุรกิจ บัณฑิต.

ธานีศ เกศวพิทักษ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 3-4 (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ชนกร วรปรัชญากุล. (2547, มกราคม - เมษายน). “ระบบศาลยุติธรรมและและการขอให้มีการ
ทบทวนคำพิพากษาของศาลในประเทศฝรั่งเศส.” *คูลพาห*,ปีที่ 51,เล่มที่1.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2545, กันยายน). “ข้อพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” *วารสารนิติศาสตร์*,ปี 32, หน้า 3.

พรเพชร วิชิตชลชัย. (2539). กฎหมายลักษณะพยาน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ :ยูแพค.

รุ่งรวี โหล่วประดิษฐ์. (2543).บทบาทของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง:
ศึกษาเฉพาะกรณี การกระทำความผิดอาญา.(วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วรางคณา ขุนเนรพานิช. (2544). การพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม ะ ศึกษา
เฉพาะกรณี มาตรา 179 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (วิทยานิพนธ์
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2538, กรกฎาคม - กันยายน). “การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศไทย.”

คูลพาห, ปีที่ 42, เล่ม 3. หน้า 70-93.

วิชัย อริยะนันท์ทกะ. (2540, เมษายน). “ข้อสังเกตร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ...ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมศาล และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน.” บทบัณฑิตย์, เล่มที่ 53, ตอน 2.

สมพร พรหมพิลาธร. (2546). การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2545). คำอธิบายการดำเนินคดีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.

_____. (2548). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล (2548). การนำรูปแบบการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาพัฒนารูปแบบการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป. งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 8 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

ผู้ทยา อรุณธารี. (2520). อำนาจของพนักงานอัยการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้ญลักษณ์ ปัญวัฒนลิขิต. (2540). การพิจารณาคดีอาญาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุเมธ จิตติพานิชย์. (2538). หลักการค้นหาคำจริงในการสอบสวน. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนันต์ จันทร์โอภากร. (2525). กฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพฯ : ธรรมศาสตร์.

อุดม เฟื่องพิง. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค1 ตอน2.

กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

อุทัย วิเศษสมิต. (2503, เมษายน). “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอันเกี่ยวกับกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญา.” คูลพาห, ปีที่ 7, เล่มที่ 4.

Malcolm, Davies, Hazel Croall, and Jane Tyrer. Criminal Justice : An Introduction to the Criminal Justice System in England and Wales. 3d ed. Harlow, England: Pearson Education, 2005

The French code of Criminal Procedure.

The French Criminal Procedure Code (Strafprozeßordnung, StPO)

from <http://www.iuscomp.org/gla/>

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายณคุณ ศรีคุษฎี
วัน เดือน ปี เกิด	26 มิถุนายน 2534
ที่อยู่ปัจจุบัน	13 ซอยงามวงศ์วาน 23 แยก 2/1 ถนนงามวงศ์วาน ตำบลบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
ที่ทำงานปัจจุบัน	ธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่ ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	นิติกร ระดับ 6
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2551 มัธยมศึกษา โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย พ.ศ. 2554 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2558 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติ บัณฑิตยสภา

